

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Hanna Esko

**VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMINE
PANKROTIMENETLUSES**

Magistritöö

Juhendaja
dr iur Andres Vutt

Tartu
2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMINE PANKROTIMENETLUSE EESMÄRGI JA PÕHIMÕTETE VALGUSES.....	8
1.1. Pankrotimenetluse eesmärk	8
1.2. Kollektiivsuse põhimõte	11
1.3. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte	14
1.4. Pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõte	20
2. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMISE MENETLUSLIKUD KÜSIMUSED	25
2.1. Üldist	25
2.2. Menetluse liik ja ese	25
2.3. Menetlusosalised	28
2.4. Nõude esitamise tähtaeg	33
2.5. Puudusega otsuste kehtivus	35
3. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMISE SISULISED KÜSIMUSED.....	40
3.1. Otsused pankrotimenetluse käigu kohta.....	40
3.2. Otsused häälte määramise ja arvestamise kohta.....	44
3.3. Otsused võlausaldajate nõuete kohta.....	50
3.4. Otsused tehtava kompromissi kohta.....	52
3.5. Otsused pankrotitoimkonna ja selle liikmete kohta.....	55
KOKKUVÕTE.....	63
CONTESTATION OF RESOLUTIONS OF THE CREDITORS' MEETING IN BANKRPUTCY PROCEEDINGS. Summary.....	70
KASUTATUD ALLIKAD	78
Kasutatud kirjandus.....	78
Kasutatud õigusaktid	79
Kasutatud kohtupraktika	80
Muud allikad	81

SISSEJUHATUS

Tasakaalustatud maksejõuetusõiguse regulatsioon, mis sobitub ülejäänud õiguskorraga, on esmatähtis ühiskondliku korra ja stabiilsuse säilitamiseks. Selge arusaam sellest, kuidas mõjutab isikute õigusi ühe võlgniku võimetus tagada oma kohustused kas täies mahus või osaliselt, on oluline kõigile ühiskonna liikmetele. Äriliselt tagab õigusselgus maksejõuetusõiguses võlausaldajatele ja investoritele võimaluse arvestada võlgniku maksejõuetuse majanduslike tagajärgedega ja hinnata seeläbi riski, mis krediidi andmisega kaasneb. Eesti pankrotiõiguses on oluline roll võlausaldajate üldkoosolekul, kelle otsused mõjutavad kogu menetluse käiku. Võlausaldajate paljususe korral on äärmiselt tõenäoline omavaheliste huvide vastuolulisus ja konfliktide teke. Seetõttu on oluline, et menetlusosalistele oleks garanteeritud võimalus efektiivselt kaitsta enda huve, mida võlausaldajate üldkoosoleku otsused kahjustavad.

Võlausaldajate üldkoosolekul vastuvõetud otsuste vaidlustamine toimub kehtiva pankrotiseaduse (edaspidi „PankrS“)¹ § 83 lg 1 kohaselt, mis sätestab, et võlgnik, võlausaldaja või haldur võib nõuda, et kohus tunnistaks kehtetuks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse, mis ei vasta seadusele või mille tegemisel on rikutud seadusest tulenevat korda, samuti otsuse, mille vaidlustamise õigus on seaduses otse ette nähtud. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist võib nõuda ka siis, kui otsusega rikutakse võlausaldajate ühiseid huve.

Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise võimalus tänapäevasel kujul hakkas kehtima ligi viisteist aastat tagasi 1. jaanuaril 2004. a. jõustunud pankrotiseadusega. Esmalt kehtestas vastava võimaluse § 27¹ pankrotiseaduse 1997. aasta 1. veebruaril jõustunud redaktsioon² eesmärgiga sätestada täiendusega täpsem kord võlausaldajate üldkoosoleku otsuste peale kaebamiseks.³ PankrS § 83 sätestatud regulatsiooni on pärast pankrotiseaduse 2004. aastal jõustunud redaktsioonis muudetud kolmel korral.

¹ Pankrotiseadus. RT I, jõustunud 01.01.2004, 2003, 17, 95. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/257670> (13.01.2019).

² Pankrotiseadus. RT I, jõustunud 01.02.1997, 18, 302. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12931267> (13.01.2019).

³ Eesti Vabariigi pankrotiseaduse muutmise seaduse eelnõu 307 SE seletuskiri, lk 3.

Vaidlustamise tähtaega reguleerivat sätet PankrS § 83 lg-t 2 muudeti 2010. aastal jõustunud redaktsiooniga seoses kohtutäituri seaduse muutmiselega.⁴ Otsuse vaidlustamine kehtiva pankrotiseaduse redaktsiooni alusel on võimalik 10 päeva jooksul alates otsusest teada saamisest, kuid mitte hiljem kui 30 päeva jooksul alates otsuse tegemisest. Varasemalt sai võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustada üksnes 10 päeva jooksul alates otsuse tegemisest, seega võimaldas uus regulatsioon paindlikumat arvestust nõude esitamise tähtaja osas.

PankrS § 83 lõiget 4 täiendati tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse 01.01.2006 jõustunud redaktsiooniga.⁵ Konkreetne muudatus kitsendas kohtule ettenähtud ajaraamistikku nõude menetlemiseks. Täiendusega määrati kohtule kohustus teavitada kohtuistungi toimumisest pankrotihaldurit, pankrotivõlgniku nimel hagi läbivaatamisel osalemiseks volitatud isikut ja otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitanud isikut arvestades, et kutse kättetoimetamise ja kohtuistungi vahele peab jääma vähemalt viis päeva. Varasemalt ei olnud kohtul kohustust arvestada sellega, mitu päeva enne istungi toimumist pidid asjassepuutuvad isikud kutse istungile kätte saama. Samas jäi kehtima kohtu kohustus vaadata läbi võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise nõue 10 päeva jooksul alates selle esitamisest.

01.01.2009 jõustunud tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse alusel muudeti PankrS § 83 lõiget 5.⁶ Muudatusega määrati pankrotivõlgniku otsuse vaidlustamise hagi kostjaks pankrotivõlgnik, kelle nimel osaleb menetluses pankrotitoimkonna esimees, toimkonna puudumisel aga üldkoosolekul selleks valitud isik. Varasemalt tuli seaduse järgi esitada hagi võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks võlausaldajate üldkoosoleku kui otsuse vastu võtnud organi vastu.

Vaatamata sellele, et vähesel määral erineval kujul on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon kehtinud juba rohkem kui 20 aastat, leidub siiani mitmeid õiguslikke probleeme, mis ei ole lahendatavad seaduse tekstist lähtudes ning mida ei ole lahendatud ka kohtupraktika tekke käigus. Justiitsministeeriumi paar aastat tagasi algatatud maksejõuetuse revisjoni käigus on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamist puudutava probleemina

⁴ Kohtutäituri seadus. RT I, jõustunud 01.01.2010, 2009, 68, 463. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13252632> (13.01.2019).

⁵ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seadus. RT I 2005, 39, 308 <https://www.riigiteataja.ee/akt/13252632> (13.01.2019).

⁶ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus. RT I 2008, 59, 330. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13099767> (13.01.2019).

osutatud väiksemate võlausaldajate kaebeõiguse piiratusete olukorras, kus otsus kahjustab väiksemate võlausaldajate huve suurema võlausaldaja huvides. Samuti on märgitud, et seadus on puudulik lahendamaks küsimust, mis mõju on otsuste vaidlustamisel, milles on vaidlustatud kohtu määratud hääle arv võlausaldajatele.⁷ Autori hinnangul on probleemkohti lisaks maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projektis välja toodud teisigi.

Esiteks, võlausaldajate üldkoosoleku otsused võetakse vastu koosolekul osalevate võlausaldajate lihthälteenamusega, kuid pärast esimese PankrS § 78 sätestatud kohustusliku võlausaldajate üldkoosoleku korraldamist võib edaspidi pidada võlausaldajate üldkoosolekuid piiramatult olenemata koosolekul esindatud hääle arvust eeldusel, et kõiki võlausaldajaid on sellest teavitatud kas teatega Avalikes Teadaannetes või muul viisil. Konflikt tekib siis, kui kõik võlausaldajad jäetakse nõuetekohaselt teavitamata või kui üldkoosolekul otsustatakse küsimuste üle, mille kohta teates teavet ei ole, mille sisu päevakorrast ei selgu või mis puudutab spetsiifiliselt sellise võlausaldaja nõuet, keda koosolekul kohal ei ole. Lühikese vaidlustamistähtaja tõttu on võlausaldajate ainsaks kindlaks kaitsemeetodiks igal koosolekul osalemine, mis ei ole mõeldav juhul, kui koosolekuid korraldatakse ebamõistlikult palju. Täiendavalt ei ole selge, millal peaks lugema võlausaldajat otsusest teada saanuks ning kelle kohustus on otsuse sisu koosolekult puudunud võlausaldajatele teatavaks teha.

Teiseks, juba 1993. aastal kinnitas Paul Varul, et võlausaldajate üldkoosoleku toona PankrS §-is 25 sätestatud pädevus ei ole ammendav, vaid ainukese piiranguna ei või võlausaldajad üldkoosoleku otsustes hääletada küsimustes, mis on kohtu pädevuses.⁸ Võlausaldajate üldkoosoleku lai pädevus on osalt kasulik pankrotimenetluse efektiivsuse põhimõtet silmas pidades, kuid teisalt tekitab selline vabadus probleeme võlausaldajatele, kes koosolekul osaleda ei saa või kelle õiguseid otsus rikub, kuid mille üle otsustamise keeldu ei ole sõnaselgelt seaduses välistatud. Lisaks näeb autor probleemi võlausaldajate otsuse kehtivuse eelduses, kui võlausaldajad on võtnud vastu otsuse, mis väljub nende otsustuspädevusest.

Kolmandaks, kui esimese PankrS § 83 lg-s 1 sätestatud eelduse, milleks on seadusega vastuolev otsus, tõendamise on võrdlemisi kerge, tundub autorile tõendamisstandard võlausaldajate ühise huvi rikkumise puhul olevat liiga kõrge. Sarnaselt PankrS § 109 mõistes tehingu tagasi-

⁷ P. Kriibi, S. Liin. Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt; Projekt 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õigusloome kodifitseerimine“ Tallinn 2016, lk 89. Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maksejouetusoiiguse_revisjoni_lahteulesande_projekt_16.02.2016.pdf (02.04.2019).

⁸ P. Varul. Selgitavaid märkusi Pankrotiseadusele. Juridica III/1993, Lk 52.

võitmisel kohalduvale standardile võlausaldajate huvide kahjustamisel on võlausaldajate ühise huvi rikkumine eeldus, mis ei ole erinevalt seadusega vastuolu tuvastamisele objektiivselt hinnatav, vaid jätab kohtule määratlematu ruumi kaalumiseks.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida kas võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon täidab oma eesmärgi lähtudes pankrotimenetluse eesmärkidest ja põhimõtetest. Sellest tulenevalt otsib autor vastust uurimisküsimusele, kuidas on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel praktikas järgitud regulatsiooni kooskõla pankrotimenetluse kesksete põhimõtetega, s.o. kollektiivsuse, võlausaldajate võrdse kohtlemise, menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttega. Täiendavalt uurib autor, kuidas on tagatud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel menetluse efektiivsuse ja kiiruse põhimõtte järgimine.

Lähtuvalt uurimisküsimustest analüüsitakse töö esimeses peatükis võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsiooni suhet Eesti pankrotimenetluse eesmärkide ja olulisemate põhimõtetega ning millist eesmärki teenib võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsioon pidades silmas rahvusvaheliselt tunnustatud pankrotimenetluse põhimõtteid. Teises peatükis analüüsitakse PankrS § 83 sätestatu alusel esitatud nõuetega seonduvaid menetlusküsimusi. Kolmandas peatükis analüüsib autor, millised on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel tekkida võivad sisulised probleemid kohtupraktika näitel.

Eesti kohtupraktikas ei leidu võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise kohta liialt palju lahendeid. Käesolevas töös on käsitletud kõiki avalikest allikatest kättesaadavaid teise ja kolmanda kohtuastme lahendeid. Riigikohtus on lahenduse leidnud kuus vaidlust, ringkonna-kohtutes on käsitletud ligi kolmkümmend PankrS § 83 sätestatut puudutavat vaidlust. Kohtulahendid on grupeeritud vaidlustatud otsuste sisu järgi: pankrotimenetluse käiku puudutavad otsused, häälte määramisega seotud otsused, nõuete tunnustamist puudutavad otsused, kompromissi kohta tehtud otsused, pankrotitoimkonna ja selle liikmete valimisega seonduvad otsused. Selline jaotus võimaldab analüüsida praktikas tihti esinevate probleemide seost esimeses peatükis käsitletud teooriaga viisil, mis toob kasu praktikutest juristidele, kes võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise temaatikaga kokku puutuvad.

Kuigi eestikeelset õiguskirjandust pankrotiõiguses ei ole laialdaselt, on pankrotiõiguse valdkonnas tehtud mitmeid magistritööid.⁹ Sarnaselt käesoleva magistritööga on nendes samuti analüüsitud pankrotimenetluse eesmärgi järgimist ja põhimõtete kohaldumist erinevates pankrotimenetluse valdkondades. Teema käsitus on uudne ja aktuaalne põhjusel, et seni ei ole võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamist substantsiaalselt käsitletud ei Eesti õiguskirjanduses ega ka teadustöodes.

Töös on kasutatud maksejõuetusmenetluse valdkonna ekspertide artikleid, teemakohaseid õpikuid ning Riigikohtu kui ka ringkonnakohtute praktikat alates 2001. aastast. Eesti pankrotiseaduse väljatöötamisel ja täiustamisel on lähtunud peamiselt Rootsi ja Saksamaa seadustest.¹⁰ Pankrotiõiguse eelnõu (1085 SE) kohaselt oli 2004. aastal jõustunud pankrotiseaduse eelnõu ettevalmistamisel peamiseks eeskujuks lisaks kehtivale pankrotiseadusele Saksamaa 1994. aastal vastu võetud *Insolvenzordnung* (edaspidi „InsO“),¹¹ mida nimetati toona üheks Kesk-Euroopa modernsemaks pankrotiseaduseks.¹² Lisaks konkreetsete riikide seadusandlusele arvestasid eelnõu autorid ka rahvusvaheliste organisatsioonide nagu Maailmapanga (*World Bank*) ja UNCITRAL (*United Nations Commission for International Trade Law*) juhiseid pankrotiõiguse kujundamisel. Seetõttu on mõistlik analüüsida Eesti võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamist puudutavaid sätteid ja nende kohaldamist kasutades muuhulgas Saksamaa õiguskirjandust ja erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide väljastatud erialakirjandust.

Töö on kirjutatud kasutades võrdlevat meetodit, mis seisneb esimeses peatükis eri riikide õiguskirjanduses tunnustatud põhimõtete analüüsis ja teises peatükis kohtupraktika võrdlevas analüüsis paralleelselt esimeses peatükis välja toodud üldtunnustatud pankrotimenetluse põhimõtetele. Lisaks on võrreldud omavahel erinevaid pankrotiõiguse redaktsioone ja nende mõju kohtupraktikale.

Tööd iseloomustavad märksõnad: pankrotiõigus, pankrotimenetlus, maksejõuetus.

⁹ Kõige lähemalt on käesoleva magistritöö temaga seotud neist järgnevad: Karin Tartu. Pandipidaja õiguste piiramine maksejõuetusmenetluses. Magistritöö, 2018; Viktor Borne. Pandiga tagatud nõudega võlausaldaja nõude rahuldamine pankrotimenetluses. Magistritöö, 2013; Kati Tamm. Võlausaldajate huvide kaitse pankroti- ja saneerimismenetluses. Magistritöö, 2012; Anto Kasak. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö, 2010.

¹⁰ P. Varul. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. Varul. *Juridica IV/2013*, lk 241.

¹¹ *Insolvenzordnung*. (Bundesgesetzblatt 1994 I S.2866). Jõustunud 01.01.1999. Arvutivõrgus: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/> (12.04.2019).

¹² Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskiri, lk 51.

1. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMINE PANKROTIMENETLUSE EESMÄRGI JA PÕHIMÕTETE VALGUSES

1.1. Pankrotimenetluse eesmärk

Hindamaks, kas ja kuidas toetab võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon maksejõuetusmenetluse üldiseid eesmärke, on oluline esmalt kindlaks määrata, milles seisneb pankrotimenetluse eesmärk Eestis, õigusteoorias ja maailmas laiemalt. Eesti pankrotimenetluse eesmärgiks on Saksa pankrotiseaduse *Insolvenzordnung* eeskujul 1. jaanuaril 2004. a. kehtima hakanud ja 2010. a. muudetud PankrS §-s 2 nimetatud võlausaldajate nõuete rahuldamist võlgniku vara arvel võlgniku vara võõrandamise või võlgniku ettevõtte tervendamise kaudu. Pankrotimenetlusega kaasneva eesmärgina lisati pankrotimenetluse käigus võlgniku maksejõuetuse põhjuste välja selgitamine PankrS § 2 kolmandaks lauseks samuti alles 2009. aastal jõustunud redaktsioonis kohtutäituri seaduse muutmisel.

2009. aasta muudatuse seletuskirja kohaselt oli maksejõuetuse põhjuste tuvastamisega seonduv sel ajal juba sätestatud PankrS § 22 lõikes 5, § 28 lõikes 1, § 162 lõikes 3 ja § 163 lõikes 5, kuid seadusandja nägi vajadust maksejõuetuse põhjuste välja selgitamine pankrotimenetluse eesmärgina eraldi välja tuua.¹³ Seletuskirjas kinnitati, et maksejõuetuse põhjuste tuvastamise eesmärgiks on sanktsioneerida tahtlikult või raskest hooletusest esile kutsutud maksejõuetuse tekitajat, mis ühelt poolt on suunatud võlausaldajate nõuete suuremas ulatuses rahuldamisele ning teiselt poolt kannab regulatsioon preventiivset iseloomu ja aitab ära hoida tahtlikku võlausaldajate kahjustamist pankrotimenetluse esile kutsumise kaudu. Eraldi märgiti maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamine eesmärgina ära põhjusel, et hoolimata seadusandja väga selgetest viidetest maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamise kohustusele, sisustati praktikas maksejõuetuse tekkepõhjuseid pigem formaalselt, piirdudes enamasti tõdemusega, et maksejõuetuse tekkimisel ei ole tuvastatud kuriteotunnustega tegu või rasket juhtimisviga.¹⁴ Autori hinnangul on seletuskirja koostajad sellega kinnitanud pankrotiseaduse eesmärgi

¹³ Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri, 462 SE, lk 32-33. Pankrotiseaduse muudatuste ettevalmistamisel osalesid prof Paul Varuli juhitud vabade õiguselukutsete maksejõuetuse ekspertide töögrupp ja Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus.

¹⁴ Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri, 462 SE, lk 32-33.

määratlemise tähtsust. Selge eesmärgi olemasolul on võimalik hinnata, kas regulatsiooni sätted toetavad kogu menetluse soovitud tulemuse saavutamist.

Rahvusvahelise Valuutafondi poolt on pankrotimenetluse ühe kolmeosalise eesmärgina nimetatud riskijaotuse reeglite ennustatavus menetlusosaliste vahel, võlausaldajate õiglane kohtlemine ja läbipaistvus ehk asjaosalistele piisava teabe tagamine, mis on vajalik nende õiguste kaitseks. Teiseks eesmärgiks on Rahvusvaheline Valuutafond seadnud väärtuste kaitsmist ja maksimeerimist nii kõigi huvitatud poolte kui ka majanduse kui terviku kasuks.¹⁵ Autor märgib, et väljatoodud eesmärkide saavutamine on Eesti pankrotiseaduse regulatsioonist nähtuvalt oluline ka Eesti seadusandjale. Kõige problemaatilisem on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise kontekstis võlausaldajate õiglane kohtlemine teiste võlausaldajate poolt, teabe esitamine üldkoosoleku toimumise aja ja päevakorra kohta ning üldkoosolekult puudunud võlausaldajate teavitamine otsuse sisust.

Ühendkuningriigi õiguse kaasaegse maksejõuetusmenetluse eesmärkide nimekiri on märkimisväärselt pikem. Corki komisjon nimetas nendeks maksejõuetuse diagnoosimise ja ravi pigem selle varasemas kui hilisemas staadiumis, võlausaldajate vahelise konflikti ennetamise, võlgniku vara kindlaksmääramise minimaalse kulu ja viivitusega, vara müügi ja jaotamise korraldamise ausal ja asjatundlikul viisil kindlustamise, maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamise ja tunnistamise, et pankroti mõju ei piirdu ainult võlgniku ja võlausaldajatega, mistõttu tuleb tunnustada ja kaitsta ka teiste huvigruppide pankrotimenetlusega seotud õigusi ja huve.¹⁶ Komisjoni viidatud eesmärke saab käsitleda ka Eesti pankrotiõiguse kaugemate eesmärkidena, kuid mille saavutamine ei ole võrreldes teiste pankrotimenetluse eesmärkidega prioriteetne, kui välja arvata seaduses otsesõnu määratletud maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamise eesmärk. Lisaks kaasnevad mõned Corki komisjoni nimetatud eesmärgid osalt teiste eesmärkide täitmisega, näiteks maksejõuetuse võimalikult varajane tuvastamine ja ravimine koos maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamisega laiema isikute ringi õiguste ja huvide kaitseks täidab laiemat eesmärki kaitsta ühiskonda ühe isiku maksejõuetuse mõjude eest. Niisamuti täidavad võlgniku vara minimaalse aja kuluga kindlaksmääramise ja vara ausal, asjatundlikul viisil müügi ja jaotamise eesmärgid võlgniku vara maksimeerimise eesmärki.

¹⁵ International Monetary Fund. Orderly & Effective Insolvency Procedures: Key Issues. Legal department 1999, lk 5-6. Arvutivõrgus: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/> (12.01.2019).

¹⁶ K. Cork. Insolvency Law and Practice. Report of the Review Committee. Chairman Sir Kenneth Cork. London: Her Majesty's Stationery Office 1982, lk 19.

Pankrotimenetluse enda eesmärgid tuginevad omakorda põhimõtetele, millega tuleb arvestada, saavutamaks pankrotimenetluse usaldusväärsus ühiskonnas ja maksimaalne kasu ühiskonnale laiemalt. Erialakirjanduses on märgitud, et pankrotimenetluse eesmärkide paljusus toob kaasa eesmärkide vastuolulisuse ja võistlevuse, mistõttu võib pidada ebatõenäoliseks kõikides pankrotimenetlustes kõikide eesmärkide saavutamist.¹⁷ Inglise õigusteadlane P. R. Wood tõi välja pankrotimenetluse kolm olulist iseärasust. Esiteks piiratakse pankrotimenetluses üksikute võlausaldajate individuaalne tegevus võla sissenõudmiseks piiratakse – selle asemel on neil õigus osale jagamisele kuuluvast pankrotivarast. Teiseks kuulub kogu pankrotivõlgniku vara kogumisse, mille arvelt võlausaldajate nõuded rahuldatakse. Kolmandaks rahuldatakse võlausaldajate nõuded vastavalt *pari passu* põhimõttele ehk lähtudes nõuete omavahelisest proportsioonist.¹⁸ Esimesed kaks iseärasust iseloomustavad üldtunnustatud kollektiivsuse põhimõtet, kolmas on oluline osa maksejõuetusmenetluse võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest.

Pankrotimenetluse põhimõtete eristamisel tuleb silmas pidada, et nende tiheda seotuse tõttu on pea võimatu kirjeldada ühe põhimõtte olemust ilma selle sidumiseta teiste põhimõtetega. Käesolevas magistritöös on analüüsitud eelkõige põhimõtteid, mis seonduvad otseselt võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisega. Magistritöö autori hinnangul teenib see regulatsioon pankrotimenetluses eelkõige võlausaldajate võrdse kohtlemise eesmärki, mis omakorda aitab võlgniku vara võõrandada kõigi võlausaldajate suhtes õiglaselt. Vajadus PankrS § 83 lg-s 1 sätestatu järele tuleneb sellest, et kollektiivselt läbi viidud menetluses tekib võlausaldajate vahel paratamatult konflikte. Otsuste tõttu tekkinud lahkemiste lahendamisele aitab siinkohal kaasa probleemsete otsuste kohtus vaidlustamine. Küll aga on autor seisukohal, et oluliselt aitaks menetluse kiirusele ja efektiivsusele kaasa seaduse selge sõnastus ja kohtupoolne tõlgendamine praktika käigus, et vältida tarbetuid vaidlusi, mis pankrotimenetluse kulgu omakorda pikendavad.

¹⁷ K. Kerstna-Vaks. Kohtulik järelvalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. *Juridica* IX/2005, lk 655–666.

¹⁸ P.R. Wood. *Principles of International Insolvency*. Second edition. London, Sweet & Maxwell 2007, lk 3.

1.2. Kollektiivsuse põhimõte

Kollektiivsuse põhimõte on pankrotimenetluse juhtivaks menetluspõhimõtteks.¹⁹ I. Fletcheri arvates tingib kollektiivse lähenemise põhimõte, et võlgniku vara lõplikul jagamisel ühetaoliste võlausaldajate vahel rakendatakse meetodit leidmaks kõigi võlausaldajate nõuete vähendamise ühtne määr – see on *pari passu* printsiip pankrotivara jagamiseks.²⁰ Võlausaldajate üldkoosolekute otsuste vastu võtmine on kollektiivsuse põhimõtte üks praktiline väljund. Kuna võlausaldajate üldkoosoleku otsused mõjutavad kogu pankrotimenetluse käiku, on iga võlausaldaja huvides pankrotimenetlusest osa võtta, et hääletada enda huve rikkuva otsuse vastu. Kui otsuse vastu võtmise takistamiseks ei piisa võlausaldajate häältest, kelle huve otsus rikub, on võlausaldajatel võimalik üldkoosoleku otsus vaidlustada.

Maksejõuetusmenetluses laiemalt tingib kollektiivsuse põhimõtte järgimine olukorra, kus võlausaldajad võivad saada makseid võlgnikult vaid pankrotimenetluse kaudu. Seetõttu on võlausaldaja kohustatud kollektiivses pankrotimenetluses osalema, kui ta soovib oma nõude võlgniku vastu rahuldatud saada. Menetlusest väljajäämine või menetluses mitteosalemine tähendab võlausaldaja jaoks oma nõudeõiguse kaotamist. Pankrotimenetluses osalemise kohustus võtab võlausaldajalt individuaalse tegutsemise võimaluse.²¹ Kollektiivsuse põhimõtte järgimise vajaduse tingib asjaolu, et pankrotimenetluses ei ole enam võlgniku varadel üksikomanikku.²² Pankroti väljakuulutamisega moodustub võlgniku varast pankrotivara, samaaegselt kaotab füüsilisest isikust võlgnik õiguse teha tehinguid pankrotivaraga ning juriidilisest isikust võlgnik õiguse teha mistahes tehinguid. See tähendab, et võlgnik jääb ilma õigusest rahuldada valitud võlausaldajate nõudeid või teha võlausaldajatele soodsaid tehinguid, mistõttu sõltuvad kõik võlausaldajad edaspidi kollektiivse pankrotimenetluse käigust.

InsO § 1 esimene lause kohustab rahuldama võlausaldajate nõudeid kollektiivse menetluse kaudu. Saksa õiguskirjanduses sisustatakse sätet selliselt, et see tingib esmalt võlgniku õigussuhete lahendamise kõigi puudutatud isikutega ja seejärel järelejäänud vara jagamise.²³

¹⁹ P. Varul. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. *Juridica*, VI/2008, lk 362.

²⁰ I. F. Fletcher. *The Law of Insolvency*. Fourth edition. Sweet & Maxwell, London, 2009, lk 1-005.

²¹ B. E. Adler. *Bankruptcy and Risk Allocation*. *Cornell Law Review*, 1992 (77) 3, lk 445.

²² D. G. Baird, T. H. Jackson. *Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests: A Comment on Adequate Protection of Secured Creditors in Bankruptcy*. *The University of Chicago Law Review*, 1984 (51) 1, lk 105. Eesti õiguses ei tähenda see Ameerika-Ühendriikide õigusel põhinev seisukoht, et pankrotimenetlusega kaasneks vara omandi üleminek või muutus. Seisukoht väljendab samas õigesti põhimõtet, et pankrotivõlgniku varast moodustub pankrotivara, millest osa saamiseks tuleb osaleda kollektiivses menetluses.

²³ U. Foerste. *Pankrotiõigus*. Tallinn: 2018, lk 3, äärenr 5.

Olemuslikult on Saksa õigusteadlane U. Foerste nimetanud pankrotimenetlust seetõttu omamoodi täitemenetluseks, kus pankrotivara realiseerib ja seejärel jaotab vastavalt võlausaldajate nõuetele pankrotihaldur.

Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine on Saksa õiguses sätestatud InsO §-s 78. Eestikeelses tõlkes²⁴ on InsO § 78 lg 1 alusel peab pankrotikohus võlausaldajate üldkoosoleku otsuse tühistama, kui otsus on vastuolus pankrotivõlausaldajate ühise huviga, kui võlausaldajate üldkoosolekul esitab vastava taotluse eraldamisõigusega võlausaldaja, mitte madalamal järjekohal asuva nõudega pankrotivõlausaldaja või pankrotihaldur. InsO § 78 lg 2 kohaselt tuleb otsuse tühistamine tuleb avalikult teatavaks teha, otsuse tühistamise peale võib kohese kaebuse esitada iga eraldamisõigusega nõudega võlausaldaja ja iga mitte madalamal järjekohal asuva nõudega pankrotivõlausaldaja ning otsuse tühistamise taotluse rahuldamata jätmise peale võib taotluse esitanud isik esitada kohese kaebuse. Seda sätet on nimetatud oluliseks kollektiivsuse põhimõtet tagavaks regulatsiooniks, kuna takistab isiklike huvide ja teatud võlausaldajate eriliste eeliste ärakasutamist kõigi võlausaldajate ühiste huvide ees.²⁵ Samaaegselt lahendab InsO § 78 konflikti võlausaldajate enamuse tahte ja võlausaldajate vähemuse huvide vahel, piirates võlausaldajate üldkoosoleku autonoomsust otsuste vastuvõtmisel.²⁶

Kollektiivsuse põhimõtte üks väljendustest võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel Eesti õiguskorras on autori hinnangul sätestatud PankrS § 83 lõikes 2, mille kohaselt saab võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustada 10 päeva jooksul alates otsusest teadasaamisest, kuid mitte hiljem kui 30 päeva möödumisel otsuse tegemisest. Enne 2010. aasta pankrotiseaduse redaktsiooni olid võlausaldajate võimalused otsuse vaidlustamiseks veelgi piiratumad – 10-päevane tähtaeg hakkas kulgema otsuse tegemisest arvates. Kummagi redaktsiooni alusel ei ole pankrotihaldurile ega võlausaldajate üldkoosolekule seatud kohustust üldkoosolekul mitteosalenud võlausaldajaid teavitada otsuse sisust. Seetõttu saab võlausaldaja enda õiguseid kaitsta eelkõige üldkoosolekul osaledes kas isiklikult või esindaja kaudu. Kohustus võtta ühiselt osa ühest menetlusest välistab ka üksikute võlausaldajate poolt eraldiseisva täitemenetluse algatamise võimaliku vastu.

²⁴ U. Foerste, lk 321.

²⁵ U. Ehrlicke. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung: InsO, Band 1: §§ 1-79. 3. Auflage. München: Beck 2013, äärenr. 1.

²⁶ MüKoInsO/Ehrlicke InsO § 78, äärenr. 1; Kübler, B.M. jt. InsO – Kommentar zur Insolvenzordnung. Köln: RWS Verlag 1998, äärenr. 2.

Kui võlausaldaja üldkoosolekust osa võtta ei saa, ei tähenda see automaatselt, et tal puuduks võimalus enda huve kaitsta. Küll aga suureneb üldkoosolekult puudumise tõttu risk mööda lasta võlausaldajate üldkoosolekul vastu võetud otsuste vaidlustamise tähtaeg. Teiseks, tõenäosus, et võlausaldajate üldkoosolekul võetakse vastu ühe või mitme võlausaldaja huvidele mittevastav otsus, tõuseb hüppeliselt, kui kõnealune võlausaldaja üldkoosolekul enda vastuväiteid ei esita. Näiteks on võimalik võlausaldajate üldkoosolekul võtta vastu otsuseid, mis teenivad väiksema häälte arvuga võlausaldajate huve, kui suurema häälte arvuga võlausaldajad koosolekult puuduvad, kuna üldkoosolekul saab otsused vastu võtta koosolekul esindatud võlausaldajate lihthäälteenamusega.

Eeltoodud tulemuseni jõudmist on vähendanud üldkoosoleku kokkukutsumise formaalsetele tingimustele lisatud piirangud. Enne 2004. aastal jõustunud pankrotiseaduse redaktsiooni piisas koosoleku kokkukutsumiseks 20% nõuete kogusummast. Seadusandja vähendas üldkoosoleku kokkukutsumise võimalikkust, kui lisaks koosoleku kokkukutsumise nõudmiseks vajalikule häältearvule kombineeris pankrotiseaduse eelnõus võlausaldajate „peade“ arvu nõude nõuete kogusumma kriteeriumiga. Kehtiva redaktsiooni PankrS § 79 lg 1 alusel kutsus haldur võlausaldajate üldkoosoleku kokku seaduses ettenähtud juhtudel või enda äranägemisel. PankrS § 79 lg 2 alusel on kohustatud pankrotihaldur võlausaldajate üldkoosoleku kokku kutsuma esiteks pankrotitoimkonna nõudel, kuid samuti siis, kui seda nõuab vähemalt viis võlausaldajat, kelle nõuete summa moodustab vähemalt 1/5 nõuete kogusummast (p 1); üks või mitu võlausaldajat, kelle nõuete summa moodustab vähemalt 2/5 nõuete kogusummast (p 2). Üldkoosoleku iseseisva kokkukutsumise õigus kuulub PankrS § 79 lg 2 punkt 2 alusel seega suurtele võlausaldajatele. Redaktsiooni seletuskirja autorid pidasid väga suurteks võlausaldajateks neid, kelle nõue moodustab vähemalt 2/5 ehk 40% nõuete kogusummast.²⁷ Kui pankrotihaldur ei kutsu üldkoosolekut kokku 14 päeva jooksul alates koosoleku kokkukutsumise nõude esitamisest, võivad PankrS § 79 lg 3 alusel seda teha pankrotitoimkond või võlausaldajad, kes koosoleku kokkukutsumist nõuavad.

Kokkuvõttes on Eesti pankrotiõigus üles ehitatud selliselt, et tagada võlausaldajate maksimaalne huvi menetlusest aktiivselt osa võtta. Kuigi võlausaldajate üldkoosolekult puudunud isikule ei pea seadusest otseselt tuleneva kohustusena teatama üldkoosolekul vastu võetud otsuse sisust, lasub kohustus vastav teave hankida võlausaldajal, et garanteerida enda huvide kaitse ja esitada vajadusel vaidlustus otsusele nõude esitamise tähtaja jooksul. Autori hinnangul tuleneb selline kohustus võlausaldajale otseselt kollektiivsuse põhimõttest.

²⁷ Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskiri, lk 51.

1.3. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte

Üheks võlausaldajate võrdse kohtlemise tagamise meetmeks on vaieldamatult võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine. Saksa pankrotiseaduse kommenteeritud väljaandes on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamist nimetatud võimaluseks, mille abil saab tasakaalustada kõigi võlausaldajate ühiste huvide kahjustamist võlausaldajate enamuse erihuvide kaitsmise tõttu. Sellegipoolest ei ole võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine ette nähtud üldise vähemuse kaitse põhimõtte järgimiseks.²⁸ Saksa maksejõuetusõiguse kommentaarides nenditi, et kuigi enamuses olevate võlausaldajate võimu väärkasutamise ennetamine ei ole InsO § 78 eesmärgiks, leiab säte kindlasti sel eesmärgil laialt kasutamist.²⁹

Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte on üks maksejõuetusõiguse väärtuspõhimõtetest, mis tagab pankrotimenetluse seaduslikkuse ja õigustab menetluse lõpptulemust. Sarnaselt kollektiivsuse põhimõttega peetakse õiguskirjanduses ka võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet pankrotiõiguse aluspõhimõtteks.³⁰ Saksa õiguskirjanduses on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhjusena määratletud vajadust kaitsta õigusrahu, mis saavutatakse kaasates võlausaldajad ühte menetlusse, välistades võlausaldajate võidujooksu enda nõude rahuldamiseks eraldiseisvas täitemenetluses.³¹ Lisaks on U. Foerste rõhutanud, et kollektiivne pankrotimenetlus peab tooma võlausaldajatele kasu kõigile võrdselt ehk *par est conditio omnium creditorum*.³² I. Fletcheri seisukoha järgi ei tohi alates pankroti väljakuulutamise hetkest eristada võlausaldajaid nõude tekkimise ega nõudeavalduse esitamise ajahetke alusel.³³ Seega tingib juba võlausaldajate ühtsesse menetlusse kaasamine teatud määral võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist.

Õiguskirjanduses üldtunnustatud põhimõtte kohaselt tuleb võlgniku vara võlausaldajate vahel jagada *pro rata* baasil ehk võrdeliselt sellega kui suure osa moodustab võlausaldaja nõue

²⁸ E. Braun. Kommentierung der Insolvenzordnung. 7. Auflage. München: Beck 2017, InsO § 78, äärenr 1.

²⁹ MüKoInsO/Ehricke InsO § 78, äärenr 1.

³⁰ V. Finch. Corporate Insolvency Law. Perspective and Principles. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, lk 42; A. R. Keay, P. Walton. Insolvency Law: Corporate and Personal. Essex: Pearson Education Limited, 2003, lk 396.

³¹ U. Foerste, lk 7, äärenr 11.

³² *Ibid*, lk 5, äärenr 8.

³³ I. F. Fletcher. The Law of Insolvency. London: Sweet & Maxwell Ltd, 2002, lk 3.

võlgniku varast.³⁴ Sealjuures tuleb arvestada, et pankrotimenetlus ei lõpeta isikute õigusi, vaid piirab selliste õiguste teostamist.³⁵ Õigusteoorias laialt levinud arusaam on, et enne pankrotimenetlust kehtivad õigused tuleb pankrotimenetluses jätta kehtima võimalikult suures ulatuses.³⁶ Olenevalt võlgniku ja võlausaldaja vaheliste õigussuhete erisustest tuleb teha vahet võlausaldajatel ka pankrotimenetluses. Seetõttu hälbib maksejõuetusmenetluse regulatsioon teatud juhul võrdse kohtlemise põhimõttest, kuid vastupidine käsitlus läheks vastuollu eraõiguse valdkonnas kehtiva lepinguvabaduse põhimõttega.

Erialakirjanduses on märgitud, et võlausaldajate võrdsuse põhimõte tähendab nii materiaalselt võrdsust ehk võrdsete kohtlemist võrdselt ja ebavõrdsete kohtlemist ebavõrdselt kui ka formaalselt võrdsust ehk võrdsete ja ebavõrdsete ühesugust kohtlemist. T. Saarma on menetluslikku võrdsust sisustanud nii, et üksikule võlausaldajale tuleb tagada võrdne võimalus osaleda kollektiivses pankrotimenetluses – osavõtmine taandub õigusele esitada oma nõue – ja saada pankrotimenetluses määratav jaotis. Menetluslikus võrdsuses sisaldub ka seadusandjale suunatud nõue, et seadus peab tõhusalt sekkuma õiguste kuritarvitustesse, eriti üksikute võlausaldajate soosimisse, mida maksejõuetusega seoses ikka esineb.³⁷

Ükski maksejõuetusregulatsioon ei saa täielikult kaitsta kõigi osapoolte huve. UNCITRAL käsitluse järgi tuleb regulatsiooni välja töötamisel valikute tegemisel arvestada soovitud seaduse eesmärkidega laiemalt.³⁸ See tähendab, et seadusandjad peavad paratamatult tegema valikuid ja määratlema, milliseid tagajärgi toob kaasa ühe või teise osapoolte huvide eelistamine. Näiteks tuleb kaaluda, kas prioriteene on makseraskustes ettevõtete päästmine pankrotist, töötajate või võlausaldajate huvid või ettevõtluse arendamine ühiskonnas. Kuivõrd iga riigi majanduslikud, sotsiaalsed ja poliitilised eesmärgid kujundavad selle riigi maksejõuetusõiguse regulatsiooni, on maksejõuetusõigusel laialdane mõju majandusele.³⁹

³⁴ I. F. Fletcher *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999, lk 8.

³⁵ UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency Law*. United Nations: New York, 2005, lk 11. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf (20.04.2019).

³⁶ R. M. Goode. *Principles of Corporate Insolvency Law*. London, Sweet & Maxwell, 1997, lk 36-37.

³⁷ Pankrotimenetluse põhimõtted. Toomas Saarma. *Juridica* VI/2008, lk 354.

³⁸ UNCITRAL. *Op cit*, lk 14-15.

³⁹ UNCITRAL. *Op cit*, lk 15.

Saksa õiguskirjanduse järgi peaksid vaidlustamisele kuuluma vaid otsused, mis rikuvad kõigi võlausaldajate ühiseid huve, sest enamusega arvestavad otsused kuuluvad analoogselt demokraatia aluspõhimõtetele paratamatult pankrotimenetluse juurde.⁴⁰ Kui pankrotimenetluses lubatakse menetlust takistada üksikute võlausaldajate huvide rikkumise tõttu, oleks igal üksikul võlausaldajal eriline eelis, mis kahjustaks võlausaldajate kogumit tervikuna.⁴¹ Kõigi võlausaldajate ühiste huvidega arvestamine on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte järgimisel oluline, sest mitte ühelgi juhul ei tohiks üksiku võlausaldaja huvide eelistamine tekitada vastuolu kõigi võlausaldajate madalaima ühise nimetajaga huviga.⁴² See tähendab, et on võimalik määratleda võlausaldajate ühised nõ baashuvid, mida igal juhul peab pidama võlausaldajate ühiseks huviks ja mille rikkumine otsuse vaidlustamisega kaasneda ei tohiks.

Eesti kohtupraktikas on üksikutel juhtudel nimetatud pankrotivõlausaldajate kõige üldisemaks ühiseks huviks huvi saada oma nõuded rahuldatud pankrotivara arvelt.⁴³ Seega, kui võrd pankrotimenetluse eesmärgiks on kõikide võlausaldajate nõuete võimalikult suures ulatuses rahuldamine, ei saa pidada võlausaldajate ühise huviks võlausaldajate üldkoosoleku otsuseid, mis üheselt eelistavad üksikute võlausaldajate nõudeid. Seetõttu on tavapärane käsitlus, et InsO § 78 kohaldamisalasse kuulub selliste otsuste vaidlustamine, mida on pooldanud enda huvide tõttu suurema hääleõigusega võlausaldajad.⁴⁴ Selline arusaam on kohane ka Eesti maksejõuetusõigusele, s.t. PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustatakse enamasti võlausaldajate üldkoosoleku otsuseid, mis teenivad suure hääle arvuga võlausaldajate huve, kuid oleks vääri käsitleda PankrS § 83 lg-t 1 kui võlausaldajate vähemuse huve teenivat regulatsiooni.

Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks loodud InsO § 78 sätte eelnõus sisalduv tööversioon RegEInsO⁴⁵ § 89 seadis eesmärgiks lähtuda uuest kontseptsioonist, mis asendaks „kõigi võlausaldajate ühiste huvidega“⁴⁶ vastuolus olevale otsusele apelleerimise eeldusega, et vaidlustamiseks piisaks ühe osa võlausaldajate huvide ebakohasest piiramisest. See muudatus oli mõeldud lahendama olukordi, kus mõnede võlausaldajate õiguslikud või majanduslikud

⁴⁰ Braun/Herzig InsO § 78, äärenr 3.

⁴¹ Braun/Herzig InsO § 78, äärenr 4.

⁴² MüKoInsO/Ehricke InsO § 78, äärenr 2.

⁴³ TlnRnKo 29.09.2009, 2-08-64459/50.

⁴⁴ Braun/Herzig InsO § 78, äärenr 2.

⁴⁵ Regierungsentwurf einer Insolvenzordnung. Bundestag 15.04.1992, lk 134. Arvutivõrgus: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/12/024/1202443.pdf> (23.04.2019).

⁴⁶ Tõpne sõnastus saksa keeles oli „gemeinsame Interesse der Gläubiger“.

huvid saavad märkimisväärselt kahjustatud võrreldes olukorraga, kui võlausaldajate üldkoosoleku otsust ei oleks vastu võetud ja vastu võetud otsus ei heasta sellist huvide kahjustamist mõne muu garantiiga, õiglaste väljamaksete või muu sellisega.⁴⁷ Samas eelnõus leiti, et võlausaldajate ühine huvi kui õigusmõiste ei võta piisavalt arvesse asjaolu, et nii eraldiseisvate võlausaldajate kui ka võlausaldajate gruppide huvid võivad erineda oluliselt võlausaldajate ühistest huvidest. Kuivõrd uudselt kaasati menetlusse loodava pankrotiseaduse alusel varem menetlusevälised võlausaldajad, pidasid eelnõu autorid parimaks sõnastada vaidlustamise eeldust selliselt, et vaidlustamisele kuuluvad otsused, mis asetavad põhjendamatult ebasoodsasse olukorda osa võlausaldajatest.⁴⁸

Vaatamata eelnõus väljatoodud põhjustele otsustas Saksa õiguskomisjon (Rechtsausschuss) jääda end varem tõestanud Konkursordnung⁴⁹ § 99 regulatsiooni juurde, sest see ei põhjustanud erilisi probleeme ning kõigi võlausaldajate ühisest huvist lähtumine aitab ennetada võlausaldajate huvide kahjustamist häälteenamusega välistamisõigusega võlausaldajate huvides. Lisaks nenditi õiguskomisjoni otsuses, et uus sõnastus võiks põhjustada täiendava koormuse kohtutele, kuivõrd muudatus annaks õiguse vaidlustada võlausaldajate üldkoosoleku otsuseid laiendatud alusel.⁵⁰ Magistritöö autori hinnangul oleks põhjendatud kõigi võlausaldajate ühiste huvide kahjustamise asemel kehtetuks tunnistada otsused, mis rikuvad teatud osa võlausaldajate huve, kuna ühe võlausaldajate grupi diskrimineerimine on otseses vastuolus võlausaldajate õiglase kohtlemise põhimõttega, samas kahjustamata kõigi võlausaldajate ühiseid huve. Teisalt on mõistetav pidades silmas kohtute võimekust, pankrotimenetluse piiratult demokraatlikku olemust ja eesmärki pankrotimenetlus võimalikult kiirelt ja efektiivselt läbi viia, miks sellise regulatsiooni vastuvõtmist ei pooldatud.

Võlausaldajate erinevaid gruppe tuleb kohelda õiglaselt pidades silmas enne pankrotimenetlust kehtinud õigussuhteid pankrotivõlgniku ja võlausaldaja vahel. Võlausaldajate seas on maksejõuetusmenetluses reeglina eelisseisus isikud, kelle nõue on tagatud pandiga ja kes saavad seetõttu oma nõude pandieseme müügi korral eelduslikult täies ulatuses rahuldatud. Pandipidajatest võlausaldajate nõuded on eelistatud teistele nõuetele lepinguvabaduse põhimõttest lähtudes. Ilma pandipidajate eelistamiseta puuduks isikutel motivatsioon anda

⁴⁷ Regierungsentwurf einer Insolvenzordnung, lk 134.

⁴⁸ MüKoInsO/Ehricke InsO § 78, äärenr 2. Täpne sõnastus saksa keeles oli „unangemessenen Benachteiligung eines Teils der Gläubiger“.

⁴⁹ Konkursordnung. (RGrBl. 1877 S. 351) Jõustunud 10.02.1877.

⁵⁰ Bericht des Rechtsausschusses, BT-Drucks. 12/7302, lk 164, § 89. Arvutivõrgus: <http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/12/073/1207302.pdf> (24.04.2019).

võlgnikule krediiti, mis omakorda takistaks majanduskäivet. Võlausaldajad kannavad riski ka tagatisega nõuete puhul, näiteks juhul kui pandieseme hilisem realiseerimine ei rahulda kogu nõuet võlgniku vastu näiteks väärtuse vähenemise või hävimise tõttu. Seega eelistatakse reeglina võlausaldajaid, kes on teinud võlgnikuga tehingu tagatise vastu, et tagada võlausaldaja õiguskindlust ja üleüldist majanduskäivet.

Saksa õiguses on eriõigustega võlausaldajatel absoluutne eelisõigus teiste võlausaldajate ees, soositud võlausaldajate gruppi kuuluvad nii välistamisõigusega võlausaldajad kui ka eelisõigusega võlausaldajad. Pankrotimenetluse kaasatakse vaid eelisõigusega võlausaldajad, välistamisõigusega võlausaldajate nõuded rahuldatakse väljaspool pankrotimenetlust. Sellisteks nõueteks võivad olla näiteks omandireservatsioonist tulenevad tasunõuded. Eelisõigusega võlausaldajaks nimetatakse isikuid, kes on saanud võlgnikult ainult pandiõiguse või tagatisomandi. Nad on allutatud menetlusele, kuid nende nõue rahuldatakse InsO § 170 lg 1 teise lause alusel tagatiseks olnud vara realiseerimise arvelt enne teisi võlausaldajaid.⁵¹ Sarnaselt on pandiga tagatud tunnustatud nõuded eelistatud teiste nõuete ees PankrS § 153 lg 1 alusel. Eesti maksejõuetusõiguses puudub aga võimalus saada nõue pankrotivõlgniku vastu rahuldatud pankrotimenetlusest väljaspool. Omamoodi erandiks on PankrS § 123 alusel vara välistamine pankrotivara hulgast, mil kolmas isik, kellele nõude ese kuulub, ei ole pankrotivõlausaldajaks pankrotimenetluses.

Pärast välistamisõigusega isikute ja eelisõigusega isikute nõuete rahuldamist eelistatakse Saksa pankrotiõiguses massivõlausaldajate nõuete rahuldamist teistele pankrotivõlausaldajatele.⁵² Eesti maksejõuetusõigus lähtub teistsugusest loogikast, erinedes põhimõttelisel tasandil Saksa õigusest märkimisväärselt. Võlausaldajate nõudeid hakatakse rahuldama PankrS §-s 153 sätestatud nõuete rahuldamisjärgu alusel pärast PankrS § 143 lg 1 nimetatud maksete tegemist. PankrS § 146 lg 1 p 3 näeb ette, et massikohustused rahuldatakse enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

E. Havansi on tabavalt nimetanud pandipidajad tulenevalt nende eelisseisundist võlgniku pankrotimenetluses menetluse Achilleuse kannaks, pidades pandipidajaid ohuks kogu pankrotimenetlusele.⁵³ Ka InsO § 78 sätestamisel on seadusandja poolt seatud muuhulgas spetsiifiliselt eesmärk takistada eraldamisõigusega võlausaldajate huvide eelistamist teiste

⁵¹ U. Foerste, lk 6, äärenr 10.

⁵² *Ibid.*

⁵³ R. Koulu, E. Havansi, H. Lindfors, J. Niemi-Kiesiläinen. *Insolvenssioikeus*. Helsinki 2005, lk 54.

arvelt.⁵⁴ Seetõttu saab Saksa õiguse alusel pandiga tagatud nõudega võlausaldaja InsO § 78 alusel vaidlustada selliseid otsuseid, mis kahjustavad nende õigust proportsionaalsele nõude rahuldamisele pankrotivara arvelt, kuid mitte otsuseid, millega on kahjustatud nende õigust pankrotimenetlusest eraldiseisvaks nõude rahuldamiseks.⁵⁵

Tavapäraseim huvide konflikt pandipidajatest võlausaldajate ja teiste võlausaldajate vahel puudutab pandieseme müügi hetke. Kui pandipidajad sooviksid võimalikult kiiret pandieseme müüki enda nõuete kiireks rahuldamiseks, siis teiste võlausaldajate huvides on pandieseme kasutamise kaudu suurendada pankrotivara, mille abil on võimalik rahuldada võlausaldajate nõudeid suuremas ulatuses, kahjustamata samal ajal pandipidaja huve. Riigikohus on samuti väljendanud, et tagamata nõudega võlausaldaja ja hageja kui pandipidaja huvid on vastuolulised ning et pandipidaja huvide samastamine võlausaldajate ühise huviga on ekslik.⁵⁶

Maksejõuetusõiguse revisjoni käigus nenditi, et samavõrd problemaatiliseks võib osutuda olukord, kus häälteenamus on tagatiseta võlausaldajatel. Sellisel juhul otsustavad tagatiseta võlausaldajad, millal pandiga koormatud ese pandiga tagatud nõudega võlausaldaja nõude rahuldamiseks müüakse. Tagatiseta võlausaldajad võivad taktikalise kaalutlusena sundida sedasi pandipidajat ostma teiste võlausaldajate nõudeid, et saavutada koormatud vara müük mõistliku aja jooksul. Vastupidises olukorras võib jällegi tekkida oht, et pandipidaja dikteerib pankrotimenetlust, mille tagajärjel võidakse pandiese müüa, kuigi seda oleks saanud kasutada ettevõtte tervendamisel.⁵⁷ Pankrotivõlgniku ettevõtte tervendamisel oleks kompromiss-ettepaneku vastuvõtmise korral positiivne mõju pankrotivõlgniku tegevusest sõltuvate isikute ja ühiskonna jaoks laiemalt, samas aitaks ka pandieseme abil ettevõtte tegevuse jätkamine kaasa pankrotivara suurendamisele ja kõigi tagatiseta võlausaldajate nõuete rahuldamisele suuremas osas.

Eeltoodu tõttu järeldeb autor, et võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte ja selle pankrotimenetluse eesmärgi konteksti asetamine on üks võtmeküsimusi võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsiooni hindamisel. PankrS § 83 lg 1 on samuti võlausaldajate ühiste huvide rikkumise nimetanud ühe alternatiivina üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks, rõhudes võlausaldajate huvide kaitse-eesmärgile. Selmet rõhutada võlausaldajate vähemuse või enamuse huvide kaitsmise tähtsust, seab PankrS § 83 lg 1

⁵⁴ Braun/Herzig InsO § 78, äärenr 6.

⁵⁵ Kübler/Prütting/Bork InsO § 78, äärenr 8.

⁵⁶ RKTko 01.10.2015, 3-2-1-87-15, punkt 14.

⁵⁷ P. Kriibi, S. Liin. Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt, lk 89.

esikohale võlausaldajate ühised huvid. Sedasi on kõik võlausaldajad üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel samas positsioonis ja võrdne kohtlemine on tagatud eristamata võlausaldajate rühmasid nende erinevate eelisõiguste või häälte arvu alusel.

1.4. Pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõte

Võlausaldajate üldkoosoleku otsused juhivad pankrotimenetluse käiku. Kuigi võlausaldajate üldkoosolekule antud volitused täidavad pankrotimenetluse eesmärki vähendades kohtu sekkumise vajalikkust, peab menetluse käigus kõigi võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks hästi toimima võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsioon. Vaidlustamine ei tohiks kaasa tuua täiendavat menetluse venimist, lisaks peaks olema võimalik efektiivselt määrata, millised võlausaldajate üldkoosoleku otsused kehtetuks tunnistamist vajavad. Kehtiva pankrotiseaduse alusel ei ole selge, kas õigusjõudu omavad ka sellised otsused, mille vastuvõtmiseks võlausaldajate üldkoosolek pädev ei ole. Teisalt on kõigi menetlusosaliste õigusrahu ja õigusselguse põhimõtetest tulenevaks huviks, et otsuste kehtima jäämine või kehtetuks tunnistamine saaks otsustatud võimalikult kiiresti.

Pankrotimenetluse kiire ja efektiivse läbiviimise kohta leidub erinevalt eeltoodud põhimõtetest teoreetilisi käsitlusi vähem. Maailmapank on väljendanud, et efektiivsed maksejõuetus-süsteemid on finantssüsteemide stabiilsuse alustalaks.⁵⁸ Kiire ja majanduslikult otstarbeka pankrotimenetluse tagamine on PankrS § 55 lg 1 järgi üks pankrotihalduri kohustustest. Maksejõuetusmenetluse uuesti sõnastatud määruse 2015/848 kohaselt teenib piiriüleste maksejõuetusmenetluste tõhus ja tulemuslik toimumine siseturu nõuetekohase toimise eesmärki.⁵⁹ UNCITRAL rõhutas, et maksejõuetust peaks tuvastama ja lahendama korrapärasel, kiirel ja efektiivsel viisil vältimaks võlgniku äritegevuse häirimist selleks vajadust omamata ja vähendamaks menetlusega kaasnevaid kulusi. Kiire ja efektiivse menetluse saavutamine aitab saavutada pankrotivara maksimeerimise eesmärki, menetluse erapooletus aitab tagada osapoolte õiglase kohtlemise.⁶⁰

⁵⁸ A.-M. Leroy, G. M. Grandolini. Principles for effective insolvency and creditor and debtor regimes (English). Washington, D.C.: World Bank Group. 2016, lk 4. Arvutivõrgus: <http://documents.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/Principles-for-effective-insolvency-and-creditor-and-debtor-regimes> (12.01.2019).

⁵⁹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2015/848, 20. mai 2015, maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud) OJ L 141/19. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/TXT/?uri=CELEX:32015R0848> (12.01.2019).

⁶⁰ UNCITRAL. *Op cit*, lk 12.

Riigikohus on leidnud, et kui kahjustatakse võimalust viia pankrotimenetlus läbi mõistliku aja jooksul ja takistatakse pankrotimenetluse sujuvat korraldamist, ei järgita kõigi võlausaldajate ühiseid huve.⁶¹ Menetluse läbiviimise kiirendamine oli ka üks peamistest pankrotiõiguse reformi eesmärkidest. Enne reformi toimunud pankrotimenetlused vältasid pankrotihaldurite hinnangul ligi kolm aastat, mis seletuskirja autorite meelest ei teeninud ilmselgelt ei võlgniku ega ka võlausaldajate huve. Selleks, et pankrotimenetlust saaks läbi viia kiirelt ja efektiivselt, vaadati eelnõus läbi pankrotiseaduses ettenähtud menetlustähtajad, edasikaebamise võimalused, lubatavad alternatiivid pankrotivara kiiremaks realiseerimiseks jne.⁶² Autori hinnangul seisneb huvi pankrotimenetluse kiire läbiviimise järele maksejõuetuse tagajärgede minimeerimises ühiskonnas laiemalt. Ühe majandustegevuses osaleva isiku pankrot mõjutab temaga seotud võlausaldajaid, kes halvimal juhul pankrotimenetluse venimise tõttu võivad samuti muutuda maksejõuetuks või keda menetluse venimine takistab tavapärase majandustegevuse jätkamisel. Pankrotimenetluse kiire lahendamine toob lisaks õiguselgusele võlgniku ja võlausaldajate vahelises suhtes kaasa selguse ka võlausaldajatele nende finantsolukorra kohta ja võimaldab planeerida edasist tegevust.

Erisused riikide maksejõuetusregulatsioonis tulenevad erisusest riikide üldistes poliitilistes ja õiguslikes valikutes. K. Habakukk nimetas võtmeküsimuseks otsustuse, kas maksejõuetusmenetlus peaks kaitsma võlgniku või võlausaldaja huve, lisaks tuleb riikidel arvestada nii menetluste alustamise kui ka protseduurireeglite sisu erisustega. Sedasi on maksejõuetuse regulatsioonid jagatud võlausaldaja- ja võlgnikukeskseteks süsteemideks. Võlgnikukeskse süsteemi eesmärgiks on vähendada võlgniku pankrotist tulenevat negatiivset mõju teiste majandusosaliste jaoks, võlausaldajate huvidega arvestava süsteemi eesmärgiks on tagada võlausaldajate võrdse ja õiglase kohtlemise põhimõtte järgimine.⁶³

Saksa pankrotimenetlus on juhitud võlausaldajate poolt.⁶⁴ Saksa maksejõuetusõiguse kommentaarides sedastati, et võlausaldajate autonoomsus väljendub selles, et võlausaldajate üldkoosoleku otsuste üle ei ole võimalik kohtul omal initsiatiivil järelevalvet teostada või otsuse tegemise protsessi sekkuda, samas kuulub põhimõtteliselt pädevus otsus vaidlustamise korral

⁶¹ RKTko 15.04.2015, 3-2-1-27-15, punkt 14.

⁶² Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskiri, lk 42.

⁶³ K. Habakukk. The Importance of the Structure of the Insolvency System for Facilitation of Business Operators' Reorganisation. *Juridica International* 19/2012, lk 99-100.

⁶⁴ R. Hänel. Creditors' rights - Germany. – Creditors rights in insolvency proceedings. A practical guide for smaller practices. London: INSOL International 2011, lk 97.

tühistada pankrotikohtule.⁶⁵ Maksejõuetusmenetluse uuesti sõnastatud määruses 2015/848 on samuti nenditud, et maksejõuetusmenetlusega ei pruugi alati kaasneda kohtuorgani sekkumine.

InsO § 78 regulatsiooni kokkupanemisel lähtuti muuhulgas ka sellest, et sätte sõnastus aitaks leevendada kohtute koormust.⁶⁶ Kui õiguskomisjon oleks otsustanud sätestada vaidlustamise eeldusena ühe grupi võlausaldajate huvide kahjustamise otsusega, võinuks vaidlustuse esitada kõik sellised võlausaldajad, kes otsuse vastu hääletasid. Seda potentsiaalset tagajärge peeti lõppastmes võlausaldajate autonoomsust kahjustavaks, kuna suure osa võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtivus sõltuks kohtuotsusest, mitte võlausaldajate üldkoosolekust.⁶⁷ Täiendavalt nenditi, et kohtu liigne sekkumine muidu suures osas autonoomsesse pankrotimenetluse tekitaks õiguslikku ebakindlust.⁶⁸ Seega peetakse Saksa õigusteadlaste hulgas kohtu vähest sekkumist maksejõuetusmenetluse äärmiselt tähtsaks vahendiks järgimaks pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet.

Eesti pankrotiõiguses on samuti võetud suund kohtu sekkumise piiritlemisele ja seega menetlusotsuste vastuvõtmine osalt antud pankrotihalduri, osalt võlausaldajate üldkoosoleku pädevusse alates seaduse esmasest jõustumisest aastal 1992. P. Varul selgituste kohaselt Eesti esimese pankrotiseaduse kohta otsustab üldise põhimõtte kohaselt olulisemad küsimused pankrotimenetluses kohus või võlausaldajate üldkoosolek, samas pankrotimenetluse vahetu, igapäevane korraldamine aga on halduri ülesandeks, kuid eelkõige on lähtunud Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhimõttest, et kohtule langev koormus oleks võimalikult väike.⁶⁹ Samas artiklis nimetas P. Varul nii põhimõttelised kui ka pragmaatilised põhjused sellise korralduse toetamiseks. Põhimõtteliselt peeti õigeks, et olulisemad küsimused pankrotimenetluses lahendatakse võlausaldajate üldkoosolekul, mitte kohtus, sest juba pankroti enda olemusest tuleneb, et võim võlgniku vara üle läheb võlausaldajatele.⁷⁰ Seda käsitlust põhjendati asjaoluga, et piltlikult võib võlausaldajaid võrrelda aktsionäridega, kes oma koosolekul otsustavad olulisemaid küsimusi oma vara suhtes ning kuna võlgniku pankrotivara arvel tuleb rahuldada võlausaldajate nõuded, tuleb järelikult võlausaldajatele anda otsustamise õigus, mis

⁶⁵ MüKoInsO/Ehricke InsO § 78, äärenr 1.

⁶⁶ Bericht des Rechtsausschusses, BT-Drucks. 12/7302, lk 164, § 89.

⁶⁷ MüKoInsO/Ehricke InsO § 78, äärenr 2.

⁶⁸ E. M. Huntemann, C. G. Brockdorff jt. Der Gläubiger im Insolvenzverfahren. Berlin, New York: De Gruyter 2010. ptk 10, äärenr 102.

⁶⁹ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. Juridica I/1994, lk 5-6.

⁷⁰ *Ibid.*

selle varaga teha ning kuidas seda müüa, et nõuded saaksid võimalikult täielikult rahuldatud.⁷¹ Pragmatiliseks põhjuseks kohtu koormuse vähendamiseks nimetati kohtute ülekoormatust toona käimasoleval reformide perioodil, mistõttu leiti, et kohus peab otsustama eelkõige küsimused, kus võlgniku ja võlausaldajate huvid on vastandlikud ning vajalik on erapooletu otsustaja.⁷² Mitukümmend aastat hiljem saame öelda, et kohtute koormus ei ole ulatuslikult vähenenud ja seetõttu on pankrotimenetluses kohtute vähese sekkumine pooldamine end igati õigustanud.

2004. aastal vastuvõetud pankrotiseaduse seletuskirjas peeti oluliseks põhjendada, miks erinevalt varasemast peab seaduse alusel võlausaldajate esimesel üldkoosolek toimuma kohtuniku osalusel. Põhjuseks nimetati seletuskirjas häälte määramisest tulenevate konfliktide ennetamist, mille tingib, et esimesel võlausaldajate üldkoosolekul ei ole nõudeid veel kaitstud, mis muudab häälte määramise keeruliseks. Regulatsiooni sätestamisel võeti eeskujuna Saksamaa uuest pankrotiseadusest (InsO).⁷³ Varem kehtinud häälte määramise mitmeastmelist edasikaebamise protsessi nimetati äärmiselt pikaldaseks ja praktika vajadustele mittevastavaks. Sama reformi käigus võeti vastu otsus koondada konkreetse pankrotimenetlusega seonduvate hagide läbiviitamine võimalikult suures osas ühe kohtu alluvusse, mis võimaldab ühe pankrotimenetluse kompleksset käsitlemist.⁷⁴ Sedasi leiti viis üheaegselt nii menetluse kiiruse suurendamiseks, tagades samas menetluse otstarbekust kaasates võimalusel ühte pankrotimenetluste vaid üks kohus.

Võlausaldajate üldkoosoleku pädevusse on PankrS § 77 alusel laia ringi küsimuste üle otsustamine. Leidub otsuseid, mille peab täiendavalt kinnitama kohus. Näiteks teeb PankrS § 178 lg 3 alusel kompromissotsuse võlausaldajate koosolek, kuid kompromissi kinnitamise otsustab kohus sellekohase määrusega. Kohtul on selleks PankrS § 183 lg 1 järgi aega 15 päeva kompromissotsuse kohtule esitamise päevast arvates. Samuti otsustab võlausaldajate üldkoosolek PankrS § 76 lg 2 alusel pankrotitoimkonna liikmetele tasu maksmise, määrates ka tasu suuruse ja maksmise korra, kuid PankrS § 76 lg 3 kohaselt kinnitab otsuse kohus määrusega 15 päeva jooksul otsuse kohtule esitamisest arvates. Ka PankrS § 129 lg 5, 6 kohaselt ettevõtte tegevuse lõpetamise ja sellega PankrS § 130 lg 1, 2 kaasneva juriidilise isiku lõpetamise üle otsustatakse samal viisil. Selliste otsuste vaidlustamine ei ole PankrS § 83 lg 3 lause 1 alusel lubatud.

⁷¹ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. *Juridica* I/1994, lk 5-6.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskiri, lk 50.

⁷⁴ *Ibid.*, lk 42.

Kokkuvõttes tõdeb magistritöö autor, et menetluse kiiruse põhimõtte pankrotimenetluse puhul on oluline vähendamaks ühe isiku maksejõuetuse negatiivset mõju teistele majanduselu osalistele, seeläbi ka ühiskonnale laiemalt. Küll aga peab lisaks kiiruse põhimõttele silmas pidama, et menetlus viidaks läbi efektiivselt. Üksnes menetluse kiiruse huvides ei ole lubatud teha põhjendamatult otsuseid, mis mõjutavad edasist menetluse käiku, sest sellised otsused ei taga reeglina kõigi võlausaldajate ühiseid huve ning toovad kaasa ajakuluka kohtumenetluse, mis lõppastmes menetluse läbiviimist takistab.

2. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMISE MENETLUSLIKUD KÜSIMUSED

2.1. Üldist

PankrS § 83 lg 1 näeb ette neli erinevat üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise alust: otsus on võimalik kehtetuks tunnistada esiteks siis, kui otsus ei vasta seadusele, teiseks juhul, kui otsuse tegemisel on rikutud seadusest tulenevat korda, kolmandaks olukorras, kus mõni muu seadusesäte näeb otsuse vaidlustamise võimaluse selgelt ette, ja neljandaks juhul, kui otsusega rikutakse võlausaldajate ühiseid huve. Riigikohus leidis, et tegemist on otsuse kehtetuks tunnistamise alternatiivsete alustega, st otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamiseks piisab vähemalt ühe eeltoodud aluse esinemisest ja ühele alternatiivile tuginedes ei tohi kohus ette heita hagejale mõne teise alternatiivi eelduste tõendamata jätmist.⁷⁵

Seaduse regulatsiooni on ajas täiendatud ning regulatsiooni sõnastus on autori hinnangul arusaadav ja üheselt mõistetav, lisaks toetab seaduse rakendamist kohtupraktika. Sellest olenemata ei ole PankrS § 83 rakendamise eeldused ning saavutatavad eesmärgid olnud selged vaidluste osapooltele. Käesolevas alapeatükis on toodud näited avalikest allikatest kättesaadaval olevast kohtupraktikast, mis aitavad selgitada põhilisi vaidluskohti ja arusaamatusi menetluslikust aspektist seoses võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisega PankrS § 83 lg 1 alusel.

2.2. Menetluse liik ja ese

Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine toimub hagimenetluses. PankrS § 83 lg 5 nimetab menetlust pankrotivõlgniku otsuse kehtetuks tunnistamise nõuet hagiks. Üldreeglina loetakse kõikide hagide puhul tsiviilkohtumenetluse seadustiku (edaspidi „TsMS“) § 362 lg 1 alusel hagi esitamise ajaks hagi kohtusse jõudmise aeg, kui hagi on kostjale hiljem kätte toimetatud. Seega peab nõude aegumise peatumiseks hagi esitamisega tsiviilkohtumenetluse seadustiku kommenteeritud väljaande kohaselt tuvastama kaks asjaolu: millal jõudis hagi kohtusse ja kas hagi on kostjale kätte toimetatud, see tähendab, et hagi loetakse esitatuks

⁷⁵ RKTko 24.04.2019, 2-18-4471/34, punkt 17.

tingimuslikult olenevalt hilisema kättetoimetamise tingimuse täitmisest.⁷⁶ Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel kehtib kättetoimetamise kohustus laiema ringi isikute suhtes. PankrS § 83 lg 4 lause 1 järgi vaatab kohus võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise nõude läbi 10 päeva jooksul selle esitamisest arvates, sama sätte lause 2 alusel teatab kohus vajadusel kohtuistungist haldurile, nõude esitanud isikule ning käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud isikule, s.o. pankrotivõlgniku nimel menetluses osalevale isikule, kusjuures kutse kättetoimetamise ja istungi vahele peab jääma vähemalt viis päeva. Sellist kohtule suunatud konkreetset määratud tähtaega nimetatakse õiguskirjanduses üldise mõistliku tähtaja nõude konkretiseerimisena.⁷⁷ Autor leiab, et võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise nõude esitaja on keerulises õiguslikus positsioonis, sest lühikese kaebetähtajaga nõude aegumise peatumine sõltub kohtu võimekusest toimetada hagi nõuetekohaselt kätte pankrotivõlgnikule kui kostjale ja pankrotivõlgniku nimel menetluses osalejale, kelleks võib olla kas pankrotitoimkonna esimees või võlausaldajate üldkoosolekul selleks valitud isik. Kui kättetoimetamist ei toimu, ei loeta hagi esitatuks,⁷⁸ mistõttu ei peatu ka nõude aegumine ja võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamise õiguse maksmapanek on oluliselt raskendatud. Samas, kui lähtuda eeldusest, et kohtud on õigesti määratlenud nõude esitamise tähtaega menetlusliku tähtajana, nõude aegumise peatumine kui hagimenetluse peamine tagajärg ei kohalduks PankrS § 83 lg 1 alusel esitatava nõude puhul üldse, s.t. ei PankrS § 83 lg 1 nõue ei aeguks TsÜS-i § 142 jj alusel.

Praktikas on juhtunud, et kohtud on otsuse kehtetuks tunnistamise nõuet käsitlenud hagita menetluses kehtiva õigusliku aluseta. Tsiviilasjas nr 3-2-1-31-07 leidis Riigikohtu tsiviilkolleegium, et ainuüksi asjaolu, et maakohus lahendas hagiastja hagita menetluses, ei saa olla kohtulahendi tühistamise aluseks, kui sellega ei kaasnenud menetlusosaliste õiguste olulist rikkumist. Seisukoha tingis seaduse muutus, mille kohaselt tuli alates 1. jaanuarist 2004. a kehtiva pankrotiseaduse võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamise nõuet menetleda hagimenetluses vaatamata sellele, et vaieldi väidetavalt enne 2004. aastat toimunud üldkoosoleku otsuste üle. Nõue tulenes PankrS § 193 lg-st 1, mille kohaselt enne sama seaduse jõustumist alanud pankrotimenetluses kohaldatakse nende pankrotimenetluse toimingute suhtes, mis tehakse pärast selle seaduse jõustumist, selles seaduses sätestatud.⁷⁹ Selgitamist

⁷⁶ Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad V. Kõve, jt. Tallinn: Juura 2017, lk 361.

⁷⁷ Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad V. Kõve, jt. Tallinn: Juura 2017, lk 368.

⁷⁸ Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Komm vlj, lk 361.

⁷⁹ RKTko 03.04.2007, 3-2-1-31-07, punkt 17.

vajanud ebakõla tekkis asjaolust, et enne 1. jaanuari 2004. a kehtinud PankrS § 27¹ järgi toimus üldkoosoleku otsuse peale kaebuse esitamine hagita menetluses.

Hagi võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks on käsitletud kui tuvastushagi TsMS § 368 lg 1 mõttes, mille võib esitada õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui hagejal on õiguslik huvi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks kohtu poolt. Magistritöö autor märgib, et reeglina käsitletakse õigusteoreetiliselt tuvastushagina otsuse tühisuse tuvastamise nõuet,⁸⁰ otsuse kehtetuks tunnistamise nõuet käsitletakse kui kujundushagi, mille menetlemise tulemusena teeb kohus hagi rahuldamise korral otsuse, millega kujundab õigussuhte ümber ehk tunnistab otsuse kehtetuks.⁸¹

Tallinna Ringkonnakohus leidis, et hageja õiguslik huvi üldkoosoleku otsuse seaduslikkuse kontrolliks tuleneb PankrS § 83 lõikest 1, mis sätestab võlausaldajale õiguse nõuda, et kohus tunnistaks kehtetuks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse, mis ei vasta seadusele. Sealjuures võib hageja õigustatud huvi seadusele mittevastavate üldkoosoleku otsuste tühistamiseks muuhulgas väljenduda hageja soovis saada rehabiliteeritud, hoiatada kostjat edaspidi rikkumistest hoiduma või saada toimepandud rikkumiste kindlakstegemise selgust võimalike kahju hüvitamise nõuete aluste osas.⁸² Tuvastushagi on õiguskirjanduses peetud kõige nõrgemaks kohtuliku õiguskaitse vormiks, sest sellega ei kaasne täitemenetlust kui riiklikku garantiid, et otsusest kinni peetakse.⁸³ Lisaks tuleb arvestada, et tuvastusotsus ei kujunda õigussuhet ümber, vaid üksnes sedastab senist õiguslikku olukorda.⁸⁴ Seetõttu tuleb paralleelselt PankrS § 83 lg 1 alusel võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamisega esitada teatud juhtudel hagi otsuse kehtetuse tinginud asjaolu suhtes. Kui võlausaldajate üldkoosoleku otsus võeti vastu valesti määratud häältega, tuleb lisaks otsuse vaidlustamisele esitada määruskaebus ka häälte määramise määruse peale. Vastasel juhul ei tooks otsuse kehtetuks tunnistamine vale häälte määramise tõttu kaasa muutust määratud häälte arvus ja võlausaldajate üldkoosolek saaks vastu võtta uue samasisulise otsuse.

Menetlusosalised on lisaks eksinud vaidluse esemes ehk selles, mida vaidlustada tuleb. Tallinna Ringkonnakohus pidanud selgitama, et PankrS § 83 lg 1 ei anna alust tühistamiseks võlausaldajate üldkoosolekut kui pankrotimenetluse organit ennast, vaid üldkoosoleku tühisuse

⁸⁰ K. Saare jt. Ühinguõigus I. Tallinn: Juura, 2015, lk 212, äärenr 1036.

⁸¹ K. Saare jt. Ühinguõigus I, lk 214, äärenr 1047.

⁸² TlnRnKo 16.02.2009, 2-07-488/21, punkt 22.

⁸³ Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Komm vlj, lk 398.

⁸⁴ *Ibid.*

tuvastamise asemel on korrektne õiguskaitsevahend nimelt üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamine.⁸⁵ Teise näitena saab tuua vaidluse asjas nr 2-08-64459,⁸⁶ milles hageja vaidlustas muuhulgas otsuse punkti, milles otsustati vara müügi viis, kuid vaidlustas otsuse asemel otsuse punktis toodud põhjendused võlgniku maksejõuetuse kohta. Kohus täpsustas menetluse eset, leides, et PankrS § 83 lg 1 järgi saab võlausaldaja vaidlustada vaid üldkoosolekul vastuvõetud otsust ja mitte eraldi selle põhjendusi.

Kokkuvõtlikult toimub võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine hagimenetluses, täpsemalt käsitletakse nõuet tuvastusnõudena, mis esitatakse tuvastushagis. Korrektne on esitada nõue võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks, mitte asuda vaidlustama otsuse vastu võtnud organit ega otsuse aluseks olnud põhjendusi.

2.3. Menetlusosalised

Hagejaks PankrS § 83 lg 1 alusel esitatud hagis võib olla nii võlausaldaja, pankrotihaldur kui ka võlgnik ise. Kui vastuvõetud otsus kahjustab mitme võlausaldaja huve, kuid selle vaidlustamisaluseks on seadusele mittevastavus või otsuse tegemisel on rikutud seadusest tulenevat korda, piisab otsuse tervikuna kehtetuks tunnistamiseks sellest, kui vähemalt üks asjassepuutuvatest võlausaldajatest otsuse vaidlustab.⁸⁷ Sellisel juhul ei osale otsust mittevaidlustanud võlausaldajad, kelle huvid on samuti otsuse vastu võtmise tõttu kahjustatud, menetluses ei kaashagejana ega ka kolmanda isikuna.

Vaieldamatult on hagejates segadust tekitanud kostja isik. Alates 01.01.2009 jõustunud pankrotiseaduse redaktsiooni kohaselt on PankrS § 83 lg 5 alusel pankrotivõlgniku otsuse vaidlustamise hagis kostjaks pankrotivõlgnik, kelle nimel osaleb menetluses pankrotitoimkonna esimees, toimkonna puudumisel aga üldkoosolekul selleks valitud isik. Kuni 31.12.2008 kehtinud PankrS § 83 lg 5 järgi tuli hagi võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks esitada võlausaldajate üldkoosoleku kui otsuse vastuvõtnud organi vastu.⁸⁸ Selle sätte alusel pidi üldkoosoleku nimel menetluses osalema pankrotitoimkonna esimees, pankrotitoimkonna puudumisel aga üldkoosolekul menetluses osalemiseks valitud isik.⁸⁹ Selle

⁸⁵ TlnRnKo 24.09.2010, 2-10-3728/20, punkt 16.

⁸⁶ TlnRnKo 29.09.2009, 2-08-64459/50.

⁸⁷ TlnRnKo 20.01.2012, 2-11-40503/15.

⁸⁸ Sel juhul märkis hageja teatud juhtudel lisaks seaduses ette nähtud võlausaldajate üldkoosolekule teise kostjana ka pankrotivõlgniku. Näitena saab tuua TlnRnKo 2-07-34520/23.

⁸⁹ TlnRnKo 16.02.2009, 2-07-488/21, punkt 19.

muudatuse tingis käsitlus, mille järgi üldkoosolek ei saa olla menetlusosaline, kuivõrd õigusteoreetiliselt ei ole pankrotitoimkonna esimehel õigus kohtumenetluses osaleda üldkoosoleku, vaid pankrotivõlgniku nimel.⁹⁰ Riigikohus on samuti kinnitanud, et pankrotihaldur ja võlausaldaja ei ole PankrS § 83 lg 1 alusel esitatud hagi materiaalõiguslikult kohasteks kostjateks.⁹¹ Sellegipoolest on maakohus teatud juhtudel väärtalt käsitlenud kostjana nii pankrotivõlgnikku kui ka pankrotihaldurit ka pärast eeltoodud lahendite jõustumist.⁹² Menetlusosaliste ring sõltub seega sellest, kes esitab hagi võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks, kostjaks on selle nõude puhul alati pankrotivõlgnik.

Kuigi kostja võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise hagi on seaduse ja kohtupraktika abil lõpuks üheselt määratletud, on vaidlustuse lahendil mõju laiemale isikute ringile. Riigikohus on leidnud, et sarnaselt tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi nimetatud „TsÜS“)⁹³ § 38 lg-s 8 juriidilise isiku organi otsuse kohtuotsusega kehtetuks tunnistamise kohta sätestatuga kehtib ka pankrotimenetluses võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise kohtuotsus kõigi võlausaldajate suhtes nende kohtumenetluses osalemisest sõltumata. Samuti on see siduv võlgniku pankrotihaldurile.⁹⁴ See tähendab, et kui rahuldatakse PankrS § 83 lg-1 alusel esitatud hagi, milles kostjaks on pankrotivõlgnik, oleks võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustatud otsus kehtetu kõigi sama õigussuhte osaliste suhtes.

Pankrotivõlgnik ei saa vaatamata kostjaks olemisele end menetluses esindada. Vastavalt PankrS § 83 lg-le 5 osaleb pankrotivõlgniku otsuse kehtetuks tunnistamise hagi läbivaatamisel kohtus pankrotivõlgniku nimel pankrotitoimkonna esimees või pankrotitoimkonna puudumisel selleks võlausaldajate üldkoosolekul valitud isik. Õiguslik probleem pankrotivõlgniku nimel menetluses osaleva isiku käsitlemisest seisneb selles, kas pidada seda isikut pankrotivõlgniku esindajaks ja millisel õiguslikul alusel see isik pankrotivõlgnikku esindab ning kuidas ja millises ulatuses on määratud esindusõiguse ulatus. Regulatsiooni sõnastus vihjab, et menetluses osalev isik tegutseb pankrotivõlgniku nimel, s.o. esindab pankrotivõlgnikku. Riigikohus on samuti täpsustanud, et pankrotivõlgniku nimel menetluses osalev võlausaldajate üldkoosolekul selleks valitud isik on käsitletav pankrotivõlgniku esindajana.⁹⁵

⁹⁰ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seadus 194 SE. Seletuskiri „Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu“ juurde, lk 52.

⁹¹ RKTko 08.04.2015, 3-2-1-8-15, punkt 9.

⁹² RKTko 15.04.2015, 3-2-1-27-15, punkt 18; TlnRnKm 07.12.2017, 2-17-8289/11, punkt 16.

⁹³ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 30.01.2018, 6.

⁹⁴ RKTko 08.04.2015, 3-2-1-8-15, punkt 9.

⁹⁵ *Ibid.*

TsÜS § 117 lg 1 järgselt on esindusõigus õiguste kogum, mille piires saab esindaja tegutseda esindatava nimel. TsÜS § 117 lg 2 alusel võib esindusõiguse anda isikule tehinguga (volitus) või tuleneb esindusõigus seadusest (seadusjärgne esindusõigus). Olenevalt esindusõiguse määratlemist kas volituse alusel saaduks või seadusest tuleneva esindusõigusena muutub alus esindusõiguse ulatuse sisustamiseks. TsÜS § 120 lg 1 järgi määratakse seadusjärgse esindusõiguse ulatus seadusega. Volituse puhul määrab TsÜS § 120 lg 2 alusel esindusõiguse ulatuse esindatav ning volitust tõlgendatakse selliselt, nagu pidi esindatava tahteavaldust või käitumist mõistma isik, kellele volitus anti või kes avalikkusele suunatud tahteavaldusele või esindatava avaldusele või käitumisele tugineb.

Isik, kes menetluses osalemiseks valitakse võlausaldajate üldkoosoleku alusel, saab seaduse teksti grammatilise tõlgenduse kohaselt pankrotivõlgniku esindamise õiguse volitusega ehk tehinguga, milleks on võlausaldajate üldkoosoleku otsus. Samas ei ole volitajaks sel juhul pankrotivõlgnik ise, lisaks ei anna võlgnik võlausaldajate üldkoosolekule edasivolitamise õigust TsÜS § 119 lg 1 mõistes. Pankroti väljakuulutamise tagajärjena kaotab PankrS § 35 lg 1 p 3 alusel füüsilisest isikust võlgnik õiguse teha tehinguid seoses pankrotivaraga, sama sätte p 4 alusel kaotab juriidilisest isikust võlgnik õiguse teha mis tahes tehinguid ning sama sätte p 5 alusel on piiratud võlgniku muud õigused pankrotiseaduses sätestatud korras. Selle regulatsiooni alusel ei ole võlgnikul seega enam õigust esindusõigust anda tehinguga, s.o. volitusena TsÜS § 117 lg 2 mõistes. Magistritöö autor leiab, et pankrotivõlgniku esindusõigus antakse pankrotimenetluse organitele erikorras seadusjärgse esindusõiguse andmisega ehk alates pankroti väljakuulutamise hetkest on pankrotimenetluse organid pankrotivõlgniku nimel volitatud ülesannete täitmiseks, mis on pankrotiseadusega nende pädevusse antud. Õiguskirjandus toetab seda positsiooni, nimelt ei sõltu seaduse alusel esindusõiguse saanud isikud esindatava tahtest ega esindatava soovist anda esindajale enda esindamiseks esindamisõigus.⁹⁶

Võlausaldajate üldkoosolekule on seadusega antud pankrotivõlgniku nimel menetluses osaleva isiku valimiseks. See õiguslik kontseptsioon võiks alluda TsÜS § 119 lg 1 edasivolituse mõistele, kuid õiguskirjanduses on leitud, et edasivolituse mõistet ei kasutata juhul, kui seaduslik esindaja annab kolmandale isikule volituse üksikute tema pädevusse kuuluvate tehingute tegemiseks esindatava nimel, sest seadusjärgsel esindajal ei ole esindamiseks antud volitust, mis võimaldaks esindamisõiguse edasiandmise korral rääkida terminoloogiliselt edasivolitusest, vaid lihtsalt volituse andmisest seadusjärgse esindaja pädevuses olevate

⁹⁶ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012, lk 196.

konkreetsete tehingute tegemiseks.⁹⁷ Järelikult tekib võlausaldajate üldkoosoleku ja võlausaldajate üldkoosoleku poolt menetluses osalemiseks valitud isiku või pankrotitoimkonna esimehe vahel eraldi volitusega esindusõiguse edasiandmine.

Pankrotitoimkonna esimehele annab volituse pankrotivõlgnikku menetluses esindada võlausaldajate üldkoosolek kaudselt pankrotitoimkonna liikmete valimisega PankrS § 77 p 1 alusel, pankrotitoimkonna esimehe valivad pankrotitoimkonna liikmed endi seast PankrS § 74 lg 3 alusel ise. Pankrotivõlgniku esindamist võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise hakis pankrotitoimkonna esimehe puhul saab pidada ametikohustuseks, mille puhul peaks konkreetse pankrotitoimkonna esimees andma analoogia korras äriühingu juhatuse või nõukogu liikme ametisse valimisega nõusoleku pankrotimenetluse esimehe ülesannete täitmiseks valimisele eelnevalt. Pankrotiseadus sellist kohustust ei sätesta, mistõttu ei saa pankrotitoimkonna esimeest lugeda ka pankrotivõlgniku tehinguliseks esindajaks, vaid üksnes seadusjärgseks esindajaks.

Kui lähtuda eeltoodud käsitlusest, tuleks pidada pankrotivõlgniku nimel menetluses osaleva esindaja volituste määrajaks lõppastmes võlausaldajate üldkoosolekut. Eraldiseisev küsimus seisneb selles, kuidas saab võlausaldajate üldkoosolek väljendada oma tahet siduvalt selle kohta, kuidas menetluses osalev isik käituma peab ja milliseid seisukohti peab see isik esitama. Ühe võimalusena peaks võlausaldajate üldkoosolek otsuses, millega valib PankrS § 83 lg 5 järgi isiku pankrotivõlgniku nimel menetluses osalema, kujundama ka õigusliku seisukoha, mida isik kohtus esindama peaks. Samas, pankrotitoimkonna olemasolu korral ei ole võlausaldajate üldkoosolekul sellist eraldiseisvat võimalust pankrotitoimkonna esimehele otsusega anda volitus teatud seisukohtade esitamiseks. Lisaks ei ole selge, kas võlausaldajate üldkoosoleku otsus on selliselt siduv nii esinduse sise- kui ka välissuhtes ning kas juhul, kui volituse ulatust rikutaks, saaks pankrotimenetluses tugineda TsÜS § 129 lg 2 alusel esindusõiguse piiride ületamisele.

Kui pankrotitoimkonna esimees on saanud pankrotivõlgniku nimel menetluses osalemiseks seaduse alusel, puudub selge käsitlus sellest, milline on esindusõiguse ulatus ja pankrotitoimkonna valinud võlausaldajate üldkoosoleku käsund esindusõiguse teostamiseks. Õiguskirjanduses on sedastatud, et erandlikel juhtudel, mil volitus tekib seaduse alusel ilma esindatava poolt volituse andmiseks vajaliku tehingu tegemiseta, tuleb volituse sisu ja ulatus TsÜS § 120 lg-s 2 sisalduva tõlgendusreegli asemel määrata volituse tekkimise aluseks olevate

⁹⁷ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa, lk 201.

õigusnormide abil.⁹⁸ Teisalt, seadusjärgse esinduse puhul määratakse esindusõiguse ulatus kindlaks seadusega TsÜS § 120 lg 1 alusel. Näiteks juriidilise isiku juhatuse liikmete esindusõiguse puhul tuleb lähtuda TsÜS § 34 lg 2 sätestatud üldreeglist, mida täpsustavad vastava eraõigusliku juriidilise isiku liigi kohta käivad eriseadused.⁹⁹ Kuna TSÜS § 118 lg 2 alusel saab seaduse alusel tekkida volitus juhul, kui esindajana tegutseva isiku avaldused või käitumine mõjutavad teist isikut mõistlikult uskuma, et esindajana tegutsevale isikule on antud volitus tehingu tegemiseks, ning esindatav teab või peab teadma, et isik tegutseb tema nimel esindajana ja talub selle isiku sellist tegevust, leiab töö autor, et lähtuda tuleks seadusjärgse esindusõiguse teooriast.

Võlausaldajate üldkoosoleku otsusega pankrotivõlgniku esindajale määratud kohustuste rikkumine liigitub õigusteoreetiliselt pigem sisesuhtest tulenevaks kohustuse rikkumiseks, mis võib kaasa tuua TsÜS § 131 järgi esindaja poolt esindusõiguse piires tehtud tehingu tühistamise.¹⁰⁰ Kohtumenetluses oleks aga raske määratleda võlausaldajate üldkoosoleku otsuses sätestatud seisukohtadest erineva seisukoha esitamist esindusõiguse piire ületades tehtud tehinguna. Täiendavalt, kui võlausaldajate üldkoosoleku ja pankrotivõlgniku sisesuhtes eksisteeriva piirangu ületamine õnnestuks tõendada kohtumenetluses, oleks äärmiselt keeruline ja menetluslikult ebaefektiivne muuta juba toimunud kohtumenetluse toiminguid vastavalt sellele, mis oli ettenähtud võlausaldajate üldkoosoleku tahtega.

Eeltoodu pinnalt järeldeb autor, et hageja osas sõltub menetlusosaliste ring sellest, kes esitab nõude võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks, kostjaks on selle hagi puhul alati pankrotivõlgnik, keda menetluses esindab kas pankrotitoimkonna esimees või pankrotitoimkonna puudumisel võlausaldajate üldkoosolekul selleks valitud isik. Pankrotivõlgniku esindusõiguse tekke alused on õigusteooriaga kooskõlas, pankrotitoimkonna esimehe esindusõigus või võlausaldajate üldkoosoleku edasiantav esindusõigus on seadusjärgne esindusõigus. Teisalt, esindusõiguse ulatus, täpsemalt käsund, mida esindusõiguse edasiandmisega peaks täitma, ei ole määratav viisil, mis aitaks kaitsta esindusõiguse andjal enda huve pärast esindusõiguse delegeerimist.

⁹⁸ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa, lk 199.

⁹⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad Varul, P. jt. Tallinn: Juura 2010, lk 359.

¹⁰⁰ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa, lk 188.

2.4. Nõude esitamise tähtaeg

Pankrotiseaduse kehtivas redaktsioonis võib PankrS § 83 lg 2 alusel nõude võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks kohtusse esitada kümne päeva jooksul otsusest teadasaamisest, kuid mitte hiljem kui 30 päeva möödumisel otsuse tegemisest. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku kommenteeritud väljaandes on hagi esitamise keskne materiaaõiguslik tagajärg TsÜS § 160 lg 1 järgi nõude aegumise peatumine, samuti hinnatakse õigustlõpetava tähtaja järgimist hagi esitamise seisuga.¹⁰¹ Vaidlustamise tähtaeg on küllalt lühikene, eelduslikult tagamaks pankrotimenetluse kiiret ja efektiivset läbiviimist.

Nõude esitamise tähtaja kohta on varasemalt selgitatud, et PankrS § 83 lg-s 2 sätestatu ei ole TsÜS § 135 lg 1 suhtes erireegel, vaid PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud 10-päevane tähtaja arvutamisel tuleb lähtuda TsÜS § 135 lg 1 sätestatud üldreeglist, mille kohaselt hakkab tähtaeg kulgema järgmisel päeval pärast vaidlustatavast otsusest teadasaamist. Tallinna Ringkonnakohus, lähtudes Riigikohtu lahendist 3-2-1-82-07,¹⁰² tuvastas, et seadusest ei nähtu seadusandja erandi kehtestamise eesmärki, mille alusel oleks põhjendatud teistsugune PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaja käsitlus.

PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaega määratletud materiaaõigusliku tähtaja asemel menetlusõigusliku tähtajana. Tallinna Ringkonnakohus määratles PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaega kui menetluslikku tähtaega, millele TsÜS § 142 jj sätteid ei kohaldu ja mis seetõttu aegumisele ei allu.¹⁰³ Otsuse tegemise ajal ei kehtinud veel 01.01.2010. a. jõustunud muudatus, seega oli võimalik võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamise nõue esitada 10 päeva jooksul alates otsuse tegemisest. Töö autor leiab, et Ringkonnakohtu lahendis ei sisaldunud põhjendust, mis selgitaks, mille alusel pidas autor PankrS § 83 lg 2 sätestatud tähtaega aegumatuks TsÜS § 142 jj mõttes, lisaks ei ole otsusest võimalik tuvastada seisukohaga saavutatavat eesmärki. On selgusetu, kas kohus soovis väljendada, et PankrS § 83 lg 1 alusel esitatava nõude aegumistähtaeg ei saabu kunagi või et nõude aegumine ei kuulu arvestusele tsiviilseadustiku üldosa seaduse alusel ja lähtuma peaks vaid pankrotiseaduses sätestatust või et pankrotiseaduses toodud menetluslik tähtaeg allub tsiviilseadustiku üldosa seaduse regulatsiooni asemel tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätetele. Kohtu käsitluse põhjendatust hindab autor õiguskirjanduse abil.

¹⁰¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Komm vlj, lk 360.

¹⁰² RKTko 14.11.2007, 3-2-1-82-07, punkt 14.

¹⁰³ TlnRnKo 03.11.2009, 2-09-15088/21.

Tähtaegasid liigitatakse õigusteooria alusel materiaalõiguslikeks ja menetluslikeks tähtaegadeks sõltuvalt sellest, kas tähtaja alus tuleb materiaal- või menetlusõigusest.¹⁰⁴ Eristamine on oluline, kuna erinevalt menetlustähtaegadest ei saa kohus aegumistähtaegu ennistada.¹⁰⁵ PankrS § 83 lg 2 alusel ei või esitada nõuet võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamiseks hiljem kui 30 päeva möödumisel otsuse tegemisest. Õiguskirjanduses on õigustlõpetava tähtajana käsitletud selliseid tähtaegasid, mille möödumine lõpetab mingi nõude või muu õiguse või välistab selle maksmapaneku.¹⁰⁶ Menetlustähtaegade puhul on nimetatud õigustlõpetavateks tähtaegadeks ka kaebetähtaegu.¹⁰⁷ Veelgi enam, menetluslikud tähtajad on enamasti õigustlõpetavad tähtajad, s.t. menetlustähtaja möödumisel ei saa menetlusosaline enam soovitud menetlustoimingut teha.¹⁰⁸ Seega ei välista õiguslõpetavat tähtaega ettenägev säte selle sätte käsitlemist menetlustähtajana.

Järelikult annab PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaja käsitlemine menetlustähtajana võimaluse tähtaja ennistamiseks. TsMS § 67 lg 1 alusel ennistab kohus tähtaja menetlusosalise avalduse alusel, kui menetlusosaline lasi mööda seaduses sätestatud menetlustähtaja, tähtaega ei saanud järgida mõjuval põhjusel ja tähtaja möödalaskmine ei võimalda enam menetlustoimingut teha või põhjustab muu negatiivse tagajärje. TsMS § 67 lg 2 kohaselt võib tähtaja ennistamist taotleda 14 päeva jooksul alates päevast, millal TsMS § 67 lg 1 nimetatud takistus ära langes, aga mitte hiljem kui kuue kuu jooksul alates möödalastud tähtaja lõppemisest. Sätte eesmärk on tsiviilkohtumenetluse seadustiku kommentaaride järgi tagada, et tähtaja möödalaskmisega kaasnev menetlustoimingu tegemise õiguse kaotus ei oleks absoluutne, vaid menetlusosalistele on erandlikel juhtudel võimalik anda uus võimalus.¹⁰⁹ PankrS § 3 lg 2 alusel kohaldatakse tsiviilkohtumenetluses sätestatud, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti. Pankrotiseadusest ei nähtu keeldu PankrS § 83 lg-s 2 sätestatud tähtaja ennistamiseks.¹¹⁰ Riigikohus on pankrotimenetluses nimetanud menetlustähtajaks PankrS § 106 lg 1 neljandas lauses nimetatud tähtaega.¹¹¹ Selle sätte järgi võib hagi vaidluses nõuete tunnustamise üle esitada ühe kuu jooksul, arvates päevast, mil koosolek jättis nõude või pandiõiguse tunnustamata. Lähtudes hüpoteesist, et PankrS § 83 lg-2 sätestatud tähtaega saab ennistada, peaks autori hinnangul

¹⁰⁴ Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Komm vlj, lk 366.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Koostajad P. Varul jt. Tallinn: Juura 2010, lk 395.

¹⁰⁷ *Ibid.*, lk 396.

¹⁰⁸ Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Komm vlj, lk 367.

¹⁰⁹ *Ibid.*, lk 384.

¹¹⁰ Pankrotiseaduses on eraldi välja toodud erisused vaid nõuete esitamise tähtaja ennistamiseks PankrS §-s 102.

¹¹¹ RKTKm 17.10.2012, 3-2-1-80-12, punkt 10.

mõjuvaks põhjuseks pankrotimenetluses PankrS § 83 lg-s 2 sätestatud kaebetähtaja möödalaskmiseks olema võlausaldajate üldkoosoleku otsusest võlausaldaja teavitamata jätmine. Sellistel juhtudel ei ole võlausaldajal võimalust võtta osa otsuse tegemisest, esitada vastuväiteid ega ka tähtaegselt esitada hagi otsuse vaidlustamiseks. Siiski, võlausaldaja peaks samas suutma tõendada, et osales menetluses aktiivselt ning otsuse tegemisest mitte teada saamine ei olenenud võlausaldajast.

Kokkuvõttes, PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud saab õigusteoreetiliselt käsitleda menetlustähtajana, mis on ühtlasi õigustlõpetava toimega. Selle tähtaja arvutamine allub TsÜS § 135 üldreeglile, ehk tähtaeg kulgema mitte varem kui järgmisel päeval pärast vaidlustatavast otsusest teadasaamist. Kuigi menetlustähtaeg on lühike arvestades menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet, tasakaalustab tähtaja ennistamise võimalus menetlusosaliste võimalikku huvide riivet. Kohtupraktikas ei ole siiski võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamise tähtaja ennistamise kohta vaidlust lahendatud, mistõttu ei ole selge, kas ka kohtupraktika toetaks esiteks PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaja käsitlemist menetlustähtajana ning teiseks magistritöö autori arusaama mõjuvast põhjusest menetlustähtaja ennistamiseks.

2.5. Puudusega otsuste kehtivus

Võlausaldajate üldkoosoleku otsused on kehtivad kõigi seaduses toodud nõuete järgimisel. Autori hinnangul tuleks analüüsida, kas menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttest lähtudes on otstarbekas nõuda kõigi puudustega võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamist või kas on lisaks võimalik käsitleda teatud sorti puudustega otsuseid lähtuvalt õigusteooriast mitteotsustena või tühiste otsustena.¹¹² Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vastuvõtmine allub suures osas samale loogikale, mida kasutatakse äriühingute otsuste vastuvõtmisel. Alapeatükis analüüsitakse, kas pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtte ning kohtupraktika alusel on põhjendatud käsitleda kõiki võlausaldajate üldkoosoleku puudustega otsuseid kui kehtetuks tunnistamist vajavaid otsuseid, selmet lugeda teatud sorti puudustega otsused tühiseks või mitteotsuseks, mis kehtivuse kaotamiseks eraldi vaidlustamist ei vaja.

Õiguskirjanduses on mitteotsuseid ja tühiseid otsuseid eristatud järgnevalt. Osanike otsuse vastuvõtmisel äärmiselt raskete protseduuri- või sisuvigade esinemise puhul loetakse analoogia

¹¹² K. Saare jt. Ühinguõigus I, lk 204, äärenr 988.

korras osanike otsused mitteotsusteks.¹¹³ Sellised võivad olla otsused, mida on õigustatud isikute asemel vastu võtnud õigusliku aluseta koosoleku kokku kutsunud isikud. Samas otsused, mis on siiski omistatavad neid vastu võtnud osaihingule, on otsus olemas ja vajab selle kehtivuse hindamist ning kehtetuks tunnistamise võimalusi.¹¹⁴ Kuigi õigusteoreetiliselt on tegemist erinevate otsustega, on õiguslik tagajärg mitteotsuse puhul sama, mis tühisel otsusel ehk nendest otsustest ei teki õiguslikke tagajärgi.¹¹⁵ Kuna kehtetuks saab tunnistada vaid otsuse, mis ei ole tühine,¹¹⁶ näeb magistritöö autor siin võimalust kohtute koormuse vähendamiseks ja menetluse kiirendamiseks, kui otsuse kehtetuks tunnistamise asemel oleks võimalik otsusest tulenevas vaidluses tugineda otsuse tühisusele.

Esiteks omab võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtivusele määravat tähtsust koosoleku korraldusreeglite järgimine. Üldkoosoleku kokkukutsumise korra järgimine on seadusest tulenev kohustus, mille rikkumine annab aluse otsuse kehtetuks tunnistamiseks.¹¹⁷ PankrS § 79 lg 4 sätestab, et haldur avaldab võlausaldajate üldkoosoleku toimumise aja, koha ja päevakorra kohta teate väljaandes Ametlikud Teadaanded, seevastu ei ole vaja teadet avaldada, kui kõigile võlausaldajatele on koosoleku toimumisest teatatud muul viisil. Teade tuleb avaldada või võlausaldajatele muul viisil edasi anda vähemalt viis päeva enne koosoleku toimumist, kui seaduses ei ole ette nähtud muud tähtaega.

Tsiviilasjas nr 2-07-30796 vaidlustasid võlausaldajad üldkoosoleku otsuse nii päevakorra teatamata jätmise, päevakorras eelnevalt kajastamata otsuste vastu võtmise kui ka võlausaldajate üldkoosoleku pädevusest väljuvate otsuste vastuvõtmise tõttu. Vaidlustatud otsused võeti vastu eelneva üldkoosoleku jätkuna, mistõttu pidi ka jätkukoosolek toimuma eelmise üldkoosoleku päevakorra alusel. Kohus täpsustas, et PankrS § 79 lg 4 kohalduvad koosoleku kokkukutsumisele olenemata sellest, kas eelmise koosoleku jätku puhul on tegemist nn uue või jätkuva üldkoosolekuga.¹¹⁸ Üldkoosoleku toimumise teate avaldamise eesmärk on eelkõige võlausaldajate teavitamine toimuvast. Kolleegiumi sõnul tuleneb kohustus avaldada üldkoosoleku kokkukutsumisel selle päevakord vajadusest kaitsta võlausaldajate õigusi, kes juhitud üldkoosoleku toimumise teates avaldatud päevakorrast langetavad otsuse, kas üldkoosolekul osaleda või mitte. Kaitstava eesmärgi tõttu luges kohus üldkoosoleku

¹¹³ K. Saare jt. Ühinguõigus I, lk 204, äärenr 990.

¹¹⁴ *Ibid*, lk 205, äärenr 990.

¹¹⁵ *Ibid*.

¹¹⁶ *Ibid*, lk 205, äärenr 992.

¹¹⁷ TlnRnKo 25.10.2010, 2-10-1974/26, punkt 35.

¹¹⁸ TlnRnKo 20.04.2009, 2-07-30796/23.

kokkukutsumise korra rikkumise oluliseks rikkumiseks, mis tingib PankrS § 83 lg 1 alusel üldkoosolekul vastu võetud otsuste kehtetuks tunnistamise.¹¹⁹ Kohtu käsitlust toetab järeldus ühinguõiguse valdkonnas, mille kohaselt peetakse otsuse tühisust kaasa toovateks raskemateks sisu- ja protseduurivigadeks vigu, mis rikuvad osaniku õigust saada teada koosoleku toimumisest või mis rikuvad oluliselt osalemisõiguse teostamist ning rikuvad õigust olla koosolekul kohal ja hääletada.¹²⁰

Magistritöö autori arvates tasuks kaaluda eeltoodud põhjustel üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumiste, nagu üldkoosoleku toimumisest või päevakorrast teavitamata jätmine ja päevakorravälise otsuse üle hääletamine, käsitlemist selliste rikkumistena, mille tõttu on võlausaldajate üldkoosolekul vastuvõetud otsused tühised. Seega ei oleks sellistel otsustel TsÜS § 84 lg 1 alusel algusest peale õiguslikke tagajärgi. TsÜS § 38 lg 2 alusel on juriidilise isiku organi otsus tühine muuhulgas siis, kui selle vastuvõtmisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. TsÜS § 38 lg 2 teisest lausest tuleneb nõue, mille alusel saab tühisusele tugineda vaid juhul, kui selle on tuvastanud kohus. Õiguskirjanduses on leitud, et tühisuse tuvastamiseks ei pea tingimata esitama eraldi hagi, vaid tühisusele saab tugineda ka vastuväite esitamisega, kui mingis vaidluses tõusetub küsimus otsuse kehtivusest.¹²¹ Autori arvates oleks kõigi menetlusosaliste huvides lahendus, kus üldkoosoleku otsused loetakse üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumise tõttu tühiseks täies ulatuses ning mitte vaid vaidlustatud osas. Selline pankrotimenetluse osapooltele ettenähtav ja suure mõjuga tagajärg motiveeriks neid menetluse kiireks ja efektiivseks läbiviimiseks otsuste vastu võtmisel järgima üldkoosoleku kokkukutsumiseks ettenähtud korda, ennetamaks sama koosoleku mitmekordset pidamist.

Teiseks peab magistritöö autor oluliseks selgitada välja, kas pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttega on kooskõlas kohustus vaidlustada võlausaldajate üldkoosoleku otsused, mis on võetud vastu ületades võlausaldajate üldkoosoleku otsustuspädevust. Põhiprobleemiks on küsimus, kas võlausaldajate üldkoosoleku otsused, mis ei kuulu täitmisele volituste puudumise tõttu, saab lugeda analoogia korras osaühingu osanike otsusega tühiseks, selmet nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist.

Tsiviilasjas nr 2-11-40503 sedastas ringkonnakohus, et otsus, mille vastuvõtmise pädevus oli võlausaldajate üldkoosoleku asemel pankrotihalduril, annab võlausaldajale õiguse nõuda

¹¹⁹ TlnRnKo 20.04.2009, 2-07-30796/23.

¹²⁰ K. Saare jt. Ühinguõigus I, lk 213, äärenr 1038.

¹²¹ *Ibid*, lk 212, äärenr 1035.

PankrS § 83 lg 1 järgi võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist.¹²² Töö autori meelest on oluline analüüsida, miks otsuse vastuvõtmisel seadusest tuleneva pankrotimenetluse organite pädevuse rikkumine ei tingi otsuse tühisust algusest peale. Tsiiviilasjas nr 2-15-7022 leidis maakohus, et võlausaldajate koosolekul pädevuse puudumise tõttu kehtetuks tunnistatud otsuse puhul võinuks TsÜS § 86 lg 1 alusel tuvastada ka otsuse tühisuse heade kommetega vastuolu tõttu, kuid ringkonnakohus selle seisukohaga ei nõustunud. Ringkonnakohus argumenteeris, et vaidlustatud võlausaldajate otsused, mis ei oma õiguslikku mõju pankrotimenetluse edasisele käigule, sest üldkoosolekul puudus otsuse vastuvõtmiseks pädevus, ei saa kahjustada võlausaldajate ühiseid huve ega saa olla vastuolus heade kommetega TsÜS § 86 lõike 1 mõttes.¹²³ Konkreetsetes menetluses oli ringkonnakohtu lahend põhjendatud eelkõige seetõttu, et hageja tugines võlausaldajate ühiste huvide kahjustamisele, kuid autori hinnangul oleks teise PankrS § 83 lg 1 alternatiivi valimine soosinud tühisuse võimalikkuse analüüsi.

Hüpoteetiliselt, kui võlausaldajate üldkoosoleku pädevust ületanult vastu võetud otsus kuulub vaidlustamisele vastuolu tõttu seadusega ja otsusel ei ole õiguslikku jõudu otsuse vastuvõtmise pädevuse puudumise tõttu, ei näe magistrilt autor põhjust, miks peaks otsuse kehtetuks tunnistama. Algusest peale õiguslikke tagajärgi mitteomava otsuse puhul oleks õigusteoreetiliselt korrektne tuvastada otsuse tühisus selle kehtetuks tunnistamise asemel. Kohtupraktikas on varem leitud, et TsÜS § 38 lg 2 on üldnorm, mis ei kuulu kohaldamisele PankrS § 83 lg 1 kui erinormi asemel.¹²⁴ Selle sätte kohaselt on juriidilise isiku organi otsus tühine, kui see on tagajärjena seaduses otse sätestatud või kui otsus on vastuolus heade kommetega või kui see rikub juriidilise isiku võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet või kui selle vastuvõtmisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Analoogselt ei kohaldata TsÜS § 38 lg 2 tühisuse norme ühinguõiguses, sest äriseadustikus osanike või aktsionäride otsuse tühisust reguleerivat sätet on TsÜS § 38 lg 2 suhtes erinormid.¹²⁵ Järelikult oleks vaja tühisuse tuvastamise lubamiseks täiendada kas otsuse vaidlustamise regulatsiooni lõikega, mis sätestab võlausaldajate üldkoosoleku otsuse tühisuse alused erinevalt otsuse kehtetuks tunnistamise alustest või viidata juba olemasolevale normile TsÜS § 38 lg 2, selle kohaldumisala vajadusel pankrotiseaduses kitsendades. Eraldi regulatsiooni loomise vastu räägib risk eksida õigusloome abstraktsuse printsiibi vastu. Paaril üksikul juhul põhinevad konkreetsed eeldused tingiks kohtupraktika täienedes vajaduse sättele

¹²² TlnRnKo 20.01.2012, 2-11-40503/15.

¹²³ TlnRnKo 31.05.2016, 2-15-7022/82, punkt 50.

¹²⁴ TlnRnKo 29.09.2016, 2-16-478/55, punkt 24.

¹²⁵ K. Saare jt. Ühinguõigus I, lk 208, äärenr 1007.

lisanduste tegemiseks, viidates juba olemasolevale regulatsioonile seda vajadusel piirates väheneks vajadus täiendavaks seadusloomeks ja teiste seaduste muutmiseks.

Lühidalt, tuginedes kohtupraktikale, õiguskirjandusele ja menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttele, peaks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse tühisuse tuvastamine olema võimalik otsuste puhul, mis on vastu võetud rikkudes koosoleku kokkukutsumise korda või ületades seadusest tulenevalt võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse piire. Võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse piir jookseb kehtiva seaduse ja kohtupraktika järgi sealt, kus otsus on määratud seadusega mõne teise pankrotimenetluse organi otsustuspädevusse. Juhtumite ühiseks nimetajaks on rikkumiste olulisus, mis koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise puhul toob kaasa koosolekul vastu võetud otsuste tühisuse ning võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse ületamise puhul ei too otsusega kaasa õiguslikke tagajärgi.

3. VÕLAUSALDAJATE ÜLDKOOSOLEKU OTSUSTE VAIDLUSTAMISE SISULISED KÜSIMUSED

3.1. Otsused pankrotimenetluse käigu kohta

Pankrotimenetluse läbiviimine on pankrotihalduri kutsetegevuseks, talle on seatud PankrS § 55 lg 1 alusel kohustus tagada seaduslik, kiire ja majanduslikult otstarbekas pankrotimenetlus, kaitstes ja arvestades sel ajal kõigi võlausaldajate, samuti võlgniku õigusi ja huve. Käesoleva alapeatüki eesmärk on analüüsida, kui lai on võlausaldajate üldkoosoleku pädevus pankrotimenetluse läbiviimisel ning kuidas on lahendatud pankrotihalduri ja võlausaldajate lahkkelid menetluse korraldamisel.

Võlausaldajate üldkoosoleku pädevuses on PankrS § 77 kohaselt halduri kinnitamine ja pankrotitoimkonna valimine (p 1), võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise või lõpetamise otsustamine (p 2), juriidilisest isikust võlgniku lõpetamise otsustamine (p 3), kompromissi tegemine (p 4), pankrotivara müügiga seonduva otsustamine seaduses sätestatud ulatuses (p 5), nõuete kaitsmine (p 6), halduri tegevuse peale esitatud kaebuste lahendamine (p 7), pankrotitoimkonna liikmete tasustamise otsustamine (p 8) ning muude seadusega võlausaldajate üldkoosoleku pädevusse antud küsimuste lahendamine (p 9).

Kuigi toodud loetelu näitlikustab võlausaldajate üldkoosoleku pädevust, tekitab vaidlusi eelkõige PankrS § 77 punkt 9, mis laiendab üldkoosoleku volitusi oluliselt. Riigikohus ei ole selles asjas seisukohta võtnud. Küll aga on Tallinna Ringkonnakohtu kolleegium leidnud, et võlausaldajate üldkoosoleku pädevus on määratletud PankrS §-ga 77 ammendavalt ja üldkoosolekul ei ole pädevust võtta vastu otsuseid küsimustes, mille otsustusõigus ei tulene seadusest. Täpsemalt väljendas kohus, et kui pankrotiseadusest ei tulene võlausaldajate üldkoosoleku pädevust konkreetseks toiminguks, on üldkoosolek ületanud oma volituste piire.¹²⁶ Pankrotimenetluse organite pädevuse kindlaksmääramisel juhindus kohus TsÜS § 31 lg-s 3 sätestatud põhimõttest, mille kohaselt eraõigusliku juriidilise isiku organi pädevus nähakse ette seaduse ja põhikirja või ühingulepinguga. Kuna konkreetsetes menetluses oli küsitav võlausaldajate üldkoosoleku pädevus teha pankrotihaldurile ettekirjutus ühele võlausaldajale tasaarvestusavalduse tegemiseks, tugines kohus asjaolule, et pankrotivaraga seonduvaid tehinguid ja muid toiminguid saab PankrS § 541 lg 1 alusel teha vaid pankrotihaldur.

¹²⁶ TlnRnKo 20.01.2012, 2-11-40503/15.

Võlausaldajate pädevusse kuulub muuhulgas PankrS § 77 punkt 2 alusel võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise või lõpetamise otsustamine, lisaks kinnitab võlausaldajate esimese üldkoosoleku pädevust otsustada võlgniku ettevõtte tegevuse jätkumine ning juriidilise isiku lõppemine PankrS § 78 lg 2. Vaidluses nr 3-2-1-87-15 võtsid võlausaldajad vastu otsuse mitte lõpetada pankrotivõlgnikust kostja ettevõtte tegevust ja kostjat kui juriidilisest isikust võlgnikku, kuid ei otsustatud tervendamiskava kinnitamist. Võlausaldajast hageja vaidlustas otsuse põhjusel, et see on vastuolus võlausaldajate ühiste huvide või seadusega põhjustel, et juriidilisest isikust võlgniku mittelõpetamise otsus takistab pankrotimenetluse eesmärkide saavutamist ja on seega vastuolus PankrS §-ga 2 ning et võlausaldajate ühistes huvides on vara müüa, mis on otsuse tõttu takistatud. Riigikohus pidas ekslikuks arvamust, nagu muudaks vastuvõetud otsus võimatuks pankrotimenetluse eesmärkide saavutamise. Nimelt pidas kolleegium ebarealistlikuks eeldust nagu peaks esimesel üldkoosolekul esitatama tervendamiskava koosoleku toimumise lühikese toimumistähtaja tõttu, vaid pidas otstarbekaks tervendamiskava esitamist mõistliku aja jooksul pärast võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumist.¹²⁷

Kokkuvõttes leidis Riigikohus, et otsuse juriidilisest isikust võlgnikku mitte lõpetada võib vastu võtta, ilma et sama otsusega kinnitataks kohe ka tervendamiskava.¹²⁸ Sealjuures tugines kohus analoogia korras kompromissotsuse tegemise ja kinnitamise sätetele. Võlausaldajad võtavad üldkoosolekul PankrS § 178 lg 3 kohaselt vastu kompromissotsuse, mille kinnitab kohus määrusega, sealjuures võib PankrS § 179 lg 2 kohaselt kompromissettepaneku esitada kuni jaotusettepaneku kinnitamiseni kohtus. Kompromissotsus tehakse PankrS § 180 lg 1 esimese lause kohaselt võlausaldajate üldkoosolekul kõigi võlgniku vastu esitatud nõuete kohta, mis olid olemas kompromissi tegemise ajaks, PankrS § 180 lg 2 võimaldab kompromissotsuse teha pärast nõuete kaitsmist. Samas vaidluses nõudis hageja lisaks selgust asjaolus, kas sellise otsuse pidi omakorda kinnitama kohus PankrS § 130 lg 2 alusel. Nimelt on kohus sama sätte alusel kohustatud kinnitama võlausaldajate üldkoosoleku otsused, millega otsustatakse võlgnikust juriidilise isiku lõpetamine. Riigikohus leidis, et võlausaldajate üldkoosoleku otsust, millega otsustati kostja ettevõtte tegevust ja kostjat kui juriidilisest isikust võlgnikku mitte lõpetada, ei pidanud kohus PankrS § 130 lg 2 järgi kinnitama.¹²⁹

Vastupidiselt eelmisele kohtuasjale võtsid võlausaldajad asjas 2-11-54718 üldkoosolekul vastu otsuse muuhulgas kinnitada võlgniku ettevõtte tervendamiskava ja jätkata kostja ettevõtte

¹²⁷ RKTko 01.10.2015, 3-2-1-87-15, punkt 12.

¹²⁸ *Ibid*, punktid 11, 13.

¹²⁹ *Ibid*, punkt 10.

tegevust ning mitte lõpetada võlgnikku kui juriidilist isikut. Otsuse vaidlustajaks oli ainus eesõigusnõudega võlausaldaja kostja pankrotimenetluses. Otsusega kinnitatud tervendamiskava nägi ette, et esiteks vähendatakse võlgniku kui üürileandja kulutusi määrates kinnistutel asuvate hoonete elektri- ja küttekulud maksmiseks üürnikele ja teiseks kaetakse pandiga tagatud võlausaldaja nõue perioodiliste maksetega üüritulu arvelt kuue aasta jooksul, misjärel hakatakse kustutama samal viisil teiste võlausaldajate pandiga tagamata nõudeid.

Tallinna Ringkonnakohus leidis, et tervendamiskava sisaldab kompromissettepanekut, kuna PankrS § 178 lg 1 kohaselt on kompromiss võlgniku ja võlausaldaja vaheline kokkulepe võlgade tasumise kohta, mis seisneb võlgade vähendamises või nende tasumise tähtaja pikendamises.¹³⁰ Kompromissile kohalduvate erisätete tõttu nägi kohus konkreetsetes vaidluses eelkõige probleemi asjaolus, et ilma pandipidaja nõusolekuta ei tohi PankrS § 182 lg 2 alusel kompromissiga keelata pandipidajal enda nõuet maksta rohkem kui üheks aastaks.

Kohtu eeltoodud arvamus põhines kahel olulisel argumendil. Esiteks, kuna tervendamiskava nägi ettevõtte tervendamise kõrval selle vältimatu tingimusena ette rahalise nõude täitmise osamaksetena, tõi kohus analoogia saneerimisseaduse (edaspidi SanS)¹³¹ § 22 lg 1 punktis 2 sätestatud nõude ümberkujundamisega. Nii nagu pankrotiseaduses, oleks saneerimiskava vastuvõtmine pandiga tagatud nõude omaja nõusolekuta keelatud SanS § 24 lg 4 alusel. Teiseks, kuna pandiõigus jääb piiratud asjaõigusena konstitutsioonilise omandi põhiõiguse kaitsealasse, oleks tervendamiskava kinnitamine, mis näeb hageja tahtest sõltumatult tema pandiõiguse realiseerimise takistamist pankrotiseaduses sätestatud aluseta, vastuolus PS §-ga 32. Eeltoodud põhjustel leidis kohus, et tervenduskava kinnitamine ja sellel rajanevad otsused ettevõtte tegevuse jätkamiseks ja võlgniku likvideerimata jätmise kohta on vastuolus seadusega ja võlausaldajate üldkoosoleku vastavad otsused tuleb PankrS 83 lg 1 alusel tunnistada kehtetuks.

Tsiviilasjas nr 2-13-52235¹³² vaidlustasid kolm võlausaldajat üldkoosoleku otsuse, mille sisuks oli muuhulgas pankrotivara, täpsemalt võlgniku aktsiate müügiga seonduva otsustamine. Vaidlustatud otsuses määrati esiteks pankrotivara järgmisel enampakkumisel toimuva müügi alghind ning teiseks otsustati, et kui enampakkumine jälle nurjub, kooskõlastatakse edaspidi alghind toimkonnaga, misjärel võib vara edaspidi müüa ilma enampakkumiseta, kooskõlastades täpsema müügi viisi ja hinna pankrotitoimkonnaga. Hagejate vastuväide põhines asjaolul, et otsus ei vastanud PankrS § 137 sätestatule. PankrS § 137 lg 1 järgi võib võlausaldajate

¹³⁰ TlnRnKo 27.06.2012, 2-11-54718/30.

¹³¹ Saneerimisseadus. RT I, 26.06.2017, 35.

¹³² TlnRnKo 21.09.2015, 2-13-52235/28.

üldkoosolek teha haldurile ettekirjutuse müüa vara enampakkumiseta, kui vara müük sel viisil annab suuremat kasu. Nimelt ei olnud hagejate hinnangul selgitatud, kuidas otsuses toodud korras annaks vara müük suuremat kasu kui vara müük uuel enampakkumisel.

Vaidlus päädis kohtupoolse tõdemusega, mille kohaselt ei ole võlausaldajate huvide kaitse seisukohast oluline asjaolu, et üldkoosoleku otsuses ei ole ära määratud ilma enampakkumiseta müügi tingimusi. Põhjendusena ütles kohus, et otsusega haldurile antud luba aktsiate müügiks ilma enampakkumiseta kirjalike sooviavalduste alusel, kooskõlastades täpsema müügi viisi ja hinna pankrotitoimkonnaga, vastab PankrS § 137 lg-le 1. Lisaks kohustab võlausaldajate üldkoosolekul vastuvõetud otsus haldurit kooskõlastama täpsema müügi viisi ja hinna pankrotitoimkonnaga, kuigi selline kohustus tuleneks muul juhul haldurile PankrS § 137 lg 2 alusel juhul, kui ta müüb vara muul viisil ilma võlausaldajate üldkoosoleku ettekirjutiseta ehk täidetud oli ka rangem seaduse standard vara müügi korraldamiseks.

Võlausaldajate ühiste huvide rikkumise seisukohast on märkimisväärne lahend asjas nr 2-15-7022, milles ringkonnakohus sätestas, et võlausaldajate huvide rikkumist pankrotivara tagasivõitmise eeldusena PankrS § 109 lg 1 mõttes ei saa oma olemuselt võrdsustada PankrS § 83 lõike 1 kohase võlausaldajate ühiste huvide rikkumisega konkreetse pankrotimenetluse läbiviimisel. Kohtu hinnangul tooks vastupidine seisukoht kaasa kaebeõiguse igale võlausaldajale, kelle tahtega on vastuolus lihthälteenamusega vastuvõetud üldkoosoleku otsus, kuid ühe võlausaldaja huvidele mittevastav otsus ei ole alati vastuolus kõigi võlausaldajate ühiste huvidega.¹³³

Samas ringkonnakohtu otsuses vaidlustas võlausaldaja üldkoosoleku otsuse, mille sisuks oli õigusabilepingu(te) sõlmimine vandeadvokaadiga ja isikuga, kes samaaegselt oli pankrotitoimkonna esimees, pankrotivõlgniku esindamiseks konkreetsetes tsiviilasjas ja lepingu(te) alusel teenuse osutaja(te)le väljamakstava tasu suuruse heakskiitmine. Kohus leidis, et otsus oli vastu võetud väljaspool võlausaldajate üldkoosoleku pädevust, kuna käsunduslepingu sõlmimine pankrotivõlgniku esindamiseks on pankrotihalduri pädevuses, kes PankrS § 35 lõike 1 punkt 2, § 36 lõige 1, § 541 lõige 1 koosmõjus valitseb ja käsutab pankrotivara alates pankroti väljakuulutamisest. Pankrotihaldur ei ole kohtu kinnitusel seotud võlausaldajate otsustega selle kohta, kas, kellega ja millises tasumääras võib õigusabilepingud sõlmida. Võlausaldaja õiguskaitsevahend konkreetsete kulude vaidlustamiseks seisneb vastuväite esitamise võimaluses kohtule PankrS § 143 lg 5 ja § 163 lg 2 alusel. Kuna eeltoodud

¹³³ TlnRnKo 31.05.2016, 2-15-7022/82, punkt 53.

põhjustel ei omanud vastu võetud võlausaldajate üldkoosoleku otsus mõju pankrotimenetluse edasisele käigule, ei saanud need kahjustada ka võlausaldajate ühiseid huve.¹³⁴

Autor märgib, et kuigi kohtud on väljendanud õigusteoorias toetatud seisukohta, et ühe võlausaldaja huvide rikkumine ei ole samastatav kõigi võlausaldajate ühiste huvide rikkumisega, tuleb tsiviilasjas nr 2-11-54718 tehtud otsuse valguses vaatamata sellele kohtu seisukohale siiski alati analüüsida, ega ühe võlausaldaja huve rikkuv otsus ei ole samaaegselt vastuolus seadusega.

Eelneva põhjal leiab autor, et mitmed eeltoodud vaidlused oleksid olnud ennetatavad, kui võlausaldajad oleksid paremini informeeritud üldkoosoleku pädevusest ja selle piiridest. Pankrotimenetluses saavad ühelt poolt otsustusõiguse võlausaldajad, kes ei pruugi olla varem selle menetluse eripäradega kokku puutunud ja teisalt teeb olulisi otsuseid menetluse käigu kohta pankrotihaldur, kes tegutseb sellal oma kutsetegevuse raames. Samas, kuna võlausaldajate üldkoosoleku pädevus ei ole seaduses ammendavalt sätestatud, on ilmselge, et pankrotihalduri ja võlausaldajate vahelised konfliktid jõuavad kohtutele lahendamiseks ka edaspidi.

3.2. Otsused häälte määramise ja arvestamise kohta

Erialakirjanduses on leitud, et võlausaldajate häältel on pankrotimenetluses ülemvõim, kuna näiteks otsused, mis võetakse vastu võlausaldajate esimesel üldkoosolekul, on pankrotimenetluse põhilisteks võtmeküsimusteks.¹³⁵ Võlausaldajate üldkoosoleku otsused võetakse PankrS § 81 lg 1 kohaselt vastu koosolekust osavõtvate võlausaldajate lihthäälteenamusega. Häälte määramise protsess on sarnaselt teiste riikide seadusandlusele problemaatiline ka Eesti pankrotiõiguses.¹³⁶ Kehtiva seaduse alusel määrab PankrS § 82 lg 3 alusel kuni nõuete kaitsmiseni võlausaldajatele hääled haldur. Kohus sekkub häälte määramisse PankrS § 82 lg 4 alusel siis, kui üldkoosolekul osalenud võlausaldaja ei nõustu talle halduri poolt määratud häälte arvuga või kui talle määratud häälte arvu vaidlustab teine võlausaldaja. Probleemne on olukord, kui võlausaldajatele häälte määramine on vaidluse all, kuid sel ajal võtavad teised võlausaldajad üldkoosolekul vastu otsuseid, mis osaliselt või täielikult häälteta

¹³⁴ TlnRnKo 31.05.2016, 2-15-7022/82, punkt 50.

¹³⁵ M. Schihalejev. Court Supervision of the Determination of the Votes at the First General Meeting of Creditors in Estonian Bankruptcy Law. *Juridica International* 26/2017, lk 76.

¹³⁶ *Ibid.*

jäänud võlausaldaja huve kahjustavad või kui hääle teisiti määramine oleks mõjutanud otsuse vastuvõtmist.

Varasemalt on erialakirjanduses selgitatud, et põhilist raskust hääle määramisel valmistab hääle üle otsustamine enne nõuete kaitsmist, kuid hääle arv määratakse vastavalt võlausaldaja nõude suurusele.¹³⁷ Pankrotiseaduses sätestatud kontseptsioon, mille kohaselt hääle määrab kohus, põhineb InsO § 78 regulatsioonil, mille järgi teeb kohus otsuse hääle määramise kohta koosolekul kohapeal. M. Schihalejev on rõhutanud, et seadusandja põhiline eesmärk, s.o. kaitsta võlausaldajate huve kohtu sekkumise vähendamise ja menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtte järgimise kaudu, on saavutatav vaid juhul, kui kohus teeb otsuse hääle määramise kohta vahetult võlausaldajate üldkoosolekul.¹³⁸ Kuna kohtu hiline sekkumine ja kohtumenetluse pikkus hääle lõplikuks määramiseks ei ole objektiivselt võttes otstarbekas, siis tuleb järeldada, et kehtiv hääle määramise regulatsioon pankrotimenetluse laiemaid eesmärke ei teeni. Võlausaldajad pöörduvad hääle määramise vaidlustamiseks kohtusse küsimuse olulisuse tõttu siiski hoolimata menetluse pikast ajakulust.

Pankrotiseaduses ei ole selget vastust, kuidas peaks lahenema olukord, kus tagantjärgi määratakse vaidluse tulemusena hääled võlausaldajatele algsest erinevalt.¹³⁹ Seetõttu on kõrgematesse kohtuastmehesse jõudnud mitmeid lahendeid hääle määramise tõttu võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise kohta. Käesolevas alapeatükis analüüsitakse, kuidas on lahendatud hääle määramise muutmisel juba varem vastu võetud otsuste kehtetuks tunnistamine ja mis on sellise tagajärje saavutamise eeldusteks.

Õiguslikult on TsÜS § 33 lg 1 alusel käsitletud määratud hääle alusel üldkoosoleku otsuse tegemisel hääle andmist kui võlausaldaja tahteavaldust. Tsiviilasjas nr 2-09-56004 vaidlustas võlausaldaja üldkoosoleku otsused põhjendusel, et otsuste vastuvõtmisel ei arvestatud võlausaldaja tahteavaldust, kuivõrd talle ei antud ebaseaduslikult hääli ning seetõttu rikuti seadusest tulenevat koosoleku läbiviimise korda ja kahjustati võlausaldajate ühiseid huve. Kohus leidis, et kuigi apellatsiooniasemes tuvastati, et hagejale hääle mitteandmine konkreetsel koosolekul oli põhjendamatult, ei ole see asjaolu seaduse kohaselt sel koosolekul vastuvõetud otsuste kehtetuks tunnistamise aluseks. Täiendavalt ei tingi otsuste kehtetuks tunnistamist seaduse järgi see, et otsuste vastuvõtmisel ühe võlausaldaja arvamust ja tahteavaldust ei

¹³⁷ M. Schihalejev. *Op cit*, lk 76.

¹³⁸ *Ibid*, lk 79; 82-83.

¹³⁹ P. Kriibi, S. Liin. Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt, lk 89.

arvestatud.¹⁴⁰ Kohtu põhjendas seisukohta asjaoluga, et hagejale määratavate häälte arv oli teiste võlausaldajatega võrreldes marginaalne, mistõttu nendega mitteamvestamine ei saanud kohtu hinnangul tuua kaasa võlausaldajate ühiste huvide kahjustamist.¹⁴¹ TsÜS § 33 lg 3 sätestab samuti, et juriidilise organi otsuse kehtetuks tunnistamist saab TsÜS § 38 alusel nõuda vaid juhul, kui tühised või tühistatud hääled mõjutasid otsuse tegemise võimalikkust või otsuse sisu. Samas tuleb täheldada, et selle järelaluseni on jõutud, kui hagi lähtus PankrS § 83 lg 1 võlausaldajate ühiste huvide kahjustamise eeldusest. Juhul, kui häälte ebaõige määramise tõttu on vastuvõetud seadusega vastuolus olev otsus, võib kohtu lõppjärelendus analoogse vaidluse puhul erineda.

Riigikohus leidis määruses asjas 3-2-1-144-11, et häälte arvu määramise menetluses ei peaks saama lahendada vaidlusi, mis oma sisult kuuluvad nõuete kaitsmise menetlusse. Vastasel korral tekiks kolleegiumi hinnangul võimalus vaidlustada sama küsimust kaks korda, mis venitaks pankrotimenetlust oluliselt. Kolleegium leidis, et kuna seadusandja on siiski näinud ette õiguse esitada häälte arvu kinnitamise määruse peale määruskaebus, siis eelduslikult on määruskaebusega vaidlustatavad kohtu formaalsed eksimused (nt kinnitab ekslikult nõutust suurema või väiksema häälte arvu), vahepeal aset leidnud õigusmuudatused (nt on tühistatud nõude aluseks olnud dokument, nt haldusakt) ja kohtu diskretsioonist lähtuvad seisukohad esitatud nõude õigusliku põhistatuse kohta. Kohtu lõppjärelendusena võib häälte arvu määramise menetluses eelduslikult välistada üksnes sellised nõuded, mida nende õiguslikust põhistatusest lähtudes ilmselgelt rahuldada ei saaks.¹⁴² Kohtu selline määratlus oli küllalt abstraktne, kuid andis suunise edasiste vaidluste jaoks.

Asjas nr 2-17-8289 püüdsid võlausaldajad vaidlustada võlausaldajate üldkoosoleku otsust, millega määrati hääled hagejatele mittemeelepärasele võlausaldajale. Ringkonnakohus jättis hagejate nõude rahuldamata põhjusel, et häälte määramine ei ole PankrS § 77 järgi võlausaldajate pädevuses ning seetõttu ei ole võlausaldajate üldkoosolek teinud otsust, mida saaks PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustada.¹⁴³ Kui üldkoosolekul osalenud võlausaldaja ei nõustu talle halduri poolt määratud häälte arvuga või kui talle määratud häälte arvu vaidlustab teine võlausaldaja, määrab PankrS § 82 lg 4 alusel häälte arvu üldkoosolekul osalev kohtunik, tehes selle kohta määruse, mille peale võib esitada määruskaebuse. Samas nentis kohus, et hilisematel võlausaldajate üldkoosolekul on võimalik häälte arvu PankrS § 82 lg 7 alusel muuta, kuid

¹⁴⁰ TlnRnKo 10.12.2010, 2-09-56004/20, punkt 32.

¹⁴¹ *Ibid*, punkt 33.

¹⁴² RKTkm 10.02.2012, 3-2-1-144-11, punkt 14.

¹⁴³ TlnRnKm 07.12.2017, 2-17-8289/11, punkt 18.

üksnes juhul, kui ilmnevad uued asjaolud, mis seda tingivad.¹⁴⁴ Kokkuvõtlikult, häälte arvu muutmine hilisematel võlausaldajate üldkoosolekutel on võimalik, kuid mitte võlausaldajate üldkoosoleku otsusega.

Riigikohus selgitas eelnevalt mainitud sätte PankrS § 82 lg 7 kohaldamise tagajärgi täpsemalt kohtumääruses nr 3-2-1-59-15. Vaidlusaluses asjas vaidlustasid kaks võlausaldajat otsused, mis võeti vastu vaid ühe võlausaldaja häältega. Hagejatele varem määratud hääled vaidlustas kolmas võlausaldaja nõuete kaitsmise koosoleku jätkukoosolekul, kus hagejad ei osalenud. Hagejate põhiargumendiks oli fakt, et otsuste tegemisel rikuti seadusest tulenevat korda, võttes otsused vastu vajaliku häälteenamusega. Nimelt, kui hagejatele oleksid antud halduri määratud hääled, oleks otsuste vastuvõtmiseks olnud vaja 384 häält, kuid otsused võeti vastu 37 hääle võrra vähemate häältega.

Esiteks ütles kohus, et võlausaldajate üldkoosolekul määratud häälte arvu muutmine edasises menetluses uute asjaolude ilmnemisel PankrS § 82 lg 7 alusel ei too kaasa varem määratud häältega tehtud otsuste kehtetuks tunnistamist. Sellegipoolest, kuna vaidlustatud otsust ei tehtud võlausaldajatele varem määratud häältega, vaid jätkukoosoleku arvestusega, kus hagejatele hääli ei määratud, on olukord erinev. Kuna hagejad esitasid määruskaebuse eeltoodu koosoleku häälte määramise määruse peale, leidis kolleegium, et võlausaldajate üldkoosolekul määratud häälte arvu muutmisel määruskaebusmenetluses peab olema võimalik samal koosolekul vaidlustatud häältega vastu võetud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamine.¹⁴⁵

Riigikohus järeldas, et juhul, kui võlausaldajate üldkoosoleku otsused on vastu võetud võlausaldajate häältega, kellele antud häälte arv on määruskaebusega vaidlustatud ja määruskaebemenetluses muudetud, võib see PankrS § 83 lg-s 1 sätestatud asjaoludel anda alust võlausaldajate üldkoosoleku otsus kehtetuks tunnistada. Kohtu hinnangul muutuks vastasel juhul sisutühjaks PankrS § 82 lg 4 teine lause, milles sätestatakse määruskaebuse esitamise õigus häälte määramise määruse peale.¹⁴⁶ Lisaks, kuigi viidatud menetluses jäi kõigi eelduste täitmata jätmise tõttu hagejate nõue rahuldamata, nentis Riigikohus, et kuna võlausaldajad on otsustanud võlgniku osavõtu üle nõuete kaitsmise koosolekust PankrS § 81 lg 1 alusel ehk

¹⁴⁴ TlnRnKm 07.12.2017, 2-17-8289/11, punkt 19.

¹⁴⁵ RKTkm 10.05.2015, 3-2-1-59-15, punkt 12.

¹⁴⁶ *Ibid*, punkt 12.

koosolekust osa võtvate võlausaldajate lihthäälteenamusega, on seda otsustust iseenesest võimalik PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustada.¹⁴⁷

Tsiviilasjas nr 2-14-4764 vaidlustas võlausaldaja otsuse pankrotitoimkonna liikmete valimiseks, mis võeti vastu arvestades teiste võlausaldajate hääli, mis neile määrati esimesel võlausaldajate üldkoosolekul, kuid mille võlausaldaja pankrotitoimkonna liikmete valimise koosolekul vaidlustas. Hageja vaidlustus häälte määramise osas ei olnud otsuse vastu võtmise ajaks lahendatud ning haldur viis koosoleku läbi võttes arvesse kõiki esimesel üldkoosolekul määratud hääli. Ringkonnakohus nentis, et hagi tuleb jätta rahuldamata, kuna hageja oli minetanud oma õiguse häälte vaidlustamiseks, kuna ta ei teinud seda esimesel võimalusel, s.o. võlausaldajate esimesel üldkoosolekul.¹⁴⁸ Otsuse kehtetuks tunnistamiseks on seega kohtu hinnangul oluline vaidlustada häälte määramine esimesel koosolekul, kus hääled määratakse. Selline seisukoht on selge väljendus menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttest, kuna hilisem häälte vaidlustamine toob kaasa juba vastu võetud otsuste potentsiaalse kehtetuks tunnistamise ja pikendab kogu pankrotimenetluse läbi viimise aega.

Veel leidis kohus, et vaidlustatud võlausaldajate üldkoosoleku otsust kehtetust ei too kaasa asjaolu, et hageja vaidlustus häälte määramise kohta ei olnud lahendatud vormikohase määrusega. Esiteks, haldur lähtus kohtupraktikast, mille järgi tuleb nõude olemasolu kohta tehtavate kohtuotsuste jõustumiseni eeldada, et tegemist on võlausaldajaga, kellel on nõudeõigus. Vastasel juhul kaotaks see võlausaldaja võimaluse vastavas menetlusetapis oma õigusi üldkoosolekul kaitsta. Teiseks, häälte määramise vaidlustuse lahendamata jätmine vormikohase määrusega ei ole kohtu hinnangul seda tüüpi menetluslik rikkumine, mis tooks kaasa võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise. Neil põhjustel nõustus ringkonnakohus pankrotihalduri arvamusega, et olenemata vaidlustatud häälte määramise tulemusest ei muudaks selle vaidluse lahendus võlausaldajate poolt vastuvõetud otsust pankrotitoimkonna liikmete valimise kohta.¹⁴⁹

Eelnevad kohtulahendid on käsitlenud olukordi, mil häälte valesti määramine ei ole toonud kaasa häälte alusel vastuvõetud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamist, seda eelkõige häälte vaidlustamise hüpoteetilise tulemuse vähese mõju tõttu. See-eest kohtuasjas 2-15-1710 arutati asja, milles hagejale häälte valesti määramine tingis võlausaldaja poolt hagi esitamise mitmete otsuste kehtetuks tunnistamiseks. Võlausaldajate üldkoosolekul

¹⁴⁷ RKTkm 10.05.2015, 3-2-1-59-15, punkt 14.

¹⁴⁸ TlnRnKo 27.08.2014, 2-14-4764/15.

¹⁴⁹ *Ibid.*

määrati hagejale 2910 häält, kuigi nõude suuruse tõttu pidanuks võlausaldaja saama 7868 häält. Selliselt määratud hääled võtsid hagejalt võimaluse olla häälteenamusega võlausaldaja, kelle hääletamisest oleks sõltunud kõigi üldkoosolekul hääletusel olnud otsuste vastuvõtmine. Hageja vaidlustas häälte määramise määruskaebusmenetluses. Kõik vaidlustatud otsused kuulusid hageja hinnangul kehtetuks tunnistamisele, sest rikutud oli otsuste vastuvõtmise korda. Lisaks rikkus otsus lubada pankrotihalduril müüa pankrotivara ilma enampakkumiseta kõigi võlausaldajate ühiseid huve, kuna haldur ei olnud tõendanud, et selliselt vara müümine annaks suuremat kasu.

Ringkonnakohus otsustas hagi võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks rahuldada, sest võlausaldaja oli häälte määramise vaidlustanud määruskaebusmenetluses, mille tulemusena määrati hagejale taotletud häälte arv. Vastupidiselt maakohtu arvamusele leidis apellatsioonikohus, et häälte arvu muutmine hilisemas määruskaebusmenetluses võib kaasa tuua vaidlustatud häältega vastu võetud otsuste kehtetuks tunnistamise, tuginedes sealjuures eelviidatud Riigikohtu lahendile asjas nr 3-2-1-59-15. Kohus väljendas, et seaduse mõttega ei oleks kooskõlas käsitus, mille kohaselt saaks võlausaldaja halduri poolt antud hääli küll määruskaebuse esitamise läbi vaidlustada, kuid sellele vaatamata lähtutaks võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vastuvõtmisel siiski halduri poolt antud häälest.¹⁵⁰ Vastupidine seisukoht muudaks sisutühjaks häälte määramise vaidlustamise regulatsiooni tervikuna, sest võlausaldajatel puuduks motivatsioon vaidlustada neile määratud hääli olukorras, kui sellele ei järgne sisuline võlausaldajale kasulik tagajärg.

Veel üks oluline seisukoht samas lahendis sätestab, et olukorras, kus PankrS § 81 lg 1 kohaselt võetakse võlausaldajate üldkoosoleku otsused vastu koosolekust osa võtvate võlausaldajate lihthäälteenamusega, ei vasta valel häälte andmisel põhinev otsus, mille vastuvõtmisel ei ole võlausaldaja omanud häälteenamust tulenevalt valesti määratud häälte arvust, seadusele ja kuulub PankrS § 83 lg 1 alusel kehtetuks tunnistamisele. Reservatsioonina tuleb arvesse võtta, et eeltoodud seisukoht on asjakohane, kui häälte õigel määramisel omaks võlausaldaja hääled otsuste vastuvõtmisel määravat tähendust.

Kokkuvõttes, kohtupraktika on järjest enam toonud selgust häälte määramisega seotud vaidluste mõjust vaidlustaluste häältega vastu võetud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtivusele. Olulisim eeldus edukalt võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks, mis on vastu võetud valesti määratud häälte alusel, on kohtupraktika alusel asjaolu, et häälte teisiti

¹⁵⁰ TlnRnKo 04.09.2015, 2-15-1710/19.

määramisel oleks vaidlustatud otsuse üle hääletamisel muutunud hääletustulemus. Teiseks tuleb lisaks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamisega paralleelselt esitada esimesel võimalusel määruskaebus häälte määramise määruse peale.

3.3. Otsused võlausaldajate nõuete kohta

Riigikohus on kinnitanud, et nõuete kaitsmise üle ei otsustata võlausaldajate üldkoosoleku otsusega ja nõuete kaitsmise kohta ei tehta otsuseid häälteenamusega, mistõttu ei ole nõuete kaitsmist puudutavaid otsuseid võimalik vaidlustada PankrS §-s 83 sätestatud korras.¹⁵¹ Sellegipoolest leidub mitmeid lahendeid, mis just selliseid vaidlustusi käsitlevad. Kuigi esmapilgul on lahendus nõuete kaitsmist puudutavate võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisega selge, peitub temaatikas palju nüansse, mida esmapilgul oodata ei oska. Seetõttu analüüsitakse käesolevas alapeatükis, millistel juhtudel on asjakohane nõuete kaitsmist puudutavates küsimustes esitada hagi PankrS § 83 lg 1 alusel.

Tsiviilasjas nr 2-12-28429, kus teise võlausaldaja nõuet tunnustati hageja vastuväidet arvestamata, seisnes kohtu hinnangul hageja motiiv võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamiseks soovis saavutada selle nõude kaitsmise tühisus.¹⁵² Hagi jäi rahuldamata põhjusel, et hageja taotletavat eesmärki ei ole võimalik saavutada PankrS §-s 83 sätestatud korras, vaid nõuete kaitsmine pankrotimenetluses toimub PankrS 5. peatüki 2. jaos (§-d 100–107) sätestatu kohaselt.¹⁵³

Asjas nr 2-07-34367 vaidlustas võlausaldajate üldkoosoleku otsuse pandipidajast võlausaldaja, kelle nõue jäi otsusega rahuldamata pankrotihalduri ja teiste võlausaldajate vastuväidete tõttu. Ringkonnakohus pidas asjakohatuks hageja väidet, nagu ei saaks ta pandiõiguse tunnustamata jätmise korral oma õigusi teisiti kaitsta kui üldkoosoleku otsuse peale edasi kaevates.¹⁵⁴ Selle asemel pidanuks hageja esitama hagi nõude tunnustamise vaidlustamiseks PankrS § 106 lg 1 alusel. Sarnaselt peaksid käituma kõik võlausaldajad, kelle nõue peaks saama kaitsmiseta tunnustatud PankrS § 103 lg 4 alusel.

¹⁵¹ RKTKm 10.05.2015, 3-2-1-59-15, punkt 13.

¹⁵² TlnRnKo 31.05.2016, 2-12-28429/98, punkt 39.

¹⁵³ RKTKm 10.05.2015, 3-2-1-59-15, punkt 13.

¹⁵⁴ TlnRnKo 16.04.2010 otsus nr 2-07-34367/43, punkt 28.

Eelnevalt analüüsitud kohtupraktikast erineb juhtum, mil tunnustamata jäänud nõue tulenes vahekohtu jõustunud lahendist, kuid nõude tunnustamine vaidlustamine ei olnud kohaseks õiguskaitsevahendiks. Konkreetse vaidluse puhul hages võlausaldaja pankrotivõlgnikku nõude tunnustamiseks PankrS § 106 lg 1 alusel, kuid kuna ainsana oli esitanud hageja nõudele vastuväite võlgnik ja mitte pankrotihaldur või mõni võlausaldajatest, ei kuulunud hagi menetlusse võtmisele. Kohtu või vahekohtu jõustunud lahendiga rahuldatud nõuded loetakse PankrS § 103 lg 4 kohaselt nõuete kaitsmise koosolekul kaitsmiseta tunnustatuks, mistõttu ei tohtinud nõude tunnustamisel vastuväiteid esitada, veel vähem neid vastuväiteid arvesse võtta. Sellises olukorras leidis ringkonnakohus, et hageja huve aitaks kaitsta muude õiguskaitsevahendite hulgas ka võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamine PankrS § 83 lg 1 alusel.¹⁵⁵ Autor leiab, et see seisukoht peaks kohalduma kõigi selliste PankrS § 103 lõikega 4 vastuolus tunnustamata jäänud nõuete puhul, mis on esitatud kaitsmisele jõustunud kohtulahendi alusel. Samuti kohaldub see pandiõigusele, mida on kohtu või vahekohtu jõustunud lahendiga tunnustatud või mis on kantud kinnistusraamatusse, laevakinnistusraamatusse, kommertspandiregistrisse või väärtpaberite registrisse.

Täiendavalt on kohtud nentunud võimalust vaidlustada PankrS § 83 lg 1 alusel otsuseid, milles keeldutakse nõude kaitsmisele võtmisest, teatud küsimuse arutamisest või milles jäetakse teatud nõuete kaitsmise küsimus otsustamiseks järgmisel koosolekul. Tsiviilasjas nr 2-07-34520 vaidlustas pandipidajast võlausaldaja üldkoosoleku otsuse, milles üldkoosolek otsustas halduri ettepanekul jätta hageja nõude kaitsmine järgmisele nõuete kaitsmise koosolekule nõude puuduste tõttu, mille kõrvaldamiseks ei olnud aega. Lisaks vaidlustas hageja samal koosolekul tehtud otsused jätta läbi vaatamata hageja taotlus nõude esitamise tähtaja ennistamiseks ja lugeda hageja nõue esitatuks tähtaegselt. Kuigi hagi jäeti rahuldamata, nentis kohus, et kui hageja oleks tõendanud, kuidas võlausaldajate üldkoosoleku otsus on seadusega vastuolus, oleks sellise nõude üle otsustamist edasilükkava otsuse vaidlustamine PankrS § 83 lg 1 alusel olnud võimalik ning korrektne õiguskaitsevahend.¹⁵⁶ Käesoleval juhul pidanuks hageja tuginema nõuete kaitsmise korra rikkumisele.

Vaidluses nr 2-15-15260 vaidlustas üks võlausaldaja üldkoosoleku otsuse, milles ennistati teise võlausaldaja nõude esitamise tähtaeg, kuna selline otsus rikkus hageja hinnangul kõigi võlausaldajate ühiseid huve. Ringkonnakohus juhtis siinkohal tähelepanu asjaolule, et lisaks PankrS § 83 lg 1 kui üldnormile kuulub kohaldamisele erinormina PankrS § 102 lg 3, mis

¹⁵⁵ TlnRnKm 30.05.2017, 2-17-1031/10, punktid 12-13.

¹⁵⁶ TlnRnKo 29.05.2009, 2-07-34520.

sätetab, et vaidlustada võib vaid sellise võlausaldajate üldkoosoleku otsusega, millega jäetakse nõudeavalduse tähtaeg ennistamata. Kohus leidis, et juhul kui seadus lubaks vaidlustada otsuseid, millega nõude esitamise tähtaeg ennistatakse, rikutaks sätte PankrS § 102 lg 3 kaitseesmärki, milleks on võlausaldaja huvide kaitsmine ning muuhulgas nõude esitamise tähtaja ennistamise üle selliste vaidluste välistamine, kus ei osaleks asjast puudutatud võlausaldaja.¹⁵⁷ Autor järeldab lahendist, et kõigi võlausaldajate ühiseid huve ei saa rikkuda otsus, mis on spetsiifiliselt mõeldud üksikute võlausaldaja huvide kaitseks.

Lühidalt, nõuete kaitsmisel tekkinud konfliktide puhul on PankrS § 83 lg 1 alusel otsuse vaidlustamine efektiivseks õiguskaitsevahendiks juhtumitel, mis ei kvalifitseeru ebatavaliste eripärade tõttu PankrS 5. peatüki 2. jaos (§-d 100–107) sätestatu alusel lahendamisele. Teisalt on kohtupraktikas kinnitatud üheselt nõuete kaitsmise regulatsiooni erinormide prioriteetsust üldise võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsiooni ees.

3.4. Otsused tehtava kompromissi kohta

Pankrotimenetluses sõlmitavat kompromissilepingut käsitletakse sarnaselt kohtuliku kokkuleppega tsiviilkohtumenetluses VÕS § 578 järgse kompromissilepinguna.¹⁵⁸ Üldreeglina ei kuulu kompromissi kinnitamine võlausaldajate pädevusse PankrS § 77 alusel ja seetõttu ei peaks olema võimalik ka sellesisuliste otsuste vaidlustamine. Pankrotimenetluse eripära tõttu – menetluse lõplikkus ja menetlusosaliste kehv olukord, mis on tingitud vähesest jaotatavast paljude vahel – on võlausaldajad siiski otsuste vaidlustamise piire katsetanud ka kompromissi ebasobivuse puhul. Selles alapeatükis analüüsib autor, kas PankrS § 83 lg 1 regulatsiooni eelistamine kompromissi eriregulatsioonile on teatud juhtudel lubatud ning millele tugineb kohus sellisel juhul otsuse põhjendamisel.

Tähtsaima lahendi kompromissi vaidlustamise võimalikkuse kohta on teinud Riigikohus tsiviilasjas nr 3-2-1-53-05. Maksuamet vaidlustas võlausaldajana ainsana 131 võlausaldaja hulgast otsuse võtta vastu kompromissettepanek, mille kohaselt rahuldab võlgnik kõik pandiga tagamata võlausaldajate nõuded 2% ulatuses 15 päeva jooksul kompromissi kinnitava kohtumääruse jõustumisest. Kohus nentis, et kompromissi kinnitamisel eriarvamusele jäänud võlausaldaja õiguste kaitse võimalusena võiks iseenesest tulla kõne alla näiteks kompromissi kinnitanud võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamine põhjusel, et otsus rikub

¹⁵⁷ TrtRnKm 10.02.2016, 2-15-15260/35, punkt 19.

¹⁵⁸ RKTko 22.12.2004, 3-2-1-148-04, punkt 17.

võlausaldajate ühiseid huve, kuid see on välistatud PankrS § 83 lg 3 tõttu, mille järgi ei saa vaidlustada üldkoosoleku otsust, mille kinnitamine on antud kohtu pädevusse.¹⁵⁹ Kohus viitas sealjuures enda varasemale praktikale, millest järeldub, et kompromissi kinnitanud võlausaldajate üldkoosoleku otsust ei saa vaidlustada, kuna selle kinnitab kohus.¹⁶⁰

PankrS § 83 lg 1 lubab võlausaldajate üldkoosoleku otsust vaidlustada ka põhjusel, et otsusega rikutakse võlausaldajate ühiseid huve, ja § 83 lg-st 3 tuleneb, et võlausaldaja kohtu kinnitatud üldkoosoleku otsust ei saa vaidlustada, kuid otsusele võib aga esitada vastuväiteid, mis edastatakse otsuse kinnitamist lahendavale kohtule. Sellest järeldas kolleegium, et kohtul on kohustus muuhulgas hinnata seda, kas kompromissiga ei kahjustata ebaproportsionaalselt mõnda võlausaldajat. Seega, kohus saab kontrollida kompromissi ka sisuliselt, kuna vastasel juhul oleks kohus kompromissi kinnitamisel vaid tehnilises rollis. Kohus peab kontrollima, kas kompromissiga on erinevate võlausaldajate ühiste huvidega maksimaalselt arvestatud ning ega mõnda võlausaldajat ei ole näiteks häälteenamusele tuginedes põhjendamatult eelistatud. Kolleegium tugines oma otsuses pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskirjale, mille kohaselt tuleneb kompromissi kohtu poolt kinnitamise nõue vajadusest erapooletu ja pädeva kontrollorgani järele, kes tagaks, et kompromisettepanek võeti vastu protseduurireegleid ning võlausaldajate huve järgides.¹⁶¹

Vaidlusalune kompromisettepanek lähtus soovist pankrotivõlgnikul majandustegevuses jätkata ning pankrotivõlgnikku mitte likvideerida. Kohus leidis, et kohtud ei tohi jätta kompromissi kinnitamata üksnes seetõttu, et pankrotivõlgniku majanduslik olukord võimaldaks rahuldada võlausaldajate nõudeid kompromissiga ettenähtust suuremas ulatuses, kompromissi kinnitamata jätmist võib sellega põhjendada vaid juhul, kui sellega kahjustatakse või eelistatakse mõnd võlausaldajat ebaproportsionaalselt.¹⁶² Käesoleval juhul ei nähtu, et hageja huve oleks kahjustatud ebaproportsionaalselt, kuna ettepanek rahuldada 2% nõudest tehti kõigile, rahuldades näiteks üksnes hageja nõuet suuremas mahus satuksid ebaõiglase kohtlemise ohvriks kõik ülejäänud 130 võlausaldajat.

Lisaks ei saa kompromissi kinnitamata jätmise ainsaks põhjenduseks olla asjaolu, et võlausaldajate nõudeid oleks võlgniku likvideerimise korral võimalik rahuldada suuremas ulatuses, kui kompromissi järgi, sest arvestada tuleb näiteks kaalukate töötajate ja avalikkuse

¹⁵⁹ RKTko 24.05.2005, 3-2-1-53-05, punkt 20.

¹⁶⁰ RKTkm 14.03.2001, 3-2-1-45-01.

¹⁶¹ RKTko 24.05.2005, 3-2-1-53-05, punkt 21.

¹⁶² *Ibid*, punkt 22.

huvidega, mida teenib otsus pankrotivõlgnik likvideerimata jätta.¹⁶³ Selleks, et vältida võlgniku pankrotti hilisemas staadiumis on oluline ettevõtte tervendamise eesmärgi puhul jätta võlgnikule vara selleks otstarbeka varuga ning mitte nõuda võlgniku varast maksimaalset nõuete rahuldamisest. Pankrotimenetlusest häiritud ettevõtte tegevuse taastumine on tavapärasest raskendatum. Selleks, et pankrotivõlgniku likvideerimata jätmise otsuse end hiljem õigustaks, ei tohi soodustada riski ettevõtte uueks makseraskustesse sattumiseks likviidsusprobleemide tõttu.

Asjas nr 2-13-31142 vaidlustas hageja määruse, millega ei võetud menetlusse tema taotlust kohtule juba varem vastu võetud otsuse vastuvõetuks lugemiseks seadusele vastavas sõnastuses. Hageja esitas esialgse pankrotiettepaneku pankrotihaldurile, kes esitas hageja hinnangul üldkoosolekule küsimuse ebaselges ja arusaamatus sõnastuses. Võlausaldajate üldkoosolek võttis sellegipoolest vastu otsuse anda haldurile nõusolek sõlmida asjas kompromissileping vastavalt hageja kompromissiettepanekule, kooskõlastades kompromissi lõpliku sõnastuse eelnevalt pankrotitoimkonnaga. Hageja hinnangul on otsus vastuolus seadusega. Kohus tuvastas, et hageja eesmärgiks oli otsuse kehtetuks tunnistamine ja selle asendamine hagejale meelepärase sõnastusega.¹⁶⁴ Ringkonnakohus jättis määruskaebuse rahuldamata.

Esiteks ei olnud hageja hagiavalduses toonud esile asjaolusid, mis võiksid olla aluseks vaidlusaluse otsuse kehtetuks tunnistamiseks PankrS § 83 lg 1 alusel. Hageja ei pidanud seadusevastaseks, et üldkoosolek otsustas anda haldurile nõusoleku kompromissi sõlmiseks, vaid on leidnud, et seadusega vastuolus on otsusega heakskiidetud kompromissi sõnastus. Ringkonnakohus märkis, et hagiavalduse kohaselt ei otsustanud üldkoosolek kompromissilepingu täpset sõnastust, vaid selle pidi haldur kooskõlastama pankrotitoimkonnaga. Kuna üldkoosolek kompromissilepingu täpset sõnastust ei otsustanud, siis ei saa see olla vastuolus ka pankrotiseadusega.¹⁶⁵ Kohus on siin sõnastanud juba korduvalt praktikast läbi käinud põhimõtte, mille kohaselt saab PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustada vaid otsuseid, mille võlausaldajate üldkoosolek on vastu võtnud ja mis kuuluvad võlausaldajate üldkoosoleku pädevusse.

Tsiviilasjas nr 2-15-2831 selgitas Tartu Ringkonnakohus kompromissiga seonduvaid erisusi pankrotimenetluses teisest vaatevinklist. Kohus leidis, et pankrotihaldur, pankrotivõlgnik või

¹⁶³ RKTko 24.05.2005, 3-2-1-53-05, punkt 22.

¹⁶⁴ TlnRnKm 27.11.2014, 2-13-31142/15, punkt 14.

¹⁶⁵ *Ibid*, punkt 15.

teised võlausaldajad võinuks PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustada võlausaldajate üldkoosoleku otsuse, millega jäeti kostja vastuseisu tõttu kompromiss sõlmimata, kuid seda ei ole tehtud. Sellise sisuga otsuse vaidlustamine on võimalik, kuna PankrS § 83 lg 3 ei määra kohtu pädevusse üldkoosoleku otsuseid, millega kompromissi ei sõlmita.¹⁶⁶

Eeltoodu alusel ei saa seega väita, et kõik kompromissi puudutavad otsused ei kuuluks PankrS § 83 lg 1 kohaldamisalasse. Samas peab nentima, et kompromissi kohta käivate otsuste puhul on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine erinevalt seni käsitletud otsuse liikidest märkimisväärselt piiratum.

3.5. Otsused pankrotitoimkonna ja selle liikmete kohta

Pankrotitoimkonna ülesandeks on PankrS § 73 lg 1 alusel kõigi võlausaldajate huvide kaitsmine, halduri tegevuse üle valvamine ja muude seaduses sätestatud ülesannete täitmine. Kui võlausaldajate üldkoosolek otsustab jätta pankrotitoimkonna moodustamata, täidab pankrotitoimkonna ülesandeid PankrS § 74 lg 7 alusel võlausaldajate üldkoosolek ise. Pankrotitoimkonna liikmete valimine on võlausaldajate üldkoosoleku pädevuses PankrS § 77 p 1 alusel, samuti määrab pankrotitoimkonna liikmete arvu PankrS § 74 lg 1¹ alusel võlausaldajate üldkoosolek. Kui esimesel võlausaldajate üldkoosolekul peaks võlgnik häälteenamuse saavutama kas ise või lähikondsete abil, allutab pankrotitoimkonna liikmete valimise õigus menetluse võlgniku taatele.¹⁶⁷ Sellise olukorra vältimiseks on küll pankrotiseaduses mitmeid sätteid, kuid praktikas esineb juhtumeid, kus võlgnik saab kõigi võlausaldajate kahjuks kaudselt mõjutada menetluse käiku võlgnikuga vähemal või rohkemal määral seotud isikute abil pankrotitoimkonna liikmeskonda määrares. Pankrotitoimkonna enda ja liikmete kohta tehtud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kohta on eeltoodud põhjustel rohkelt vaidlusi. Alapeatükis analüüsitakse, millistel tingimustel on võimalik pankrotitoimkonna kohta tehtud otsuste kehtetuks tunnistamine neid PankrS § 83 lg 1 alusel vaidlustades.

Pankrotitoimkonna liikmete valimisel tekkinud konflikti pankrotimenetluse osaliste vahel lahendati tsiviilasjas nr 2-16-478, kus võlausaldajate üldkoosoleku otsuse pankrotitoimkonna

¹⁶⁶ TrtRnKo 24.10.2016, 2-15-2831/35, punkt 9.3.

¹⁶⁷ V. Kähari. Kuidas ennast kaitsta pahatahtlike võlausaldajate ja pankrotivõlgniku eest? 25.12.2010. Arvutivõrgus: <https://www.aripaev.ee/blog/2010/12/25/kuidas-ennast-kaitsta-pahatahtlike-volausaldajate-ja-pankrotivolgniku-ees> (24.04.2019).

liikmete valimise kohta vaidlustasid nii üks võlausaldaja kui ka pankrotihaldur. Pankrotihaldur esitas hagi otsuse tühisuse tuvastamiseks või alternatiivselt otsuse kehtetuks tunnistamiseks. Vaidlustatud otsuses valiti pankrotitoimkonna liikmeteks sealt juba kord kohtumääruse alusel vabastatud isikud.

Kohtukolleegium märkis esiteks, et vaidlusalust võlausaldajate üldkoosoleku otsust ei saa lugeda tühiseks TsÜS § 38 lg 2 alusel. Selle sätte alusel on tühised juriidilise organi otsused, kui see on tagajärjena seaduses otse sätestatud või kui otsus on vastuolus heade kommetega või kui see rikub juriidilise isiku võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet või kui selle vastuvõtmisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Pankrotihaldur tugines oma hagis võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vastuolule heade kommetega ja asjaolule, et sellega rikutakse võlausaldajate kaitseks kehtestatud seaduse sätet. Kohus ei tuvastanud sätet, mis pidanuks kaitsma võlausaldajaid ega ka sellise sätte rikkumist. Lisaks märkis kohus, et TsÜS § 38 lg 2 on üldnorm, mis ei kuulu kohaldamisele PankrS § 83 lg 1 kui erinormi asemel.¹⁶⁸ Sellega jättis ringkonnakohus hagi esimese alternatiivi alusel rahuldamata.

Kohus leidis, et hagi tuleb rahuldada teise alternatiivi alusel, s.o. kohtu hinnangul oli alust võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks PankrS § 83 lg 1 järgi. Kuigi normides PankrS § 74 lg 1 ja 3, mis määravad, kes võivad olla pankrotitoimkonna liikmed, ei ole sõnaselgelt sätestatud, et konkreetses pankrotimenetluses ei või pankrotitoimkonna liikmeks olla isik, kes on samas pankrotimenetluses pankrotitoimkonna liikme staatusest vabastatud kohustuste rikkumise tõttu, leidis kohus, et selline keeld tuleneb PankrS § 74 lg 5 mõttest. Selle sätte teine lause sätestab, et kohus võib vabastada pankrotitoimkonna liikme, kes ei tohi olla pankrotitoimkonna liige või kes on oma kohustusi rikkunud võlausaldaja taotlusel või kohtu algatusel. Ringkonnakohtu sõnul puuduks sisuline mõte anda kohtule pankrotitoimkonna liikme vabastamise õigus, kui võlausaldajate üldkoosolek võiks nimetada pankrotitoimkonna liikmeks uuesti isiku, kes on sealt kohustuste rikkumise tõttu kohtu poolt vabastatud. Teiseks jääks sellisel juhul täitmata eesmärk, mida kohtu poolt pankrotitoimkonna liikme vabastamisega taheti saavutada.¹⁶⁹ Kolleegiumi selline tõlgendus ei olnud üksmeelne.

Ringkonnakohtuniku Gaida Kivinurm jäi selles asjas eriarvamusele, kuna ei nõustunud PankrS § 74 lg 5 laiendava tõlgendusega. Isiku tagasivalimise piirangud pankrotitoimkonda peaksid tema sõnul olema seaduses sõnaselgelt väljendatud ja mitte tuletatud. Ainuke säte, mida tuleks

¹⁶⁸ TlnRnKo 29.09.2016, 2-16-478/55, punkt 24.

¹⁶⁹ TlnRnKo 29.09.2016, 2-16-478/55 koos kohtunik Gaida Kivinurme eriarvamusega, punkt 25.

kohaldada on PankrS § 74 lg 1, mille alusel ei ole keelatud vaidlustatud üldkoosoleku otsusega valitud liikmete pankrotitoimkonna liikmeteks olemine. Sedasi on selle lahendiga tekkinud klassikaline lahkarvamus selle kohta, kas vaidluse tulem peab olema rangelt kehtivast seadusest lähtuv või on kohtunike ülesandeks õiglase lahenduse saavutamiseks kõrvaldada seadusandja tekitatud puudujääk õiguskorras. Magistritöö autori arvates tegi kohtukolleegium õiglase lahendi võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid, kuid samas on eriarvamus määrganud korrektselt, et lahendus peaks olema osapooltele ennustatav ehk lähtuma seadusest. Täiendavat analüüsimist vajaks küsimus, kas pankrotitoimkonna liikmeks määratud saamine seaduses konkreetse välistusnormita on niivõrd absoluutne õigus, mida ei tohiks õiguse üldpõhimõtetele vastavalt kunagi isikule keelata. Lähtudes pankrotimenetluse kiire ja efektiivse läbiviimise põhimõttest, mis on võlausaldajate ühistes huvides, tuleb autori arvates pooldada järelt, millele lõpplahendis jõuti ning kaaluda vastava muudatusettepaneku tegemist seadusandjale.

Täiendavalt leidis ringkonnakohus, et vaidlusalune otsus ennistada pankrotitoimkonna liikmeskond, kes kohtu poolt toimkonnast varem on vabastatud, rikub võlausaldajate ühiseid huve. Konkreetsed isikud eelistasid kohtu hinnangul ühe võlausaldaja huve teistele, mistõttu teenib võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamine ka ennetavat eesmärki, hoides ära uued potentsiaalsed rikkumised pankrotitoimkonna liikmete poolt. Kokkuvõttes nentis kohus, et otsust, millega võlausaldajad valivad üldkoosolekul enamuse häältega pankrotitoimkonda uuesti isikud, kes on sealt ca kaks kuud tagasi kohtu poolt ühe võlausaldaja eelistamise pärast vabastatud, ei saa pidada kooskõlas olevaks võlausaldajate ühiste huvidega.¹⁷⁰ Ka siinkohal ei saavutanud kolleegium üksmeelt. Eriarvamuse kohaselt peaks võlausaldajate ühiste huvide rikkumine olema otsusest selgelt tuvastatav ning mitte põhinema oletustel pankrotitoimkonna liikmete tulevase käitumise kohta. Käesoleva magistritöö autor leiab, et seisukoht on vaieldav. Kuigi kohtu põhjendus tugines hageja pakutud oletuslikule pildile pankrotimenetluse raskendatud läbiviimisest otsuse tõttu, on vaidluse lõpptulemus menetluse efektiivsuse ja kiiruse põhimõtet silmas pidades otstarbekas. Samade probleemide teistkordsel üleskerkimisel ei jõutaks menetluses teistsuguse lahenduseni, kuna häälte osakaal on sama. Seega tagaks eriarvamus toodud seisukoha järgimine vaid kohtumenetluse kestvuse pikkuse venimise kogu pankrotimenetluse käigus, kuid ei ühtki muutust seisaku ja konfliktiallika lahendamiseks. Põhimõtet, mille järgi peaks otsuse vaidlustamine tooma kaasa muutuse menetluse *status quo*'st kohaldati sarnaselt ka võlausaldajate häälte määramist puudutavates lahendites.

¹⁷⁰ TlnRnKo 29.09.2016, 2-16-478/55 koos kohtunik Gaida Kivinurme eriarvamusega, punkt 26.

Samuti ei saa magistritöö autor nõustuda eriarvamuse seisukohaga, mille järgi eelnevalt kohtus tõendatud pankrotitoimkonna liikmete poolne ühe võlausaldaja eelistamine ei tooks kaasa võlausaldajate ühiste huvide kahjustamise tõendatuks lugemist. Vaidlustatud otsuse kehtivus annaks aluse samalaadse probleemide kordumiseks, mis ei ole kõigi võlausaldajate ühiseks huviks juba üksnes seetõttu, et selline lahend tingiks menetluse järjekordse venimise erinevate vaidluste tõttu, mille tekkimise potentsiaali ei ole kuidagi kohtu poolt vähendatud.

Lisaks võlausaldajate huvide kahjustamise vältimisele peab pankrotitoimkonna liige olema PankrS § 74 lg 1 kohaselt sõltumatu pankrotihaldurist. Asjas nr 2-12-29279 vaidlustas võlausaldaja üldkoosoleku otsuse, millega valiti pankrotitoimkonna liikmeks väikeste nõuetega võlausaldajate huve kaitsma pankrotihalduri poolt soovitatud kolleeg. Hageja seadis seetõttu kahtluse alla pankrotitoimkonna liikme sõltumatuse pankrotihaldurist PankrS § 74 lg 1 mõttes ning pidas võlausaldajate üldkoosoleku otsust väikeste võlausaldajate ühiseid huve rikkuvaks.

Ringkonnakohus sisustas PankrS § 83 lg 1 toodud eeldust, mille järgi tunnistatakse kehtetuks seadusega vastuolus olev võlausaldajate üldkoosoleku otsus, selliselt, et seadust peaks osundatud tagajärje kaasa toomiseks olema rikutud oluliselt. Kuna väiksemad võlausaldajad omalt poolt kandidaati pankrotitoimkonda ei esitanud, osutus valituks pankrotihalduri esitatud kandidaat. Kohus leidis, et tegemist ei ole asjaoluga, mis tingiks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuse. Samuti ei tulene kolleegiumi hinnangul pankrotiseadusest, et PankrS § 74 lgs 2 toodud nõude rikkumine, mille kohaselt peavad pankrotitoimkonda kuuluma nii suuremate kui ka väiksemate nõuetega võlausaldajate poolt esitatud isikud, tooks kaasa üldkoosoleku otsuse kehtetuse. Otsust põhjendas kohus asjaoluga, et olenemata sellest, kes püstitas pankrotitoimkonna liikme kandidatuuri, peab valituks osutunud isik täitma seaduses sätestatud ülesandeid ja arvestama oma tegevuses seda, et ta on valitud esindama väiksemate nõuetega võlausaldajaid.¹⁷¹ Mõneti on kohus siin väljendanud, et võlausaldajad käitusid rutakalt ja pidanuks ootama, kuni selgub, kas valituks osutunud pankrotitoimkonna liige täidab endale seadusest tulenevaid ülesandeid vastavalt esindatavate väikeste nõuetega võlausaldajate huvidele.

Väiksemate võlausaldajate esinduse nõuet pankrotitoimkonnas arutati täiendavalt Riigikohtu hiljutises otsuses tsiviilasjas nr 2-18-4471. Vaidlusalune võlausaldajate üldkoosoleku otsus võeti vastu suurvõlausaldaja häältega, otsuse sisuks oli pankrotitoimkonnast tagasi kutsuda sinna seni kuulunud väidetav väikevõlausaldajate esindaja ja tema asemel valida

¹⁷¹ TlnRnKo 24.01.2014, 2-12-29279/45.

väikevõlausaldajaid esindama uus pankrotitoimkonna liige. Valimisettepaneku tegi formaalselt väikevõlausaldajaks kvalifitseeruv võlausaldaja, kelle nõue tekkis tänu suurvõlausaldaja nõude osalisele loovutamisele ning kellele kuulub 100% suurvõlausaldaja nõudest. Pankrotitoimkonda vaidlustatud otsuse alusel valitud isik oli ühtlasi suurvõlausaldaja juhatuse liige kui ka valimisettepaneku teinud väikevõlausaldaja ainus juhatuse liige ja ainuosanik. Hageja väitis, et pankrotitoimkonda valitud isikut ei saa seetõttu pidada väikevõlausaldajate esindajaks ja vaidlusalune otsus tuleb tunnistada kehtetuks, kuna see on vastuolus PankrS § 74 lg-ga 2, mis näeb ette, et pankrotitoimkonda peavad kuuluma nii suuremate kui ka väiksemate nõuetega võlausaldajate esitatud isikud.

Riigikohus nentis, PankrS § 74 lg 2 sätte eesmärk on tagada, et igas pankrotitoimkonnas oleksid lisaks suurvõlausaldajatele esindatud ka väikevõlausaldajad. Täiendavalt leidis Riigikohus, et PankrS § 74 lg 2 sätte mõtte kohaselt ei saa väikese nõudega võlausaldajaks pidada isikut, kes on suurvõlausaldajaga seotud viisil, mille tõttu tal on suurvõlausaldajaga sisuliselt samaväärne majanduslik huvi.¹⁷² Riigikohus viitas samaväärse majandusliku huvi hindamise osas enda varasemale praktikale, kus selgitati, et juriidilises mõttes eraldiseisvatel isikute puhul tuleb eeldada ühiste majanduslike huvide olemasolu, kui ühel isikutest on 100%-line osalus teises juriidilises isikus.¹⁷³

Kolleegium tõdes, et iseenesest olukorras, kus oleks rikutud PankrS § 74 lõiget 2, on võimalik PankrS § 83 lg 1 esimese lause esimese alternatiivi alusel ehk otsuse vastuolu tõttu seadusega nõuda võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist. Küll aga ei nõustunud kolleegium, et otsuse kehtetuks tunnistamisest piisaks vaid asjaolust, et üldkoosoleku otsusega valitakse pankrotitoimkonda väiksema nõudega võlausaldaja esindajana isik, kellel on samasugune majanduslik huvi suurvõlausaldajaga. Lisaks peab otsuse vaidlustamiseks olema PankrS § 74 lõiget 2 rikutud ka sisuliselt ehk üldkoosoleku otsuse tulemusel peab väiksema nõudega võlausaldaja pakutud kandidaadile olema eelistatud suurvõlausaldajaga samaväärset majanduslikku huvi omavat kandidaati. Kui väiksema nõudega võlausaldajad ei esitanud omalt poolt ühtegi kandidaati koosolekul, kus otsusega valiti pankrotitoimkonna liikmeks väikese nõudega võlausaldaja esindajana suurvõlausaldajaga samaväärse majandusliku huviga isik, ei saa võlausaldaja üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda.¹⁷⁴ Vastupidisele seisukohale asudes jääks pankrotitoimkond moodustamata, kui tegelikud väiksema nõudega

¹⁷² RKTko 24.04.2019, 2-18-4471/34, punkt 13.

¹⁷³ RKTkm 10.02.2012, 3-2-1-144-11, punkt 13.

¹⁷⁴ RKTko 24.04.2019, 2-18-4471/34, punkt 14.

võlausaldajad jätavad oma kandidaadi esitamata ja valitud isiku valimine poleks lubatud, sest PankrS § 74 lg 1¹ teise lause kohaselt peab pankrotitoimkonnas olema vähemalt kolm liiget.

Eraldi on märkimisväärt juhtumid, mil pankrotitoimkonna liikmeks valitakse võlgniku lähikondne. Pankrotivõlgniku lähikondsed isikud defineeritakse PankrS § 117 alusel. Asjas nr 2-08-64459, milles hageja tugines pankrotitoimkonna liikme võlgniku lähikondsena määratlemisel PankrS § 117 lõikele 2, selgitas kohus, et PankrS § 117 lg 2 teeb vahet, kas juriidilisest isikust võlgniku lähikondne on füüsiline või juriidiline isik.¹⁷⁵ See tähendab, et pankrotivõlgniku lähikondseks ei saa lugeda PankrS § 117 lg 2 punktis 2 nimetatud aktsionäri või osaniku füüsilisest isikust juhtorgani liiget. Seadusandja on näidanud tahet laiendada pankrotivõlgniku lähikondse mõistet füüsilisele isikule konkreetselt PankrS § 117 lg 2 punktides 1, 4 ja 5, mistõttu ei olnud kohtu hinnangul põhjendatud sama standardi laiendamine sama lõike punktidele 2 ja 3.¹⁷⁶ Kohus hindas võimalikku võlgniku lähikondse staatust konkreetse pankrotitoimkonna liikme puhul ka PankrS § 117 lg 2 p 3 alusel, kuid nentis, et esitatud tõenditest ei nähtu, milles seisneb isiku ja pankrotivõlgniku ühine oluline majanduslik huvi ja jättis seetõttu hagi rahuldamata.

Kohtukolleegium kinnitas tsiviilasjas nr 2-10-1974, et võlgniku lähikondsete valimine pankrotitoimkonda ei vasta pankrotiseadusele ja seetõttu kuulub vastav otsus kehtetuks tunnistamisele osas, milles võlausaldajate üldkoosolek valis pankrotitoimkonna liikmeteks kohtu poolt tuvastatud võlgniku lähikondsed.¹⁷⁷ Võlausaldajate ja võlgniku ning ka võlausaldajate omavaheliste suhete hindamiseks andis alust Riigikohtu otsus nr 3-2-1-53-03,¹⁷⁸ mille kohaselt tuleb lähikondsena käsitleda muuhulgas isikuid, kellel on võlgnikuga ühine oluline majanduslik huvi või kelle tegutsemist majandussuhetes saab vaadelda võlgnikuga ühiste huvide tõttu majanduslikus mõttes kooskõlastatuna.¹⁷⁹ Hiljem on Riigikohus täpsustanud, et ühine majanduslik huvi peab olema lähikondsuse alusena hindamiseks sedavõrd suur, et üldiselt ja objektiivselt võib arvata, et võlgnik ja temaga seotud isik tegutsevad teineteise kasuks ja teiste võlausaldajate kahjuks.¹⁸⁰

¹⁷⁵ TlnRnKo 29.09.2009, 2-08-64459/50.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ TlnRnKo 25.10.2010, 2-10-1974/26, punkt 32.

¹⁷⁸ RKTko 20.05.2003, 3-2-1-53-03, punkt 23.

¹⁷⁹ TlnRnKo 25.10.2010, 2-10-1974/26, punkt 31.

¹⁸⁰ RKTko 09.05.2007, 3-2-1-43-07, p 11.

Lisaks selgitas kohus selles vaidluses, et alates 2004. aastast kehtiva pankrotiseaduse kohaselt ei ole keelatud PankrS § 74 lg 5 alusel vabastada kõiki pankrotitoimkonna liikmeid korraga. Kohus jättis analoogia korras kohaldamata Riigikohtu lahendi, kuna see oli tehtud kuni 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduse kohaselt, olles samas lahendis samuti tuginenud Riigikohtu praktikale, mis tugines eelnevale pankrotiõiguse redaktsioonile.¹⁸¹ Erinevus argumentatsioonis tuleneb sellest, et enne 2004. aastat kehtinud pankrotiseaduse § 28 lg 6 järgi ei olnud võimalik võlausaldajate üldkoosolekul vabastada pankrotitoimkonna liiget, kui liige ei olnud jätnud oma kohustusi täitmata või ise vabastamist soovinud. Pankrotitoimkonna liikmete lähikondsust pankrotivõlgnikuga hinnatakse samadel põhimõtetel olenemata seaduse redaktsioonist.

Võlausaldajate üldkoosoleku pädevuses on PankrS § 74 lg 7 esimese lause kohaselt jätta pankrotitoimkond moodustamata. Enne 2010. aasta pankrotiseaduse muudatust võis võlausaldajate üldkoosolek teha sellise otsuse vaid juhul, kui pankrotimenetluses osales vähem kui viis võlausaldajat. Muudatuse tingis soov võimaldada võlausaldajatel paindlikumalt otsustada pankrotitoimkonna moodustamise üle. Pankrotitoimkonna tegutsemisega kaasnevad paratamatult kulutused, mille kannavad lõppastmes võlausaldajad. Eelnõu koostajate hinnangul oli praktikas tavapärane, et toimkonna moodustamiseks puudus väheste võlausaldajatega menetluses muu vajadus peale seaduse sätte täitmise.¹⁸²

Näiteks tsiviilasjas nr 2-07-488 osales pankrotimenetluses viis võlausaldajat, kui võlausaldajate üldkoosolek otsustas pankrotitoimkonna liikmed kohustustest vabastada ja jätta pankrotitoimkond moodustamata. Ringkonnakohus leidis selles asjas, et PankrS § 74 lg 7 on imperatiivne säte, millest kõrvalekaldumine toob kaasa PankrS § 83 lg 1 alusel pankrotitoimkonna moodustamata jätmise otsuse kehtetuks tunnistamise.¹⁸³ Kuna otsuse tegemise hetkel osales menetluses viis võlausaldajat, kuulus täiendavalt kehtetuks tunnistamisele otsus pankrotitoimkonna liikmete vabastamise kohta.¹⁸⁴ Magistritöö autor peab 2010. aastal seadusesse tehtud muudatust heaks vahendiks, millega suurendada menetluse efektiivsust ja kiirust, maksimeerides samal ajal jaotatavat pankrotivara.

Eelnevast järeldub, et pankrotitoimkonnaga seonduvaid otsuseid on käsitletud kohtupraktikas eelnevatest otsuse liikidest kõige ekstensiivsemalt. Selleks annab ühelt poolt alust asjaolu, et

¹⁸¹ TlnRnKo 25.10.2010, 2-10-1974/26, punkt 34.

¹⁸² Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri, 462 SE, lk 51.

¹⁸³ TlnRnKo 16.02.2009, 2-07-488/21, punkt 20.

¹⁸⁴ TlnRnKo 16.02.2009, 2-07-488/21, punkt 21.

pankrotitoimkonna liikmete valimine ja pankrotitoimkonna moodustamise üle otsustamine on võlausaldajate pädevuses seaduse järgi, välistades piirangud otsuse vaidlustamise arutamisele võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse puudumise tõttu. Teisalt kuulub pankrotitoimkonna moodustamine ja selle liikmete valimine suurema osa pankrotimenetluste juurde, suurendades töönaosust lahkkelide tekkimiseks. Kui kohtupraktikas on suurem osa nendest varasemalt käsitletud, ennetab praktika samalaadsete küsimuste lahendamiseks kohtusse pöördumist. Alternatiivselt parandab rohke kohtupraktika kohtusse jõudnud hagide rahuldamise perspektiivi, kuna osapooltele on ettenähtav asjakohaste nõuete ring ning nõude rahuldamise eelduste tõendamisstandard. Kolmandaks, pankrotitoimkonda puudutavaid nõudeid on jooksvalt muudetud vastavalt praktika vajadustele pankrotiseaduses ilma suure reformita, mis tingib vajaduse muudatuste kohaldumisele tähelepanu juhtida. Oluline on märkida, et võlgniku lähikondseks olemist hinnatakse pankrotitoimkonna liikme puhul lähtuvalt järeldustest, millele on jõutud eelkõige ühinguõiguse valdkonnas.

KOKKUVÕTE

Võlausaldajate üldkoosoleku otsustel on suur mõju pankrotimenetluse käigule. Eraldi võttes on võlausaldajate huvid on üksteisele vastanduvad, sest kõigi võlausaldajate huvi on saada enda nõue rahuldatud maksimaalses ulatuses, kuid pankrotimenetluse eesmärk on lahendada vähese rahalise ressursi jaotamine selliselt, et tuua maksimaalselt kasu ühiskonnale. Seetõttu koheldakse võlausaldajaid õiglase tulemini jõudmiseks teatud põhjustel ebavõrdselt, arvestades enne pankrotimenetlust kehtinud õigustega võlausaldaja ja võlgniku suhetes. Vajadus PankrS §-is 83 sätestatud regulatsiooni järele tuleneb asjaolust, et kollektiivselt läbi viidud menetluses tekib võlausaldajate vahel paratamatult konflikte. Otsuste tõttu tekkinud lahkkelide lahendamisele aitab siinkohal kaasa probleemsete otsuste vaidlustamine kohtus. Võlausaldajate üldkoosoleku otsustest tulenevate vaidluste lahendamiseks on ette nähtud otsuste vaidlustamine kohtus hagimenetluses kitsastel eeldustel, mille sisustamine ei ole teatud juhtudel üheselt tõlgendatav.

Pankrotimenetluse enda eesmärgid tuginevad omakorda põhimõtetele, millega tuleb arvestada, saavutamaks pankrotimenetluse usaldusväärsus ühiskonnas ja maksimaalne kasu ühiskonnale laiemalt. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise puhul on kõige olulisemateks pankrotimenetluse põhimõteteks kollektiivsuse põhimõte, võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte ja menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõte. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon PankrS §-is 83 teenib pankrotimenetluses eelkõige võlausaldajate võrdse kohtlemise eesmärki, mis omakorda aitab võlgniku vara võõrandada kõigi võlausaldajate suhtes õiglaselt.

Eesti pankrotiõigus üles ehitatud selliselt, et tagada võlausaldajate maksimaalne huvi menetlusest aktiivselt osa võtta. Kuigi võlausaldajate üldkoosolekult puudunud isikule ei pea seadusest otseselt tuleneva kohustusena teatama üldkoosolekul vastu võetud otsuse sisust, lasub kohustus vastav teave hankida võlausaldajal, et garanteerida enda huvide kaitse ja esitada vajadusel vaidlustus otsusele nõude esitamise tähtaja jooksul. Autori hinnangul tuleneb selline kohustus võlausaldajale otseselt kollektiivsuse põhimõttest. Võlausaldajate ühtsesse menetlusse kaasamine tingib teatud määral võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist, kuna kollektiivne menetlus lõpetab võlausaldajate võidujooksu enda nõuete rahuldamiseks eraldiseisvate täitemenetluste kaudu ja lõpetab võlausaldajate eristamise nõude tekkimise ning nõudeavalduse esitamise ajahetke alusel.

Võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsiooni käsitlemist ühe meetmena tagamaks võlausaldajate võrdset kohtlemist on tugevalt pooldatud Saksa õiguskirjanduses. Eesti PankrS § 83 regulatsioon tugineb Saksa InsO § 78 regulatsioonile, Eesti pankrotiseaduse loomisel võeti eeskju Saksa maksejõuetusregulatsioonist. Seetõttu aitab sätte mõtet ja eesmärki sisustada võrdlev analüüs Saksa õiguskirjanduse seisukohtadega.

Maksejõuetusmenetluse regulatsioon hõlbib absoluutse võrdse kohtlemise põhimõttest olenevalt enne pankrotimenetlust kehtinud võlausaldajate õiguste erisusest õigussuhtes võlgnikuga, vastupidine käsitus läheks vastuollu eraõiguse valdkonnas kehtiva lepinguvabaduse põhimõttega. Õiguskirjanduses on leitud, et vaidlustada peaks saama vaid selliseid võlausaldajate üldkoosoleku otsuseid, mis rikuvad kõigi võlausaldajate ühiseid huve, vaidlustamise regulatsioon ei peaks teenima üksiku võlausaldaja huve. Alternatiivselt oleks põhjendatud kõigi võlausaldajate ühiste huvide kahjustamise asemel kehtetuks tunnistada otsused, mis rikuvad teatud osa võlausaldajate huve, kuna ühe võlausaldajate grupi diskrimineerimine on otseses vastuolus võlausaldajate õiglase kohtlemise põhimõttega, samas kahjustamata kõigi võlausaldajate ühiseid huve, kuid pidades silmas kohtute võimekust, pankrotimenetluse piiratult demokraatlikku olemust ja eesmärki pankrotimenetlus võimalikult kiirelt ja efektiivselt läbi viia, ei ole sellise regulatsiooni vastuvõtmist pooldatud. Selmet rõhutada võlausaldajate vähemuse või enamuse huvide kaitsmist tähtsust, seab PankrS § 83 lg 1 esikohale võlausaldajate ühised huvid. Sedasi on kõik võlausaldajad üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel samas positsioonis ja võrdne kohtlemine on tagatud eristamata võlausaldajate rühmasid nende erinevate eelisõiguste või häälte arvu alusel.

Kuigi võlausaldajate üldkoosolekule antud lai pädevus täidab pankrotimenetluse kiiruse ja efektiivsuse eesmärki vähendades kohtu sekkumise vajalikkust, peab menetluse käigus kõigi võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks hästi toimima võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise regulatsioon. Vaidlustamine ei tohiks kaasa tuua täiendavat menetluse venimist, lisaks peaks olema võimalik efektiivselt määrata, millised võlausaldajate üldkoosoleku otsused kehtetuks tunnistamist vajavad. Huvi pankrotimenetluse kiire läbiviimise järele seisneb ühe isiku maksejõuetuse negatiivse mõju vähendamises teistele majanduselu osalistele, seeläbi ka ühiskonnale laiemalt. Küll aga peab lisaks kiiruse põhimõttele silmas pidama, et menetlus viidaks läbi efektiivselt. Kohtute sekkumise piiramisel tuleb kaaluda, mil ennetaks kohtupoolne sekkumine edasisi ajakulukaid pankrotimenetlusega seotud vaidlusi. Üksnes menetluse kiiruse huvides ei ole lubatud teha põhjendamatult otsuseid, mis mõjutavad edasist menetluse käiku, sest sellised otsused ei taga reeglina kõigi võlausaldajate ühiseid huve ning toovad kaasa ajakuluka kohtumenetluse, mis lõppastmes menetluse läbiviimist takistab.

Põhilised vaidluskohad, mis puudutavad võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise menetluslikke küsimusi nagu hagi ese, osapooled, esitamise tähtaeg, on kehtiva pankrotiõiguse redaktsiooni pinnalt kohtupraktikas ammendavalt käsitletud. PankrS § 83 lg 1 alusel esitatav nõue võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks menetletakse hagimenetluses. Korrektseks hagi esemeks on võlausaldajate üldkoosoleku otsuse enda vaidlustamine. Hagi käsitletakse tuvastushagina TsMS § 368 lg 1 mõttes, kuigi reeglina peetakse tuvastushagiks tühisuse tuvastamise ja mitte kehtetuks tunnistamise nõudeid.

Nõude aegumise peatumine kui hagimenetluse peamine tagajärg ei pruugi võlausaldajate üldkoosoleku vaidlustamise nõudele kohalduda, kohtupraktikas on PankrS § 83 lg-s 2 sätestatud nõude esitamise tähtaega käsitletud menetlusliku tähtajana, mis on ühtlasi õigustlõpetava toimega, millele TsÜS § 142 jj aegumise sätteid ei kohaldu. Tähtaja arvutamine allub TsÜS § 135 üldreeglile, ehk tähtaeg kulgema mitte varem kui järgmisel päeval pärast vaidlustatavast otsusest teadasaamist. Kuigi menetlustähtaeg on lühike arvestades menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõtet, tasakaalustab tähtaja ennistamise võimalus menetlusosaliste võimalikku huvide riivet. Kohtupraktikas ei ole siiani võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamise tähtaja ennistamise kohta vaidlust lahendatud, mistõttu ei ole selge, kas ka edasine kõrgemate kohtuastmete praktika toetaks esiteks PankrS § 83 lg-s 2 nimetatud tähtaja käsitlemist menetlustähtajana ning teiseks magistritöö autori arusaama mõjuvast põhjusest menetlustähtaja ennistamiseks. Mõjuva põhjusena pankrotimenetluses PankrS § 83 lg-s 2 sätestatud kaebetähtaja möödalaskmiseks peaks autori hinnangul olema võlausaldajate üldkoosoleku otsusest võlausaldaja teavitamata jätmine. Sel juhul peaks võlausaldaja siiski suutma tõendada, et osales menetluses aktiivselt ning otsuse tegemisest mitte teada saamine ei olenenud võlausaldajast.

Menetlusosaliste ring sõltub sellest, kes on hagejaks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise nõudes, kostjaks on selle hagi puhul alati pankrotivõlgnik, keda menetluses esindab kas pankrotitoimkonna esimees või pankrotitoimkonna puudumisel võlausaldajate üldkoosolekul selleks valitud isik. Pankrotivõlgniku esindusõiguse tekke alused on õigusteooriaga kooskõlas, pankrotitoimkonna esimehe esindusõigus või võlausaldajate üldkoosoleku edasiantav esindusõigus on seadusjärgne esindusõigus. Teisalt, esindusõiguse ulatus, täpsemalt käsund, mida esindusõiguse edasiandmisega peaks täitma, ei ole määratav viisil, mis aitaks kaitsta esindusõiguse andjal enda huve pärast esindusõiguse delegerimist.

Magistritöö autori arvates tasuks kaaluda üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumiste, nagu üldkoosoleku toimumisest või päevakorrast teavitamata jätmine ja päevakorravälise otsuse üle hääletamine, käsitlemist selliste rikkumistena, mille tõttu on võlausaldajate üldkoosolekul vastuvõetud otsused tühised ehk TsÜS § 84 lg 1 alusel ei oleks sellistel otsustel algusest peale õiguslikke tagajärgi. Juhtumite ühiseks nimetajaks on rikkumiste olulisus, mis koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise puhul toob kaasa koosolekul vastu võetud otsuste tühisuse ning võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse ületamise puhul ei too otsusega kaasa õiguslikke tagajärgi. Kohtupraktika on pidanud selliseid rikkumisi olulisteks rikkumisteks, mis tingivad otsuse kehtetuks tunnistamise. Kuna kehtetuks saab tunnistada vaid otsuse, mis ei ole tühine, näeb töö autor võimalust kohtute koormuse vähendamiseks ja menetluse kiirendamiseks, kui otsuse kehtetuks tunnistamise asemel oleks võimalik otsusest tulenevas vaidluses tugineda otsuse tühisusele. Autori arvates oleks kõigi menetlusosaliste huvides lahendus, kus üldkoosoleku otsused loetakse üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumise tõttu tühiseks täies ulatuses ning mitte vaid vaidlustatud osas. Selline pankrotimenetluse osapooltele ettenähtav ja suure mõjuga tagajärg motiveeriks neid menetluse kiireks ja efektiivseks läbiviimiseks otsuste vastu võtmisel järgima üldkoosoleku kokkukutsumiseks ettenähtud korda, ennetamaks sama koosoleku mitmekordset pidamist.

Otsuste tühisuse tuvastamise lubamiseks oleks vaja täiendada kas otsuse vaidlustamise regulatsiooni lõikega, mis sätestab võlausaldajate üldkoosoleku otsuse tühisuse alused erinevalt otsuse kehtetuks tunnistamise alustest või viidata juba olemasolevale normile TsÜS § 38 lg 2, selle kohaldumisala vajadusel pankrotiseaduses kitsendades. Eraldi regulatsiooni loomise vastu räägib risk eksida õigusloome abstraktsuse printsiibi vastu. Paaril üksikul juhul põhinevad konkreetset eeldused tekitaks kohtupraktika täienedes vajaduse sättele lisanduste tegemiseks, viidates juba olemasolevale regulatsioonile seda vajadusel piirates väheneks vajadus täiendavaks seadusloomeks ja teiste seaduste muutmiseks. Suuremahulisem analüüs seaduse muudatuse võimaluste ja tagajärgede osas ei ole magistritöö mahupiirangu tõttu võimalik. Autori hinnangul on ühe aspektina võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise osas küsimus sellest, kas lisaks otsuste kehtetuks tunnistamisele peaks olema lubatav ka otsuste tühiseks lugemiseks, probleem, mis vajaks täiendavat analüüsi, et võimaldada pankrotimenetluse eesmärgi ja põhimõtete efektiivsemat saavutamist.

Mitmed pankrotimenetluse käiku puudutavad vaidlused oleksid ennetatavad, kui võlausaldajad oleksid paremini informeeritud üldkoosoleku pädevusest ja selle piiridest. Pankrotimenetluses saavad ühelt poolt otsustusõiguse võlausaldajad, kes ei pruugi olla varem selle menetluse eripäradega kokku puutunud ja teisalt teeb olulisi otsuseid menetluse käigu kohta

pankrotihaldur, kes tegutseb sellal oma kutsetegevuse raames. Kuna võlausaldajate üldkoosoleku pädevus ei ole seaduses ammendavalt sätestatud, jõuab kohtusse tõenäoliselt mitmeid pankrotihalduri ja võlausaldajate vahelisi organite pädevuse eristamisest tekkinud vaidlusi.

Häälte määramisega seotud vaidluste mõju vaidlusaluste häältega vastu võetud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtivusele on kohtupraktikas ulatuslikult käsitletud. Olulisim eeldus edukalt võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks, mis on vastu võetud valesti määratud häälte alusel, on kohtupraktika alusel asjaolu, et häälte teisiti määramisel oleks vaidlustatud otsuse üle hääletamisel muutunud hääletustulemus. Teiseks tuleb lisaks võlausaldajate üldkoosoleku otsuse vaidlustamisega paralleelselt esitada esimesel võimalusel määruskaebus häälte määramise määruse peale.

Üldreeglina ei otsustata nõuete kaitsmise üle võlausaldajate üldkoosoleku otsusega ja nõuete kaitsmise kohta ei tehta otsuseid häälteenamusega, mistõttu ei ole nõuete kaitsmist puudutavaid otsuseid võimalik vaidlustada PankrS §-s 83 sätestatud korras. Nõuete kaitsmisel tekkinud konfliktide puhul on PankrS § 83 lg 1 alusel otsuse vaidlustamine efektiivseks õiguskaitsevahendiks juhtumitel, mis ei kvalifitseeru ebatavaliste eripärade tõttu PankrS 5. peatüki 2. jaos (§-d 100–107) sätestatu alusel lahendamisele. Teisalt on kohtupraktikas kinnitatud üheselt nõuete kaitsmise regulatsiooni erinormide prioriteetsust üldise võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsiooni ees.

Üldreeglina ei kuulu kompromissi kinnitamine võlausaldajate pädevusse PankrS § 77 alusel ja seetõttu ei peaks olema võimalik ka sellesisuliste otsuste vaidlustamine. Töö käigus jõudis autor järeldusele, et ei saa väita, et kõik kompromissi puudutavad otsused ei kuuluks PankrS § 83 lg 1 kohaldamisalasse. Samas peab nentima, et kompromissi kohta käivate otsuste puhul on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine erinevalt seni käsitletud otsuse liikidest märkimisväärselt piiratum.

Pankrotitoimkonnaga seonduvaid otsuseid on käsitletud kohtupraktikas eelnevatest otsuse liikidest kõige ekstensiivsemalt. Selleks annab ühelt poolt alust asjaolu, et pankrotitoimkonna liikmete valimine ja pankrotitoimkonna moodustamise üle otsustamine on võlausaldajate pädevuses seaduse järgi, välistades piirangud otsuse vaidlustamise arutamisele võlausaldajate üldkoosoleku pädevuse puudumise tõttu. Teisalt kuulub pankrotitoimkonna moodustamine ja selle liikmete valimine suurema osa pankrotimenetluste juurde, suurendades tõenäosust lahkkelide tekkimiseks. Kui kohtupraktikas on suurem osa pankrotitoimkonna moodustamise

ja selle liikmete valimise üle peetud vaidlustest varasemalt käsitletud, ennetab praktika samalaadsete küsimuste lahendamiseks kohtusse pöördumist. Alternatiivselt parandab rohke kohtupraktika kohtusse jõudnud hagide rahuldamise perspektiivi, kuna osapooltele on ettenähtav asjakohaste nõuete ring ning nõude rahuldamise eelduste tõendamisstandard. Kolmandaks, pankrotitoimkonda puudutavaid nõudeid on jooksvalt muudetud vastavalt praktika vajadustele pankrotiseaduses ilma eraldiseisva reformita, mis tingib vajaduse muudatuste kohaldumisele tähelepanu juhtida. Võlgniku lähikondseks olemist hinnatakse pankrotitoimkonna liikme puhul lähtuvalt järeldest, millele on jõutud eelkõige ühinguõiguse valdkonnas.

Käesoleva magistratöö eesmärgiks oli uurida kas võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon täidab oma eesmärgi lähtudes pankrotimenetluse eesmärkidest ja põhimõtetest. Eestis on seadusandja pidanud oluliseks pankrotimenetluse eesmärgi määratlemist. Kõige laiem eesmärk on võlausaldajate huvide maksimaalne kaitse. PankrS § 2 kohaselt on pankrotimenetluse eesmärgiks võlausaldajate nõuete rahuldamine võlgniku vara arvel võlgniku vara võõrandamise või võlgniku ettevõtte tervendamise kaudu, lisaks tuleb pankrotimenetluse käigus selgitada välja võlgniku maksejõuetuse põhjused.

Esimesena püstitas autor uurimisküsimuse, kuidas on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel praktikas järgitud regulatsiooni koosõla pankrotimenetluse kesksete põhimõtetega, s.o. kollektiivsuse, võlausaldajate võrdse kohtlemise, menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõttega. Teiseks uurimisküsimuseks oli küsimus sellest, kuidas on tagatud võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel menetluse efektiivsuse ja kiiruse põhimõtte järgimine.

Tuginedes eeltoodule, leiab autor, et uurimisküsimused leidsid vastuse. Töös on näidatud, millised on võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise PankrS § 83 sätestatud regulatsiooni puudutavad õigusteoreetilised ja praktikas esinevad probleemid, millele autor on pakkunud omapoolsed lahendused. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise regulatsioon toetab pankrotimenetluse eesmärgi, olles tasakaalustav vahelüli menetluse efektiivsuse ja kiiruse põhimõttest tuleneva kohtu vähese sekkumise ja võlausaldajate huvide kaitse eesmärgi vahel. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamisel on tagatud menetluse efektiivsus ja kiirus lühikese nõude esitamise tähtajaga ning kohtu sekkumisega vaid selleks ilmsel vajadusel.

Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamise eduperspektiiv praktikas oleneb võlausaldaja osalemisest kollektiivses pankrotimenetluses. Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamise nõude esitamisega on võimalik kaitsta võlausaldajate huve, kui otsuse vastuvõtmine sõltub valesti määratud hääle arvust koosmõjus hääle määramise peale kaebamisega. Samuti on kohtupraktikas ulatuslikult käsitletud probleemi, mis tekib võlausaldaja huvide kahjustamisest võlausaldajate üldkoosoleku otsustuspädevust ületades vastu võetud otsuste tõttu, sellisel juhul on PankrS § 83 lg 1 alusel esitatav hagi kohaseks õiguskaitsevahendiks. Samas on vähese kohtupraktika tõttu keeruline määratleda näiteks võlausaldajate ühise huvi sisu nõude alternatiivse eeldusena, samuti on ettenägematu PankrS § 83 lg 1 alusel nõude esitamise vajadus kompromissi või hääle määramist puudutavates küsimustes. Seega ei leia see probleem lahendust, kui tugineda üksnes kohtupraktikale, appi tuleb võtta võlausaldajate ühise huvi kriteeriumi käsitus, mis sisaldub peatükis võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte kohta. Töö praktilise väljundina näeb autor põhjalikku kokkuvõtet kohtupraktika seisukohtadest, mis on oluliseks töövahendiks praktiseerivale juristile isikute esindamisel võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamist puudutavates asjades.

CONTESTATION OF RESOLUTIONS OF THE CREDITORS' MEETING IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS. Summary.

A balanced insolvency regulation, which is compatible with the rest of the legal order, is essential to maintaining social order and stability. A clear understanding of how individuals' rights are affected by the inability of one debtor to fully or partially fulfil its obligations is important for all members of society. For businessmen, legal clarity of the insolvency law provides creditors and investors with the opportunity to take into account the economic consequences of the debtor's insolvency and thereby assess the risk involved in granting the debtor credit. The general meeting of creditors plays an important role in the Estonian Bankruptcy Act (BA), as its decisions affect the course of the proceedings. In case a plethora of creditors are involved in the proceedings, it is highly likely that conflicting interests bring about legal disputes. It is therefore important for the parties to the proceedings to be guaranteed the possibility to effectively defend their interests, should they be adversely affected by the decisions of the general meeting of creditors.

Contestation of decisions of general meeting of creditors is permitted under § 83 (1) of the BA, which states that the debtor, the creditors and the trustee may request that the court revoke a decision of a general meeting of creditors if the decision is contrary to law or was made in violation of the procedure provided by law or if the right to contest the decision is directly prescribed by law. Also, revocation of a decision of a general meeting of creditors may be requested if the decision damages the common interests of the creditors.

Despite the fact that the regulation of contesting decisions of the general meeting of creditors, albeit slightly differing in form, has been in force for more than 20 years, there are still a number of legal problems that cannot be resolved simply by following the text of the law and which have also not been resolved in case law. The insolvency audit commissioned by the Ministry of Justice a few years ago pointed to the problem of the limitations on the right of appeal of smaller creditors to contest the decisions of the general meeting of creditors in cases where the decision in question damages the interests of smaller creditors whilst favouring interests of a larger creditor. It is also noted that the law is inadequate in resolving the issue of the implications on the decision of the creditors meeting resulting from challenging the number of creditors' votes determined by the court.

Other issues the author's set to resolve are the following. Firstly, the decisions of general meeting of creditors are adopted by a simple majority vote of the creditors attending the meeting, but after the compulsory first general meeting of creditors regulated in § 78 of the BA, creditors' general meetings may be held infinitely regardless of the number of votes represented at the meeting, provided that all creditors have received notice concerning the time, place and agenda of the general meeting of creditors in the official publication *Ametlikud Teadaanded* or in any other manner. A conflict arises when all creditors are not properly notified, or the general meeting decides on matters not noted in the agenda of the meeting or the content of the decision is not clear from the agenda or the decision specifically concerns the claim of a creditor who is not present at the meeting. Due to the short deadline for contestation, the only certain means for protection of creditors' interests is participating in every meeting, which is unthinkable if meetings are held unreasonably often. In addition, it is not clear, when the creditor should be deemed to have become aware of the decision and whose obligation is to disclose the content of the decision to the creditors that did not attend the general meeting of creditors.

Secondly, it was already deemed in the year 1993 that the competence of the general meeting of creditors provided in § 25 of the BA (§ 77 nowadays) is not exhaustive, but that the creditors are only restricted in deciding on questions that are within court competence. The broad competence of the general meeting of creditors is partly beneficial in the light of the principle of efficiency of bankruptcy proceedings. On the other hand, such freedom creates problems for creditors who cannot attend a meeting or whose rights are violated by such a decision which is not expressly prohibited to be decided by the general meeting of creditors according to law. In addition, the author questions the presumption of validity of the creditors' decision when the creditors have taken a decision that does not fall within their competence.

Thirdly, while proving the first presumption laid down in § 83 (1) of the BA, which is contesting a decision which is contrary to the law, is relatively straightforward, the author finds that the burden of proof in the case of a breach of the common interest of creditors seems to be too high. Similarly to the standard applicable to the recovery of a transaction within the meaning of § 109 of the BA when interests of creditors interests have been damaged, the prerequisite for damaging the creditor's common interest under § 83 of the BA cannot be objectively assessed and leaves room for discretion by the court.

The objective of this master's thesis is to examine how the regulation of contesting the decisions of the general meeting of creditors fulfils the general purpose of bankruptcy proceedings. In addition, the author has examined how compliance of the rules with the central principles of

bankruptcy proceedings, i.e. the principles of collective proceedings, equal treatment of creditors, speed and efficiency of the proceedings, has been followed in practice in contesting the decisions of the general meeting of creditors.

Pursuant to the objective of the thesis, in the first chapter of the thesis the author analyses the relationship between the regulation of contesting the decisions of general meeting of creditors and the objectives of the Estonian bankruptcy proceedings and the most important principles of the bankruptcy proceedings. In addition, the first chapter entails analysis on the question of what the purpose of the regulation of contestation of the general meeting of creditors is in view of the principles of internationally recognized bankruptcy proceedings. The second chapter analyses the procedural aspects of contesting decisions of the general meeting of creditors. In the third chapter, the author analyses how § 83 (1) of the BA has been implemented in practice and whether the regulation of contesting the decisions of the general meeting of creditors fulfils its purpose based on the objectives and principles of the bankruptcy proceedings.

The thesis has been based on articles of insolvency experts, relevant textbooks and court practice of Supreme Court as well as the circuit courts since year 2001. In developing and improving of the Estonian Bankruptcy Act, the legislator has mainly relied on the laws of Sweden and Germany. According to the draft Bankruptcy Act (1085 SE), the main example for the Bankruptcy Act that came into force in 2004 was the *Insolvenzordnung*, which was adopted in 1994 in Germany and was one of the most modern bankruptcy laws of Central Europe at the time of the creation of the Estonian Bankruptcy Act. In addition to the legislation of other nations, the authors of the draft also took account of the instructions of international organisations such as the World Bank and UNCITRAL (United Nations Commission for International Trade Law) in the development of bankruptcy law. Therefore, it is reasonable to analyse the provisions concerning the Estonian contestation of the decisions of the general meeting of creditors and their application, using, among other things, German legal literature and specialised literature issued by various international organisations.

The thesis was written using a comparative method, which in the first chapter consists of the analysis of the principles recognised in the legal literature of different countries and in the second and third chapter consists of the comparative analysis of case law in parallel with the generally accepted principles of the bankruptcy proceedings in the first chapter. In addition, the previous versions of bankruptcy law and their impact on case law have been compared.

It was found that the most important principles of bankruptcy proceedings relating to contesting the decisions of the general meeting of creditors are the principle of collective proceedings, the principle of equal treatment of creditors and the principle of speed and efficiency of proceedings. Regulation of the contestation of decisions of the general meeting of creditors set in § 83 of the BA primarily serves the purpose of equal treatment of creditors in bankruptcy proceedings, which in turn helps to transfer the debtor's assets fairly to all creditors.

The Estonian bankruptcy law is structured in such a way as to ensure that creditors are fully involved in the procedure. Although notifying creditors who are absent from the general meeting of creditors of the content of the decision taken at the general meeting is a direct obligation by the law, the obligation to obtain such information lies with the creditor in order to guarantee the protection of its interests and, if necessary, contest the decision within the term for filing the action. According to the author, such an obligation for the creditor arises directly from the principle of collective proceedings. The inclusion of creditors in the collective procedure does, to a certain extent, lead to compliance with the principle of equal treatment of creditors, as the collective proceedings will put an end to the creditors' race to have their claims satisfied through separate enforcement procedures and will put an end to the distinction between creditors on the merits of the time of occurrence and the time of filing the claim.

The regulation of insolvency proceedings deviates from the principle of absolute equal treatment of creditors, depending on the legal relationship with the debtor in force before the beginning of bankruptcy proceedings, as to be in accordance with the principle of freedom of contract in the field of private law. It has been widely established that only such decisions of the general meeting of creditors that violate the common interests of all creditors should be contested and that the regulation of contestation should not serve the interests of a single creditor. Alternatively, it would be justified to contest decisions which infringe on part of the creditors' interests, as discrimination against one group of creditors is directly contrary to the principle of fair treatment of creditors, while not undermining the collective interests of all creditors. Article 83 (1) of the BA prioritises the common interests of creditors. All creditors are thus in the same position to contest the decisions of the general meeting and equal treatment is guaranteed to differentiated groups of creditors on the basis of their different prerogatives or number of votes.

In limiting court interference in the proceedings, consideration should be given to whether court's early involvement could prevent further time-consuming litigation in bankruptcy proceedings. It is not allowed to make unreasonable decisions which affect the course of the

proceedings solely in the interest of the speed of the proceedings, as such decisions do not generally guarantee the common interests of all creditors and lead to time-consuming court proceedings that hinder the course of the proceedings.

Interruption of the limitation period of the claim as the main consequence of presenting an action may not apply to the claim under § 83 (1) of the BA, as case-law has treated the term for filing the claim provided for in § 83 (2) of the BA as a procedural term. The calculation of the term is subject to the general rule of § 135 of the General Part of the Civil Code Act, i.e. the deadline shall begin running no earlier than the day after the creditor becomes aware of the contested decision. Although the procedural deadline is short considering the principle of speed and efficiency of the procedure, the possibility of restoring the deadline is counterbalanced by the potential interference of the parties. The case-law has not yet settled the issue of restoring the time limit for contesting the decision of the general meeting of creditors, thus it is not clear whether further case-law of the Supreme Court would, first of all, support treating the term referred to in § 83 (2) of the BA as a procedural deadline, and secondly, the author's understanding of the good reason for restoration of the procedural deadline. As a valid reason in the bankruptcy proceedings for failure to comply with the deadline for contesting provided for in § 83 (2) of the BA, is the case when the creditor has not been notified of the decision of the general meeting of creditors. In that case, however, the creditor should be able to prove that he was actively involved in the proceedings and that failure to know of the decision was not dependent on the creditor.

The circle of participants in the proceedings depends on who is the plaintiff in contesting the decision of the general meeting of creditors, the defendant is always the debtor who is represented in the proceedings either by the chairman of the bankruptcy committee or, in the absence of the bankruptcy committee, by the person elected for that purpose at the general meeting of creditors. The grounds for the right of representation of the bankrupt are consistent with legal theory, the right of representation of the chairman of the bankruptcy committee or the right of representation of the general meeting of creditors constitutes a statutory right of representation. On the other hand, the scope of the right of representation, namely how the representation should be exercised, cannot be determined in such a way as to protect the original right-holder of the right of representation in the exercise of the right of representation.

Consideration should be given to treating violations of the procedure for calling general meetings, as the failure to notify the general meeting or announcement of the agenda and voting on an extraordinary decision, as a result for which the decisions passed at the general meeting

of creditors are void, i.e. such decisions would not have legal consequences from the outset. It would be in the interests of all the parties to the proceedings that the decisions of the general meeting would be considered invalid as a whole due to the violation of the procedure for calling the general meeting and not only in the contested part. Such a predictable and high-impact consequence for the parties to a bankruptcy procedure would motivate them to follow the procedure for convening a general meeting to take decisions quickly and efficiently in order to prevent multiple meetings being held. In the opinion of the author a problem that would require further analysis in order to allow more efficient achievement of the purpose and principles of bankruptcy proceedings is the issue of challenging the decisions of the general meeting of creditors is whether, in addition to the annulment of decisions, should rendering decisions null and void be permitted.

A number of disputes concerning the course of bankruptcy proceedings could be prevented if the creditors were better informed about the competence of the general meeting and its limits. In bankruptcy proceedings, on the one hand, creditors of decision-making power, who may not have previous experience with the particularities of the procedure, and on the other hand the bankruptcy trustee, who is acting in his professional capacity both make important decisions on the course of the proceedings. Since the competence of the general meeting of creditors is not exhaustively provided for by law, it is likely that a number of disputes between the authorities of the trustee and the creditors will result in a differentiation of the competence of the bodies in bankruptcy proceedings.

The impact of the dispute over voting on the validity of decisions of the general meeting of creditors adopted by the disputed votes has been extensively dealt with in case-law. The most important prerequisite for successfully contesting the decisions of the general meeting of creditors, adopted on the basis of incorrectly determined votes, is that, according to the case-law, the voting result would have changed the result in the vote on the contested decision. Secondly, in addition to contesting the decision of the general meeting of creditors, an appeal against the order of voting must be filed as soon as possible.

As a general rule, the protection of claims is not decided by a decision of the general meeting of creditors and decisions on the protection of claims are not made by majority vote, therefore decisions on the protection of claims cannot be challenged pursuant to the procedure provided for in § 83 of the BA. In the event of conflicts arising from the protection of claims, the contesting under § 83 (1) of the BA is an effective remedy in cases that do not qualify for resolution under the provisions of Chapter 5, Section 2 (§§ 100–107) of the BA due to unusual

circumstances. On the other hand, the jurisprudence unequivocally confirms the priority of the special rules for the protection of claims against the general rules for contesting the decisions of the general meeting of creditors.

As a general rule, the approval of a compromise does not fall within the competence of creditors under § 77 of the BA and it should therefore not be possible to contest such decisions. It could not be argued that no compromise decisions would fall within the scope of § 83 (1) of the BA. At the same time, it must be noted that, in the case of compromise decisions, the contesting of the decisions of the general meeting of creditors is considerably limited.

Judgments related to the bankruptcy committee have been dealt with extensively in case-law. Both electing members of the bankruptcy committee and deciding on the establishment of a bankruptcy committee falls within the competence of creditors, which eliminates restrictions on the contestation of the decisions of the general meeting of creditors due to the lack of competence of the general meeting of creditors. When the majority of disputes concerning the formation of a bankruptcy committee and the election of its members have been solved in earlier case-law, the practice prevents recourse to the courts for solving similar issues. Alternatively, case-law will improve the prospect of future court action, as the parties are expected to foresee the relevant actions and a standard of proof for their actions. The requirements for the bankruptcy committee have been constantly amended according to the needs of the practice in the BA without a separate reform, which necessitates bringing attention to the application of the changes. The status of a debtor as a close associate is assessed in the case of a member of the bankruptcy committee on the basis of the conclusions mainly reached in the field of company law.

The purpose of this master's thesis was to investigate whether the regulation of contesting the decisions of the general meeting of creditors fulfils its purpose in accordance with the objectives and principles of bankruptcy proceedings. In Estonia, the legislator has considered it important to define the purpose of bankruptcy proceedings. The broadest objective is the maximum protection of creditors' interests. Pursuant to § 2 of the BA, the purpose of the bankruptcy proceedings is to satisfy the claims of the creditors on the account of the debtor's property through the transfer of the debtor's assets or the remediation of the debtor's enterprise, and the reasons for the debtor's insolvency must be identified during the bankruptcy proceedings.

First, the author raised the question of how the regulation complies with the central principles of bankruptcy proceedings, i.e. the principle of collective responsibility, equal treatment of

creditors, speed and efficiency of the procedure. The second question was how to ensure compliance with the principle of procedural efficiency and speed in contesting the decisions of the general meeting of creditors.

Based on the conclusions brought out above, the author considers the research questions answered. The thesis points to the theoretical and practical problems concerning the regulation provided for in § 83 of the BA, to which the author has offered possible solutions. The regulation of contesting the decisions of the general meeting of creditors supports the purpose of bankruptcy proceedings as a balancing act between the lack of intervention by the court based on the principle of procedural efficiency and speed and the objective of protecting the interests of creditors. In challenging the decisions of the general meeting of creditors, efficiency of the procedure has been ensured by a short term for filing an action and the court's intervention only in case of obvious need.

The prospect of success in challenging the decisions of the general meeting of creditors in practice is dependent on the creditor's involvement in collective bankruptcy proceedings. By contesting of the decisions of the general meeting of creditors, it is possible to protect the interests of creditors if the adoption of a decision depends on the number of votes cast incorrectly in conjunction with the casting of votes. The case law also deals extensively with the problem of damaging the creditor's interests due to decisions passed by the creditors' general meeting that do not fall within the competence of the general meeting of creditors, in which case an action under § 83 (1) of the BA is an appropriate remedy. It is difficult to define, for example, the content of the common interest of creditors as an alternative prerequisite for the claim, as well as the need for unforeseeable claims under § 83 (1) of the BA for decisions regarding compromise or voting. Therefore, this problem cannot be resolved by relying solely on case law, and it is necessary to address the question of the common interest criterion for creditors. The practical outlet of the thesis is a comprehensive summary of the case law, which make an important tool for practicing lawyers in representing individuals in matters of contesting decisions of the general meeting of creditors.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Adler, B. E. Bankruptcy and Risk Allocation. *Cornell Law Review* 77/3, 1992.
2. Baird, D. G., Jackson, T. H. Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests: A Comment on Adequate Protection of Secured Creditors in Bankruptcy. *51 University of Chicago Law Review* 1984.
3. Braun, E. *Kommentierung der Insolvenzordnung*. 7. Auflage. München: Beck 2017.
4. Cork, K. *Insolvency Law and Practice*. Report of the Review Committee. Chairman Sir Kenneth Cork. London: Her Majesty's Stationery Office 1982.
5. Finch, V. *Corporate Insolvency Law. Perspective and Principles*. Cambridge: Cambridge University Press 2002.
6. Fletcher, I. F. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press 1999.
7. Fletcher, I. F. *The Law of Insolvency*. 3rd edition. London: Sweet & Maxwell, London 2002.
8. Foerste, U. *Pankrotiõigus*. Tallinn: Juura 2018.
9. Ehrlicke, U. *Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung: InsO, Band 1: §§ 1-79*. 3. Auflage. München: Beck 2013.
10. Goode, R. M. *Principles of Corporate Insolvency Law*. London, Sweet & Maxwell 1997.
11. Habakukk, K. The Importance of the Structure of the Insolvency System for Facilitation of Business Operators' Reorganisation. *Juridica International*, 19/2012.
12. Huntemann, E. M., Brockdorff C. G. jt. *Der Gläubiger im Insolvenzverfahren*. Berlin; New York: De Gruyter 2010.
13. Hänel, R. *Creditors' rights - Germany. Creditors rights in insolvency proceedings. A practical guide for smaller practices*. London: INSOL International 2011.
14. Keay, A. R., Walton, P. *Insolvency Law: Corporate and Personal*. Essex: Pearson Education Limited 2003.
15. Kerstna-Vaks, K. Kohtulik järelvalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. *Juridica IX/2005*.
16. Koulu, R. jt. *Insolvenssioikeus*. Helsinki 2005.

17. Kähari, V. Kuidas ennast kaitsta pahatahtlike võlausaldajate ja pankrotivõlgniku eest? 25.12.2010. Arvutivõrgus: <https://www.aripaev.ee/blog/2010/12/25/kuidas-ennast-kaitsta-pahatahtlike-volausaldajate-ja-pankrotivolgniku-eest> (24.04.2019).
18. Kübler, B.M. jt. InsO – Kommentar zur Insolvenzordnung. Köln: RWS Verlag 1998.
19. Saare, K. jt. Ühinguõigus I. Tallinn: Juura 2015.
20. Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted. Juridica VI/2008.
21. Schihalejev, M. Court Supervision of the Determination of the Votes at the First General Meeting of Creditors in Estonian Bankruptcy Law. Juridica International 26/2017.
22. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad Kõve, V. jt. Tallinn: Juura 2017.
23. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad Kõve, V. jt. Tallinn: Juura 2017.
24. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Koostajad Varul, P. jt. Tallinn: Juura 2010.
25. Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. Varul. Juridica IV/2013.
26. Varul, P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. Juridica, VI/2008.
27. Varul, P. Selgitavaid märkusi Pankrotiseadusele. Juridica III/1993.
28. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. Juridica I/1994.
29. Varul, P. jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012.
30. Wood, P.R. Principles of International Insolvency. Second edition. London: Sweet & Maxwell 2007.

Kasutatud õigusaktid

31. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2015/848, 20. mai 2015, maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud) OJ L 141/19. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/TXT/?uri=CELEX:32015R0848> (12.01.2019).
32. Insolvenzordnung. (Bundesgesetzblatt 1994 I S.2866). Jõustunud 01.01.1999. Arvutivõrgus: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/> (12.04.2019).
33. Kohtutäituri seadus. RT I, jõustunud 01.01.2010, 2009, 68, 463. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13252632> (13.01.2019).
34. Konkursordnung. (RGrBl. 1877 S. 351). Jõustunud 10.02.1877.

35. Pankrotiseadus. RT I, jõustunud 01.01.2004, 2003, 17, 95. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/257670> (13.01.2019).
36. Pankrotiseadus. RT I, 01.02.1997, 18, 302. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12931267> (13.01.2019).
37. Saneerimisseadus. RT I, 26.06.2017, 35, jõustunud 06.07.2017.
38. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus. RT I 2008, 59, 330. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13099767> (13.01.2019).
39. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seadus. RT I 2005, 39, 308. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13252632> (13.01.2019).
40. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Jõustunud 01.01.2019. RT I, 30.01.2018, 6.

Kasutatud kohtupraktika

41. TlnRnKo 16.02.2009, 2-07-488/21.
42. TlnRnKo 20.04.2009, 2-07-30796/23.
43. TlnRnKo 29.05.2009, 2-07-34520/23.
44. TlnRnKo 29.09.2009, 2-08-64459/50.
45. TlnRnKo 03.11.2009, 2-09-15088/21.
46. TlnRnKo 16.04.2010, 2-07-34367/43.
47. TlnRnKo 24.09.2010, 2-10-3728/20.
48. TlnRnKo 25.10.2010, 2-10-1974/26.
49. TlnRnKo 10.12.2010, 2-09-56004/20.
50. TlnRnKo 20.01.2012, 2-11-40503/15.
51. TlnRnKo 27.06.2012, 2-11-54718/30.
52. TlnRnKo 24.01.2014, 2-12-29279/45.
53. TlnRnKo 27.08.2014, 2-14-4764/15.
54. TlnRnKm 27.11.2014, 2-13-31142/15.
55. TlnRnKo 04.09.2015, 2-15-1710/19.
56. TlnRnKo 21.09.2015, 2-13-52235/28.
57. TlnRnKo 31.05.2016, 2-12-28429/98.
58. TlnRnKo 31.05.2016, 2-15-7022/82.
59. TlnRnKo 29.09.2016, 2-16-478/55 koos kohtunik Gaida Kivinurme eriarvamusega.
60. TrtRnKo 24.10.2016, 2-15-2831/35.
61. TrtRnKm 10.02.2016, 2-15-15260/35.

62. TlnRnKm 07.12.2017, 2-17-8289/11.
63. RKTkm 14.03.2001, 3-2-1-45-01.
64. RKTko 20.05.2003, 3-2-1-53-03.
65. RKTko 22.12.2004, 3-2-1-148-04.
66. RKTko 24.05.2005, 3-2-1-53-05.
67. RKTko 03.04.2007, 3-2-1-31-07.
68. RKTko 09.05.2007, 3-2-1-43-07.
69. RKTko 14.11.2007, 3-2-1-82-07.
70. RKTkm 10.02.2012, 3-2-1-144-11.
71. RKTkm 17.10.2012, 3-2-1-80-12.
72. RKTko 08.04.2015, 3-2-1-8-15.
73. RKTko 15.04.2015, 3-2-1-27-15.
74. RKTkm 10.05.2015, 3-2-1-59-15.
75. RKTko 01.10.2015, 3-2-1-87-15.
76. RKTko 24.04.2019, 2-18-4471/34.

Muud allikad

77. Bericht des Rechtsausschusses, BT-Drucks. 12/7302. Arvutivõrgus: <http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/12/073/1207302.pdf> (24.04.2019).
78. International Monetary Fund. Orderly & Effective Insolvency Procedures: Key Issues. Legal department. 1999. Arvutivõrgus: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/> (12.01.2019).
79. Eesti Vabariigi pankrotiseaduse muutmise seaduse eelnõu 307 SE seletuskiri.
80. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri, 462 SE.
81. Kriibi, P., Liin, S. Maksejõuetuse revisjoni lähteülesande projekt; Projekt 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õigusloome kodifitseerimine“ Tallinn 2016. Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maksejõuetusoiguse_revisjoni_lahteulesande_projekt_16.02.2016.pdf (02.04.2019).
82. Leroy, A.-M., Grandolini, G. M. Principles for effective insolvency and creditor and debtor regimes (English). Washington, D.C.: World Bank Group. 2016. Arvutivõrgus: <http://documents.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/Principles-for-effective-insolvency-and-creditor-and-debtor-regimes> (12.01.2019).

83. Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) seletuskiri.
84. Regierungsentwurf einer Insolvenzordnung. Bundestag 15.04.1992. Arvutivõrgus: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/12/024/1202443.pdf> (23.04.2019).
85. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seadus 194 SE. Seletuskiri „Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu“ juurde.
86. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. United Nations: New York 2005. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf (20.04.2019).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hanna Esko,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vaidlustamine pankrotimenetluses“,

mille juhendaja on *dr iur* Andres Vutt

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **30.04.2019**